

Приватний вищий навчальний заклад
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»

Івано-Франківський обласний осередок
ВГО «АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

Матеріали

VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару

6 грудня 2019 р.

Івано-Франківськ-2019 р.

УДК 343 (082)

Т 33

*Рекомендовано до друку Вченою радою ПВНЗ «Університет Короля Данила»
Протокол № 4 від 28.11.2019*

Теоретичні та практичні проблеми розвитку кримінального права і процесу: матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (м.Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 року). – Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2019. – 235 с.

В збірнику опубліковано матеріали VII Всеукраїнського науково-практичного семінару «Теоретичні та практичні проблеми розвитку кримінального права і процесу» (06 грудня 2019 року).

© ПВНЗ «Університет Короля Данила», 2019

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Автухов К. А.,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри кримінології та КВП Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого м. Харків
Старший науковий співробітник Науково-дослідний інститут вивчення
проблем злочинності НАПрН України*

ЩОДО ПОТРЕБИ У ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІНАХ ПОРЯДКУ ВИКОНАННЯ ШТРАФУ

За матеріалами судової статистики за 2018 р. В Україні були засуджені 73,6 тис осіб. Серед них до 19,8 тис. осіб (27%) було застосовано покарання у виді штрафу. В той час як позбавлення волі було застосовано до 13,7 тис. осіб (18%).

Наведені цифри судової статистики свідчать, що саме штраф нині є найбільш часто застосовуваним видом покарання в Україні. Саме на цей вид покарання покладають надію судді України, коли призначають покарання, адже розуміють, що він не призводить до криміналізації винного, як це відбувається при позбавленні волі. Крім того, враховується складна економічна ситуація, за умови якої штраф має можливість додатково наповнювати бюджет, а не вимивати гроші на виконання відносно дорогого покарання у виді позбавлення волі.

Однак хаотичні зміни у законодавстві, що допускала Верховна Рада України 8 скликання, призвели до того, що потенціал штрафу не реалізується. Після змін до Кримінально-виконавчого кодексу України від 2 червня 2016 р., що були внесені у зв'язку із прийняттям Закону України «Про виконавче провадження» з вітчизняного законодавства повністю зникла можливість примусового стягнення штрафу.

Нині виконання штрафу зводиться лише до «облікування» його сплати чи несплати. Це здійснює уповноважений орган пробації. Механізмів примусу сплатити фактично не передбачено. Можливо лише звернутися в суд з клопотанням про його розстрочку чи заміну у разі несплати. Та практика показує, що це вкрай неієві заходи.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

В жодній країні пробація не контролює виконання цього покарання. Так само не передбачається подібної функції пробації в жодному міжнародному документі, включаючи європейські правила пробації.

В Україні єдиним суб'єктом примусового виконання рішень майнового характеру є державна виконавча служба, яка має всі належні кваліфікації та інструменти (опис майна, арешт майна, рахунків тощо). Раніше саме вона і здійснювала виконання штрафу.

Через те, що штраф примусовому стягненню не підлягає, несплаченими залишаються штрафи на суму понад 481 млн. грн. У 2018 році лише 14 млн. грн штрафів було сплачено добровільно.

Тобто, існуючий порядок виконання штрафу не лише не забезпечує досягнення мети покарання, а й блокує механізм наповнення державного бюджету.

Вбачається, що подальше розв'язання цієї ситуації можливо лише шляхом повернення до раніше існуючого механізму виконання покарання у виді штрафу державною виконавчою службою. Для реалізації цієї ідеї достатньо лише внести незначні зміни до чинного законодавства.

Бдайцієва Христина Михайлівна

*завідувач сектору дактилоскопічного обліку відділу криміналістичних
видів досліджень Івано-Франківського науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС України, м. Івано-Франківськ*

ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО ДАКТИЛОСКОПІЮВАННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Сліди рук, що виявлені на місці події, є незаперечним доказом того, що певна особа знаходилася на цьому місці й торкалася до певних об'єктів.

Встановлення факту причетності особи до вчинення конкретного правопорушення є завданням органів досудового слідства й суду та повинно базуватися на аналізі комплексу виявленої, вилученої та дослідженої слідової інформації не лише дактилоскопічного характеру, а й сукупності інших речових доказів та фактичних даних.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Дослідження, спрямовані на вдосконалення дактилоскопічної реєстрації, а також процесу пошуку, фіксації, вилучення та дослідження слідів рук, розпочалися із самого старту застосування дактилоскопії в поліцейській практиці й тривають до цих пір. Деякі відкриття є досить вузькими, такими, які вирішують певне завдання, що виникає в обмежених випадках, або вдосконалюють якийсь із методів дослідження, який уже існує. Інші потенційно можуть значно вплинути на самі підходи до використання дактилоскопії як під час розслідування злочинів, так і в повсякденному житті [1, с.60].

Проходять століття, а дактилоскопія не лише допомагає в розслідуванні та розкритті злочинів, а й постійно технічно вдосконалюючись, стає простим, швидким і дешевим способом ідентифікації особи та надійним помічником правоохоронних органів у процесі розслідуванні злочинів.

Останнім часом в Україні висловлюються пропозиції провідними науковцями щодо необхідності введення системи загального дактилоскопіювання та створення відповідного єдиного банку даних.

Потреба більш широкого застосування дактилоскопічних обліків в Україні диктується низкою факторів.

По-перше, це нагальна потреба для активізації міжнародного співробітництва для протидії тероризму, організованій транснаціональній злочинності, нелегальній міграції, торгівлі людьми, відмиванням коштів здобутих злочинним шляхом. Слід також враховувати, що Україна приймає участь у миротворчих міжнародних операціях та запобігає перетинанню державного контролю, іноземцям, які намагаються дестабілізувати ситуацію на території нашої країни.

По-друге, велика кількість невпізнаних трупів під час зростання кількості природних та техногенних катастроф, забезпечення ефективності розшуку безвісти зниклих громадян, особливо неповнолітніх та ін.

Таким чином, необхідність створення єдиної багатофункціональної системи дактилообліків в Україні, вирішення питання вдосконалення правового забезпечення дактилоскопічної реєстрації в Україні є необхідною [2, с.150].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Сьогодні правоохоронні органи мають достатню кількість аргументів для реального запровадження обов'язкової дактилоскопічної реєстрації осіб, які працюють в державних органах (співробітники прокуратури, слідчі, працівники поліції, лікарі, державні службовці). При цьому, слід чітко закріпити в нормативно-правових актах порядок отримання, зберігання та знищення відповідної дактилоскопічної інформації та механізм контролю за обробкою та використанням такої інформації.

На думку деяких науковців, саме система загального, обов'язкового дактилоскопіювання населення України могла б бути корисною не лише при розслідуванні злочинів, але й в інших життєвих ситуаціях при:

- організації розшуку безвісти зниклих громадян;
- встановленні осіб невідомих трупів, які раптово померли чи стали жертвою катастрофи або стихійного лиха;
- встановленні осіб, які раптово захворіли (наприклад, осіб у стані амнезії), або дітей, які не можуть себе назвати;
- вирішенні юридично значимих питань у цивільно-правових відносинах (наприклад, ідентифікація особи при страхуванні чи спадкуванні) тощо [3, с.194-195].

На жаль, в Україні питання дактилоскопічної реєстрації на законодавчому рівні недостатньо врегульоване. Беручи до уваги досвід зарубіжних країн, існує думка, що реєстрація повинна формуватися на трьох рівнях: місцевому, обласному та центральному. При цьому основну перевагу слід надати місцевому рівню, де збирається найбільша частина інформації, що підлягає облікуванню.

На сьогодні зроблено лише перший крок на шляху до втілення у життя ідеї обов'язкового загального дактилоскопіювання населення України – комп'ютерну обробку дактилоскопічних даних активно й ефективно використовують фахівці Експертної служби для:

- розшуку людей, які зникли безвісти;
- встановлення за невідомих трупами особи людини;
- підтвердження особи людини, яка раніше була піддана дактилоскопіюванню;

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

- встановлення осіб, які залишили сліди рук на місці події;

- встановлення фактів залишення однією особою слідів рук при вчиненні різних злочинів.

Порядок функціонування (формування, ведення та використання) дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України досі визначається Інструкцією, затвердженою Наказом МВС України від 11.09.2001 №785 в редакції від 26.08.2011 [4], яка потребує адаптації до норм сучасного кримінально-процесуального законодавства й внесення суттєвих змін, зважаючи на реформу Експертної служби.

Як запровадити в Україні тотальну дактилоскопічну реєстрацію, чи не запроваджувати, має чітко визначити законодавець. Зважаючи на напрацьований десятиліттями досвід, порядок, методику й організацію функціонування дактилоскопічних обліків в системі МВС, розумно було б формувати єдину всеукраїнську дактилоскопічну базу на основі вже існуючої.

Як справедливо зазначає О. Волинський, формування широкої бази відбитків пальців не варто асоціювати лише зі злочинами та кримінальними складовими. Адже такі системи в сучасних умовах, в епоху революційних перетворень у галузі інформаційних технологій і електроніки необхідні передусім як засоби управління суспільними процесами, забезпечення соціального захисту громадян, безпеки суспільства й держави. Ось чому було б помилковим і навіть шкідливим створення й забезпечення функціонування таких систем пов'язувати тільки з діяльністю правоохоронних органів щодо боротьби зі злочинністю [5, с.121-122].

Варто зауважити, аргументів «проти» створення загальноукраїнської системи дактилоскопічної реєстрації у представників громадськості й вітчизняного наукового кола є чимало. Мотивують це появою серйозних проблем правового, морального й практичного характеру.

Чому люди не хочуть «відкатуватися»? На це є різні об'єктивні й суб'єктивні причини. У кожної людини персональний світогляд, почуття власної гідності, свої принципи, погляди на життя й уявлення про справедливість. Те, що для одних здається формальним, простим й не важливим, іншими може розглядатися як суттєве порушення їхніх прав на

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

приватність, нівелювання гарантованого Конституцією України принципу презумпції невинуватості. Для когось процедура суперечить релігійним поглядам. Для окремих неприпустимо, щоб його відбитки пальців й долоней рук поміщалися в єдину базу поряд із відбитками девіантних верств населення й постійно звірялися зі слідами рук, які вилучаються в ході огляду місць злочинів – слідами, залишеними злодіями, ґвалтівниками та вбивцями. Також принизливою в очах пересічних громадян виглядає сама процедура дактилоскопіювання із використанням типографічної фарби, яка з труднощами відмивається з поверхонь рук. Хтось взагалі сумнівається в ефективності дактилоскопії в цілому та законності використання бази відбитків зокрема. Не останнє місце належить серйозним побоюванням щодо надійності технічних й організаційних засобів і методів збору, зберігання та доступу до дактилоскопічної інформації як персональних даних.

Побоювання пересічних громадян мають ще одне підґрунтя, бо сучасні технічні та технологічні можливості відкривають перед злочинцями все нові й нові шляхи для здійснення якісної фальсифікації слідів рук людини. До того ж багато із методів популяризуються у засобах масової інформації (наприклад, хакером Яном Кріслером) та стають загальновідомими [6].

Функціонуюча зараз дактилоскопічна система ідентифікації є надійною та достатньо швидкою для вирішення покладених на неї завдань.

Однак, слід визнати, що для того, щоб вийти на належний рівень впровадження новітніх дактилоскопічних та інших ідентифікаційних технологій, правоохоронні органи України потребують негайного здійснення відповідних заходів у галузі матеріально-технічного забезпечення, моніторингу новітніх наукових розробок, навчання й обміну практичним досвідом з фахівцями правоохоронних органів країн Євросоюзу та США. І лише після цього вносити пропозиції до законодавців стосовно дактилоскопічної реєстрації всього населення України, чи представників окремих професій, чи обмежитися тими категоріями, які підлягають дактилоскопіюванню відповідно до діючих нормативних документів.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Список використаних джерел:

1. Лапта С.П. Перспективні напрями розвитку дактилоскопії в зарубіжних країнах / С.П. Лапта // Вісник ХНУВС. – 2017. – №3. – с. 59-66.
2. Свобода Є.Й. Деякі аспекти правового регулювання дактилоскопічної реєстрації / Є. Й. Свобода. // Вісник Академії адвокатури України. – 2010. – с. 148-153.
3. Мендус С.І. Проблеми розвитку дактилоскопії / С.І. Мендус // Актуальні питання судово-експертного забезпечення кримінальних проваджень / Матеріали круглого столу 10.04.2014. – Київ. – 2014. – с.192-196.
4. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України» №785 від 11.09.2001, в редакції від 26.08.2001. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1066-01>
5. Вольнський А.Ф. Всеобщая дактилоскопическая регистрация граждан: за и против, мифы и реальность / А.Ф. Вольнський // Вестник криминалистики. – 2012. – №2 (42). – с.116-124.
6. Хакер заявив, що зміг віддалено відтворити відбиток пальця європейського міністра: Електронний ресурс / УНІАН. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/science/1027661-haker-zayaviv-scho-zmig-viddaleno-vidtvoriti-vidbitok-paltsya-evropeyskogo-ministra.html>

Богданова Марія Петрівна,

*аспірант наукової лабораторії з проблем протидії злочинності
Національної академії внутрішніх справ, м. Київ*

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВТРУЧАННЯ У ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ДІЯЧА В УКРАЇНІ ТА ФРАНЦІЇ

Кримінальна відповідальність за втручання у діяльність державного діяча, передбачена статтею 344 Кримінального кодексу (КК) України, яка

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
міститься у Розділі XV Кодексу «Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів».

Як відомо, під злочинами проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян слід розуміти суспільно небезпечні діяння, що посягають на порядок управління – сукупності субординаційних відносин, що забезпечують безперешкодне функціонування органів управління в різноманітних сферах життя суспільства [1, с. 139].

Суспільна небезпека цих злочинів полягає не тільки в підриві авторитету органів влади і управління будь-якого рівня, але і в підриві довіри до них з боку населення України та інших країн. Стан суспільних відносин визначають не суб'єкти, а їх діяльність. Відповідно, справжню суспільну цінність представляють не органи державної влади, органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян самі по собі, а їх нормальне функціонування.

Аналіз вітчизняного кримінального законодавства, а також його порівняння з кримінальним законодавством іноземних країн, дозволяє стверджувати, що кримінально-правові норми, якими встановлюється відповідальність за посягання на службову діяльність і особистість представників влади, характерні практично для всіх розвинутих країн. Відмінності полягають в основному в термінології. Водночас, слід зауважити, що кримінальна відповідальність за втручання в діяльність державного діяча передбачена законодавством далеко не кожної країни.

Отже, зупинимося детальніше на законодавстві Французької Республіки. Кримінальний кодекс Франції 1992 р. прийнятий на початку 1992 року на заміну Кримінального кодексу Наполеона 1810 року і набув чинності 1 березня 1994 року. Прийняття нового Кримінального кодексу було обумовлено сучасним рівнем правотворчості, визнанням захисту прав і свобод людини в якості загальнолюдських цінностей пріоритетним завданням, послідовним втіленням в життя принципу імперативної сили міжнародного права над національним з тим, щоб усунути виникаючі

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
суперечки, і реакцією держави на появу нових видів тяжких і небезпечних злочинів [2]

Якщо звернутися до тих посягань на громадський порядок, які так чи інакше пов'язані з представниками влади, то до них згідно французького кримінального законодавства відноситься: опір представникові влади, непокоря наказу, залякування посадових осіб, образа представників влади, а також привласнення влади і регалій, носіння чужої уніформи. Вони виділені в самостійну групу і передбачені нормами статей, що утворюють главу 3 розділу 3 КК. Як ми бачимо, КК Французької Республіки також не відомий такий склад злочину, як перешкодження діяльності державного діяча.

Слід зазначити, що французьке законодавство визнає, що дії, які спрямовані проти державної влади, безпосередньо спрямовані на дискредитацію її представників і державних службовців.

У Франції діяльність публічних посадових осіб регламентується різноманітними законами і підзаконними актами. За французьким правом до державних посадових осіб належать:

1) особи, які володіють публічною владою (вищі посадові особи Французької Республіки);

2) особи, які перебувають на державній службі (чиновники чотирьох ієрархічних категорій, кожна з яких включає кілька рангів державних службовців);

3) особи, які володіють виборчим мандатом (виборчі посадові особи).

Разом з тим, у КК відсутнє загальне визначення державної посадової особи.

Статтею 432-1 КК Франції передбачено, що діяння, вчинене будь-якою особою, яка володіє публічною владою та діє при виконанні власних повноважень, що виразилося у вжитті заходів, спрямованих на перешкодження виконанню закону, карається п'ятьма роками тюремного ув'язнення і штрафом в розмірі 75 000 євро. Зазначене злочинне діяння карається десятьма роками тюремного ув'язнення і штрафом в розмірі 150 000 євро, якщо воно призвело до свого результату [3].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Слід зауважити, що частина 2 статті 344 КК України «Втручання у діяльність державного діяча» містить схожий склад правопорушення. Так, зокрема, якщо незаконний вплив на службових осіб, перелічених у частині 1 зазначеної статті, з метою перешкодити виконанню ними службових обов'язків або добитися прийняття незаконних рішень, вчинений особою з використанням свого службового становища – то такі дії караються штрафом від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого [3].

На нашу думку, порівнюючи вітчизняне законодавство та законодавство Французької Республіки, слід звернути увагу на ще один факт.

Так, згідно п. 5. розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, якщо норми інших законів містять посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума в розмірі 17 гривень, крім норм адміністративного та кримінального законодавства в частині кваліфікації адміністративних або кримінальних правопорушень, для яких сума неоподатковуваного мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної підпунктом 169.1.1 пункту 169.1 статті 169 розділу IV цього Кодексу для відповідного року [4].

Таким чином, в санкції статті неоподатковуваний мінімум доходів громадян слід застосовувати в розмірі 17 гривень, а відповідно розмір штрафу за вчинення особою злочину, передбаченого ч. 2 ст. 344 КК України, коливається від 5100 гривень до 8500 гривень. В той же час, штраф, передбачений статтею 432-1 КК ФР становить близько 2300000 гривень та 4700000 гривень, якщо злочинні дії досягли свого результату.

Згідно статті 433-3 КК Франції двома роками тюремного ув'язнення і штрафом в розмірі 30 000 євро карається погроза вчинити будь-який злочин або якийсь проступок проти особи або майна, висловлена щодо магістрату, присяжного засідателя, адвоката, публічного службовця, представника закону, уповноваженого міністром юстиції, або військовослужбовця

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

жандармерії, службовця національної поліції, митниці, пенітенціарної адміністрації або будь-якої іншої особи, яка володіє публічною владою або виконує обов'язки державного службовця, під час здійснення або у зв'язку із здійсненням ними власних функцій, якщо загроза відбувається неодноразово, або виражена в письмовій, образотворчій або будь-якій іншій матеріальній формі. Покарання збільшується до п'яти років тюремного ув'язнення і 75 000 євро штрафу, якщо мова йде про погрозу вбивством або загрозу посяганням на майно, що становить небезпеку для людей. Десятьма роками тюремного ув'язнення і штрафом в розмірі 150 000 євро карається діяння, що виразилося в застосуванні погроз, насильства або в скоєнні будь-якого іншого акта залякування з метою домогтися від будь-якої особи, згаданої в першому абзаці, або особи, наділеної виборчим мандатом, з метою або заохочення її до виконання чи невиконання будь-яких дій, що входить в коло її повноважень [3].

Кримінально караною за французьким законодавством є й образа, завдана державному службовцю або представникові влади. образою, згідно зі ст. 433-5 КК ФР, визнаються слова, жести або загрози, оприлюднені і не оприлюднені тексти або зображення будь-якого характеру або посилки з будь-якими предметами, що зачіпають честь адресата. Ці дії визнаються злочином, якщо вони були вчинені щодо особи, що перебуває на державній службі, під час здійснення або у зв'язку із здійсненням нею власних обов'язків і зазіхали на його гідність або авторитет. Покаранням в цьому випадку є штраф в розмірі до 7500 євро [3].

Таким чином, посадові особи та представники влади у Франції захищені можливістю застосування заходів кримінальної відповідальності у разі нанесення їм образи в будь-якій формі. Однак, слід звернути увагу, що КК ФР не відомий такий кримінальний склад, як втручання в діяльність державного діяча. Вивчення і осмислення характеру норм щодо злочинів проти порядку управління, проти органів влади та місцевого самоврядування, як у вітчизняному законодавстві, так і у вказаному зарубіжному законодавстві дозволяють прийти до висновків про те, наскільки обґрунтованим і доцільним є законодавче рішення в цьому питанні

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
в чинному КК України, зокрема, щодо законодавчого закріплення у статті 344
Кримінального кодексу України зазначеного складу злочину.

Список використаних джерел:

1. Дзюба Ю. П. История законодательства и понятие преступлений против авторитета органов государственной власти, органов местного самоуправления и объединений граждан в действующем УК Украины / Ю. П. Дзюба // Право і Безпека. – 2006. – Т. 5, № 4. – С. 135-141.
2. Богданова Э.Ю. Уголовный кодекс Франции как гарант соблюдения принципа законности. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ugolovnyy-kodeks-frantsii-kak-garant-soblyudeniya-printsipa-zakonnosti>
3. Code pénal (version consolidée au 1er janvier 2014). URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/493346>
4. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.

Гловюк І.В.,

*д.ю.н., доцент, завідувач кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»,
адвокат, науковий радник АО «Barristers»,
м. Одеса*

Пономаренко Д.В.,

*адвокат, партнер АО «Barristers»,
аспірант кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»,
м. Одеса*

ПІДСУДНІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ВИЩОМУ АНТИКОРУПЦІЙНОМУ СУДУ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Вищий антикорупційний суд, у відповідності до ст. 4 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд», здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанцій у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до його юрисдикції (підсудності) процесуальним законом, а також шляхом здійснення у випадках та порядку, визначених

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

процесуальним законом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у таких кримінальних провадженнях, здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанції у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави в порядку цивільного судочинства.

Статтею 33-1 КПК України (ч.1) в редакції Закону від 07.06.2018 р. передбачено: «1. Вищому антикорупційному суду підсудні кримінальні провадження стосовно корупційних злочинів, передбачених в примітці статті 45 Кримінального кодексу України, статтями 206², 209, 211, 366⁻¹ Кримінального кодексу України, якщо наявна хоча б одна з умов, передбачених пунктами 1-3 частини п'ятої статті 216 Кримінального процесуального кодексу України».

На момент початку роботи цього суду вже виникали питання стосовно застосування ним окремих положень КПК України, зокрема, у частині предметної підсудності, на що нами вже зверталася увага раніше: 1) обмеження формулювання ст. 33-1 КПК України «якщо наявна хоча б одна з умов, передбачених пунктами 1-3 частини п'ятої статті 216 Кримінального процесуального кодексу України» стосується злочинів, передбачених в примітці статті 45 Кримінального кодексу України (проте лише тих з перелічених, які підслідні НАБУ), та передбачених статтями 206-2, 209, 211, 366-1 Кримінального кодексу України; 2) законодавцем обрано цікавий спосіб визначення підсудності Вищому антикорупційному суду через підслідність НАБУ, що свідчить про те, що кримінальні провадження щодо злочинів, які є корупційними у розумінні ст. 45 КК України, проте, не є підслідними НАБУ, не будуть підсудними Вищому антикорупційному суду, а мають розглядатися, за інших рівних умов, за загальними правилами підсудності. Крім того, виникло питання стосовно ситуацій, коли провадження, підслідні НАБУ, розслідуються іншими органами досудового розслідування. І хоча у доктрині викладено різні думки, нами було обґрунтовано висновок: у разі, якщо наявні умови, передбачені ч. 1 ст.33-1 КПК України, кримінальне провадження підсудне Вищому

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
антикорупційному суду незалежно від того, який орган здійснював досудове розслідування [1].

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо початку роботи Вищого антикорупційного суду» від 18.09.2019 р. пункт 20-2 розділу XI "Перехідні положення" Кримінального процесуального кодексу України було викладено в такій редакції: "20-2. Підсудність Вищого антикорупційного суду, передбачена цим Кодексом як суду першої інстанції, суду апеляційної інстанції та слідчих суддів, поширюється на кримінальні провадження, відомості за якими про кримінальне правопорушення внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань: 1) з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо початку роботи Вищого антикорупційного суду"; 2) до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо початку роботи Вищого антикорупційного суду", якщо досудове розслідування здійснюється або здійснювалося Національним антикорупційним бюро України та закінчено прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури».

Норма п. 2 покликана виключити ситуації, коли внаслідок того, що провадження, підслідні НАБУ, розслідувалися іншими органами досудового розслідування, у суді є ризик визнання усіх зібраних доказів у досудовому розслідуванні недопустимими через неналежного суб'єкта їх збирання, про що, до речі, заявляли власне і НАБУ, і САП [2] ще у 2016 р.

З іншого боку, формулювання цього пункту дещо суперечить іншим положенням КПК України. Адже йдеться про те, що «досудове розслідування ... закінчено (*курсив наш – І.Г., Д.П.*) прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури».

Відмітимо, що у Висновку Головного науково-експертного управління від 03.09.2019 р. [3] було зазначено про неможливість «закінчення прокурорами Спеціальної антикорупційної прокуратури досудового розслідування кримінальних проваджень, які здійснювалися Національним антикорупційним бюро України», оскільки це виходить за межі їхніх повноважень. Цей висновок було піддано критиці у тому аспекті, що

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

«визначальним є не перелік завдань та функцій прокурорів САП, визначених чи Положенням про САП ГПУ, чи навіть приписами Закону України «Про прокуратуру», а положення КПК України, відповідно до ст. 283 якого прокурор зобов'язаний у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру здійснити одну з перелічених дій, серед яких є і звернення до суду з обвинувальним актом. Відтак, зауваження щодо неможливості здійснення прокурорами САП завершення досудового розслідування є безпідставним» [4].

Через таке законодавче положення і виникає питання, чому законодавець не вжив формулювання, яке відповідало б ч. 2 ст. 36 КПК України, «нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням здійснювався прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури», що вказувало б саме на прийняття рішення у порядку ст. 283 КПК України, прокурорами САП, а не давало б підстав для двозначного тлумачення цього положення у аспекті здійснення *(курсив наш – І.Г., Д.П.)* прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, оскільки це не передбачено КПК України.

Слід звернути увагу на ще один момент. Як нами доведено раніше на основі аналізу 33-1 КПК України, у ситуаціях, коли: 1) прокурор, який здійснює нагляд за досудовими розслідуваннями, які проводяться детективами Національного антикорупційного бюро України, своєю постановою відніс кримінальне провадження у злочинах, передбачених абзацом першим ч. 5 ст. 216 КПК України, до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України, якщо відповідним злочином було заподіяно або могло бути заподіяно тяжкі наслідки охоронюваним законом свободам та інтересам фізичної або юридичної особи, а також державним чи суспільним інтересам; 2) детективи Національного антикорупційного бюро України з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів, які віднесені до його підслідності, за рішенням Директора Національного антикорупційного бюро України та за погодженням із прокурором Спеціалізованої антикорупційної прокуратури розслідували злочини, які віднесені до підслідності слідчих інших органів, –

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
такі провадження не є підсудними Вищому антикорупційному суду [1]. За наявної редакції п. 20-2 розділу XI "Перехідні положення" Кримінального процесуального кодексу України, цей висновок не змінюється, адже у наведених випадках немає хоча б одної з умов, передбачених пунктами 1-3 частини п'ятої статті 216 Кримінального процесуального кодексу України.

Список використаних джерел:

1. Гловюк І.В., Пономаренко Д.Г. Питання предметної підсудності Вищого антикорупційного суду. URL: <https://barristers.org.ua/news/tezy-partnera-ao-barristers-advokata-denysa-ponomarenko-ta-naukovogo-radnyka-ao-barristers-advokata-iryny-glovyuk-na-temu-pytannya-predmetnoyi-pidsudnosti-vyshhogo-antikorupijnogo-sudu/>
2. URL: <https://nabu.gov.ua/novyny/usi-provazhennya-z-pidslidnosti-nabu-ta-sap-yaki-rozsliduyut-inshi-pravoohoronni-organy>
3. Висновок Головного науково-експертного управління від 03.09.2019 р.
URL: <https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=66258&pf35401=497009>
4. Висновок на проект Закону України «Про внесення зміни до Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» (щодо початку роботи суду)». URL: <http://www.pravo.org.ua/ua/news/20873875-visnovok-na-proekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmini-do-zakonu-ukrayini-pro-vischiy-antikoruptsiyniy-sud-schodo-pochatku-roboti-sudu>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

ГУЦУЛЯК Микола Ярославович,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін та ОРД Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) НАВС, к. ю. н., доцент

КОВАЛЬОВ Сергій Іванович,

доцент кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права, к.ю.н.

«ПРО ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ОКРЕМІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ»

Беззаперечно, що врегулювання питань, пов'язаних із відрядженням поліцейських до державних (міждержавних) органів, підприємств, установ і організацій із залишенням на службі в поліції та присвоєння чергових спеціальних звань поліцейським, прикомандированим із залишенням на службі ж доволі актуальними на часі. Як показала практика, з 06.11.2015 р., з моменту набрання чинності Закону України «Про Національну поліцію» всі без винятку, атестовані працівники, із числа колишніх працівників міліції, які пройшли атестацію і продовжили службу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання де-факто і де-юре зазнали ряд обмежень, які пов'язані із відсутністю юридичної визначеності їхнього статусу «як працівників поліції».

Нормативні колізії, в першу чергу пов'язані із питаннями присвоєння спеціальних звань працівникам закладів вищої освіти системи МВС, організації їх просування та переміщення по службі, виходу на пенсію та нарахування пенсійного забезпечення, включення до соціальних програм, що передбачені державою для співробітників Національної поліції України тощо.

Безумовно, що такі обставини породжують потребу в негайного нормативному врегулювання та оптимізації шляхом внесення змін до положень чинного закону України про Національну поліцію.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Аналізуючи запропоновані зміни проектом Закону про внесення змін до Закону України «Про Національну поліцію» щодо удосконалення діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання від 30.10.2019, № 2349, загалом можна зробити позитивний висновок, однак окремі аспекти, які стосуються здебільшого питання пенсійного забезпечення, все ж таки залишено поза увагою законодавця, а саме:

1. Пропонується частину першу статті 17 викласти у такій редакції:

«1. Поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, якому присвоєно спеціальне звання поліції та проходить службу на відповідній посаді в органах та підрозділах Національної поліції, та/або зарахований до закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснює підготовку поліцейських на посаду курсанта, слухача денної форми навчання, або є відрядженим для проходження служби у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання»[2].

На наше переконання вказану частину норму слід доповнити окремим абзацом, закріпивши:

Працівники навчальних закладів та науково-дослідних установ Міністерства внутрішніх справ України з числа колишніх працівників міліції, які станом на день опублікування Закону України «Про Національну поліцію» проходили службу в органах внутрішніх справ і упродовж трьох місяців з дня опублікування цього Закону були прийняті за їх згодою на службу до поліції на посади, що заміщуються поліцейськими - вважаються відрядженими для проходження служби у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

2. Пропонується доповнити абзацом другим частину четверту статті 59 такого змісту: «Право видавати накази по особовому складу, який перебуває на посадах заміщених поліцейськими, мають ректори закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських.»[2]...вважаємо, що у вказаній нормі слід конкретизувати повноваження керівника закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання по окремих напрямках, зокрема: частину четверту статті 59 викласти у наступній редакції: «Накази щодо проходження служби,

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
переміщення по службі, присвоєння спеціальних звань, пенсійного забезпечення відносно особового складу, які відряджені для проходження служби у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання і перебувають на посадах, що заміщуються поліцейськими мають право керівники закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських»...

3. Частину 6 статті 71. «Відрядження поліцейських до державних (міждержавних) органів, установ та організацій із залишенням на службі в поліції» доповнити окремим абзацом:

Відкликання відряджених поліцейських із числа працівників навчальних закладів та науково-дослідних установ Міністерства внутрішніх справ України з числа колишніх працівників міліції, які станом на день опублікування Закону України «Про Національну поліцію» проходили службу в органах внутрішніх справ і упродовж трьох місяців з дня опублікування цього Закону були прийняті за їх згодою на службу до поліції на посади, що заміщуються поліцейськими, здійснюється тільки за погодженням із керівниками закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських і за обставин, коли відповідна заміна іншим працівником поліції неможлива»...

4. Статтю 102. Пенсійне забезпечення поліцейських закріпити у наступній редакції:

1. Пенсійне забезпечення поліцейських та виплата одноразової грошової допомоги після звільнення їх зі служби в поліції здійснюються в порядку та на умовах, визначених Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»[3].

2. Обчислення вислуги років, розмір грошового забезпечення для призначення пенсії поліцейським, відрядженим із залишенням на службі в поліції до державних органів, підприємств, установ, організацій, закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання здійснюється - за посадою, яку відряджений поліцейський обіймав на момент набуття права на пенсійне забезпечення, а у випадку відкликання поліцейського з відрядження – за

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
посадою, яку поліцейський обіймає в органах та підрозділах Національної поліції[1].

Перелік документів, що підтверджують окремі періоди служби відрядженого поліцейського і підлягають зарахуванню до вислуги років у календарному обчисленні або на пільгових умовах визначається Кабінетом Міністрів України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про Національну поліцію» [Текст] // [електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

2. Законопроект «Про внесення змін до Закону України "Про Національну поліцію" щодо удосконалення діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання» від 30.10.2019, № 2349 [Текст] // [електронний ресурс] – режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67233

3. Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [Текст] // [електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Завертайло Інга Олександрівна,

аспірантка кафедри кримінального процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»,

начальник відділу прокуратури Одеської області.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор

кафедри кримінального процесу НУ «ОЮА»,

*член-кореспондент НАПрНУ України **Аленін Ю.П.***

ПРИПИНЕННЯ ДІЇ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ ЗА КПК УКРАЇНИ

Кримінальний процесуальний кодекс України у статті 203 регламентує негайне припинення дії запобіжних заходів. Так, ухвала про застосування запобіжного заходу припиняє свою дію після закінчення строку дії ухвали про обрання запобіжного заходу, ухвалення виправдувального вироку чи закриття кримінального провадження в порядку, передбаченому цим Кодексом [1].

Аналізуючи вказану норму виникає питання з приводу необхідності розмежування понять застосування запобіжного заходу та обрання запобіжного заходу. На думку науковців, обрання запобіжного заходу включає в себе прийняття рішення про запобіжний захід, а застосування запобіжного заходу – це процесуальна дія, яка здійснюється з моменту прийняття рішення про обрання запобіжного заходу до її зміни та скасування [2, с. 170]. На наш погляд визначення поняття «застосування запобіжного заходу» як процесуальної дії є більш ширшим запропонованого та включає в себе не лише обрання, зміну та скасування запобіжного заходу, а також припинення його дії.

Т.Г. Фоміна висловила думку з приводу визначення поняття «припинення дії запобіжного заходу» як кінцевого моменту процесуального порядку застосування запобіжного заходу, пов'язаного із відміною дії запобіжного заходу у випадках, передбачених законом. Скасування запобіжного заходу на думку останньої – це кінцевий момент процесуального порядку застосування запобіжного заходу, який пов'язаний із прийняттям судового рішення про відміну дії запобіжного заходу [3, с. 210].

Між скасуванням запобіжного заходу та припиненням його дії, на нашу думку є відмінності в суб'єктах, які приймають такі рішення, підстав їх

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
прийняття та моменту здійснення. По-перше, КПК України не регламентує чіткі підстави для скасування запобіжного заходу, в той же час у ст. 203 КПК України визначено підстави припинення дії запобіжних заходів. Зокрема, запобіжні заходи припиняють свою дію в момент:

- 1) закінчення строку дії ухвали про обрання запобіжного заходу;
- 2) ухвалення виправдувального вироку;
- 3) прийняття процесуального рішення про закриття кримінального провадження.

По-друге, припинення дії запобіжного заходу здійснюється негайно, тобто у найкоротший строк протягом робочого дня, в який мають здійснюватися (відбуватися) відповідні дії, з моменту настання підстав для їх здійснення. Скасування запобіжного заходу здійснюється з моменту прийняття слідчим суддею, судом відповідного рішення. В цьому і простежується третя відмінність у суб'єктному складі, оскільки в КПК України не визначено орган та особа, які приймають рішення про припинення дії запобіжного заходу, а також не урегульовано порядок його процесуального оформлення.

Крім того, взагалі не визначено порядок припинення дії запобіжних заходів у випадках, коли кримінальне провадження не закривається, а приймається рішення про закриття лише щодо підозрюваного, або коли сплинули підстави для обрання запобіжного заходу (зміна кваліфікації дій підозрюваного, встановлення його неосудності тощо).

За таких обставин та з урахуванням того, що на стадії досудового розслідування рішення про закриття кримінального провадження, якщо особі повідомлено про підозру, приймається прокурором, на нашу думку положення ст. 203 КПК України доцільно доповнити після слів: «передбаченому цим Кодексом» словами: «... та в інших випадках, коли сплинули підстави застосування запобіжного заходу, на підставі відповідної постанови».

Авторський колектив науковців-практиків коментуючи норму ст. 203 КПК України зазначає, що строк обрання запобіжного заходу визначається в ухвалі слідчого судді, суду. По його закінченні ця ухвала втрачає свою силу, а з нею й вимоги, передбачені в її змісті. Якщо строк дії

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
запобіжного заходу в ухвалі не зазначено, то підставою для його закінчення може бути проголошення судом виправдувального вироку в судовому провадженні, що автоматично скасовує всі процесуальні заборони, які було покладено на обвинуваченого до проголошення вироку [4, т. 1, с. 508].

Однак, в ухвалі слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу, крім тримання під вартою та домашнього арешту, зазначення строку, на який він обирається не є обов'язковим. Разом з цим, в ухвалі може бути зазначено строк дії конкретних процесуальних обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України, які покладаються на підозрюваного, обвинуваченого. На підставі чого О.М. Коріняк дійшла висновку, що на досудовому розслідуванні загальний строк дії таких запобіжних заходів може становити до 12 місяців (максимальний строк проведення досудового розслідування – ст. 219 КПК України) із часу повідомлення особі про підозру [5, с. 93].

У висновку можна зазначити, що норма закону щодо припинення дії запобіжного заходу є недосконалою і потребує доповнення, з метою уникнення проблемного застосування на практиці, та викладення в такій редакції: «Ухвала про застосування запобіжного заходу припиняє свою дію після закінчення строку дії ухвали про обрання запобіжного заходу, ухвалення виправдувального вироку чи закриття кримінального провадження в порядку, передбаченому цим Кодексом, та в інших випадках, коли сплинули обставини застосування запобіжного заходу, на підставі відповідної постанови».

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Кримінальний процес України: підруч. / Л. Д. Удалова, Д. П. Письменний, О. І. Галаган та ін.; за ред. В. В. Коваленка та ін. – К. : ЦУЛ, 2013. – 544 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

3. Фоміна, Т. Сутність процесуального порядку застосування запобіжного заходу / Тетяна Фоміна // Підприємництво, господарство і право. - 2018. - № 2. - С. 207-211.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.- практ. коментар: у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. - Х.: Право, 2012. - Т. 1 / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бур доль та ін. - 768 с.- Т. 2 / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін. - 664 с.

5. Коріняк О.М. Захист прав і свобод людини при застосуванні запобіжних заходів у кримінальному провадженні України [Текст] : монографія / О. М. Коріняк ; [за заг. ред. Г. К. Кожевнікова] ; Нац. акад. прокуратури України. - К. : ЛПС, 2013. - 195 с. - Бібліогр.: с. 163-195. - 100 прим. - ISBN 978-966-191-140-5

Крет Галина Романівна,

*суддя Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду,
кандидат юридичних наук, доцент*

СТАНДАРТИ ДОКАЗУВАННЯ «ОКРЕМІ ДОСТОВІРНІ ДОКАЗИ», «ДОСТАТНІСТЬ ДОКАЗІВ» І «ПОВІТРЯ РЕАЛЬНОСТІ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КРАЇН АНГЛОСАКСОНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Стандарти доказування у кримінальному процесі країн англосаксонської правової системи являють собою доволі розгалужену та, водночас, ієрархічно побудовану систему. Найбільш детально вона сформована у кримінальному процесі США та Канади, в яких до числа стандартів доказування належать: «окремі достовірні докази» («some credible evidence»), «достатність доказів» («sufficiency of the evidence») і «повітря реальності» («air of reality»).

Стандарт доказування «окремі достовірні докази» («some credible evidence») застосовується у кримінальному процесі США у ході перевірки суддею у попередньому розгляді справи доказів, які надаватимуться сторонами присяжним. Зміст вказаного стандарту доказування у

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
кримінальному процесі, як відзначає В.А. Podolsky, полягає у тому, що, по-перше, достовірні докази виступають доказами, гідними віри та/або гідними розгляду журі, а, по-друге, докази, які є ймовірними, розумними або природними, можуть вважатися достовірними [5]. Тобто стандарт доказування «окремі достовірні докази», на думку В.В. Степаненка, означає, що хоча доказ не обов'язково свідчить про те, що певні обставини мали місце, проте він заслуговує на довіру і є гідним того, щоб його розглянуло журі [2, с. 247].

Стандарт доказування «достатність доказів» («sufficiency of the evidence») застосовується у кримінальному процесі США і Канади під час перевірки суддею у ході попереднього розгляду справи доказів, які надаватимуться стороною обвинувачення присяжним.

У кримінальному процесі США вказаний стандарт доказування сформований у судовій практиці. До визначення поняття «достатні докази» звернувся Верховний Суд Штату Орегон у рішенні у справі «Estate of Cruson v. Long» (1950 р.), в якому відзначив, що вказаний термін означає кількість доказів, яка задовольняє неупереджений розум [3]. У подальшому американські суди неодноразово вказували на сферу застосування стандарту доказування «достатність доказів». Так, Верховний Суд Штату Вісконсін у рішенні у справі «State v. Dunn» (1984 р.) вказав, що обвинувачений може бути притягнутий до суду у разі, якщо докази під час попереднього слухання є достатніми для встановлення ймовірної причини того, що злочин був вчинений, і що його, ймовірно, вчинив обвинувачений [8]. Апеляційний суд Вісконсіна у рішенні у справі «State v. Cotton» (2003 р.) визначив вказаний стандарт доказування як загальноприйнятий тест на оцінювання інформації після попереднього слухання [7].

У кримінальному процесі Канади, як і США, вказаний стандарт доказування стандарт доказування «достатність доказів» сформований у судовій практиці. Застосовуючи у своїй практиці стандарт доказування «достатність доказів», канадські судді, як вказує В.В. Степаненко, керуються його формулюванням, наданим Верховним Судом США у рішенні у справі «US v. Shephard» (1977 р.) [1, с. 136]. У наведеному рішенні відзначається, що

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

достатність доказів для виправдання обвинуваченого з вилученням справи із журі визначається відповідно до того, наявні чи відсутні будь-які докази, на підставі яких розумне та належно проінструктоване журі зможе повернути обвинувальний вирок [9].

Досліджуючи вказаний стандарт доказування, J. Jr. Fleming вказує, що концепція достатності доказів адресована функціям суду, а не журі. Суд не надасть справу журі, якщо не вирішить початкове питання – чи довів ініціатор судового розгляду кожне з тверджень, істотних для його вимоги, достатніми доказами для виправдання або обґрунтування висновку на його користь. Ця вимога, очевидно, виступає наслідком сучасного уявлення про те, що журі повинно вирішувати справу на основі доказів, наданих їм у суді, та більше не може покладатися на приватні знання, невідомі судді [4, с. 218].

Стандарт доказування «повітря реальності» («air of reality») застосовується у кримінальному процесі Канади під час визначення суддею у ході попереднього розгляду справи прийнятності наданих стороною захисту заперечень для їх розгляду присяжними. Концептуальні основи розуміння наведеного стандарту доказування були закладені Верховним Судом Канади у справі «R. v. Cinous» (2002 р.), в якому він вказав, що, по-перше, суддя повинен надати журі всі твердження захисту, які виникають на основі фактів, незалежно від того, чи були вони спеціально порушені обвинуваченим, але він володіє позитивним обов'язком не надавати журі твердження захисту, які не мають доказової основи – повітря реальності. По-друге, тест «повітря реальності» покладає на обвинуваченого тягар, який є лише доказовим, а не переконливим. По-третє, під час застосування тесту «повітря реальності» суддя розглядає сукупність доказів і припускає, що докази, на які посилається обвинувачений, є правдивими. Порогове визначення судді не спрямоване на вирішення тверджень захисту по суті, оскільки це питання входить до компетенції журі. Суддя не приймає рішень про довіру до свідків, не зважає докази, не встановлює факти і не робить фактичні висновки. Тест «повітря реальності» не призначений для того, щоб оцінити, чи захист, швидше за все, досягне успіху. Питання для судді полягає в тому, чи розкривають докази реальне питання, яке вирішуватиме журі, а

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

не в тому, яким чином журі повинно остаточно вирішити питання. По-четверте, тест «повітря реальності» передбачає визначення того, чи є «окремі докази» на підтримку захисту, і не повинен включати ступінь достатності цих доказів. По-п'яте, тест «повітря реальності» ніколи не мав на меті ухвалення обвинувального вироку, але в основному був спрямований на те, щоб уникнути плутанини присяжних, особливо у випадках суперечливих альтернатив. По-шосте, у разі використання захистом вимоги розумності тест «повітря реальності» повинен зосереджуватися на оцінці наявності будь-яких доказів, які пояснюють сприйняття та поведінку обвинуваченого. По-сьоме, захист володіє повітрям реальності, якщо належним чином проінструктоване журі, яке діє розумно, може виправдати обвинуваченого на підставі тверджень захисту [6].

Підсумовуючи наведене, потрібно вказати, що стандарти доказування «окремі достовірні докази», «достатність доказів» і «повітря реальності» підлягають застосуванню під час попереднього розгляду справи суддею, у зв'язку з чим виступають допоміжними по відношенню до основних стандартів доказування (зокрема, «поза розумним сумнівом» і «балансу ймовірностей», з урахуванням сфери застосування останнього у кримінальному процесі).

Зміст стандарту доказування «окремі достовірні докази» полягає у тому, що сторони повинні довести перед суддею, який здійснює попередній розгляд справи, необхідність надання на розгляд журі того або іншого достовірного доказу – як правило, непрямого доказу, що не встановлює конкретні факти, які підлягають доказуванню у кримінальній справі, але у сукупності з іншими доказами може бути використаний для їх встановлення.

Зміст стандарту доказування «достатність доказів» зводиться до того, що сторона обвинувачення повинна довести перед суддею, що здійснює попередній розгляд справи, наявність у її розпорядженні доказів, які вона має намір надати на розгляд журі та які у своїй сукупності можуть виступати достатніми для ухвалення обвинувального вироку.

Зміст стандарту доказування «повітря реальності» полягає у тому, що сторона захисту вправі надати судді, який здійснює попередній розгляд

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
справи, наявні в її розпорядженні докази, які вона має намір надати на розгляд журі та які у своїй сукупності можуть виступати достатніми для ухвалення виправдувального вироку.

Список використаних джерел:

1. Степаненко В.В. Стандарти доведення в кримінальному судочинстві Канади. Юридичний бюлетень. 2016. Вип. 3. С. 133-138.
2. Степаненко В.В. Стандарти переконання (досвід Сполучених Штатів Америки). Форум права. 2016. № 3. С. 245-249. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2016_3_45.
3. Estate of Cruson v. Long, 189 Or. 537 (1950) 221 P.2d 892. URL: <https://law.justia.com/cases/oregon/supreme-court/1950/189-or-537-2.html>.
4. Fleming James Jr. Sufficiency of the Evidence and Jury Control Devices Available Before Verdict. Virginia Law Review. 1961. Vol. 47. P. 218-248.
5. Podolsky Brett A. The Burden of Proof. URL: <https://brettpodolsky.com/general-law/the-burden-of-proof>.
6. R. v. Cinous [2002] 2 S.C.R. 3, 2002 SCC 29. URL: <https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/1968/index.do>.
7. State v. Cotton, 2003 WI App 154, 668 N.W.2d 346, 266 Wis. 2d 308. URL: <https://www.courtlistener.com/opinion/1616183/state-v-cotton/>.
8. State v. Dunn, 121 Wis. 2d 389 (1984) 359 N.W.2d 151. URL: <https://www.courtlistener.com/opinion/1763153/state-v-dunn/>.
9. United States of America v. Shephard [1977] 2 SCR 1067. URL: <https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/2667/index.do>.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Максимович Р.А.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
(Львівський державний університет внутрішніх справ)*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 375 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У ст. 126 Конституції України передбачено, що незалежність і недоторканність судді гарантуються Конституцією і законами України. Вплив на суддю у будь-який спосіб забороняється. У п. 3 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 13 червня 2007 року № 8 „Про незалежність судової влади” роз’яснено, що це положення означає заборону будь-яких дій стосовно суддів незалежно від форми їх прояву з боку державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, установ, організацій, громадян та їх об’єднань, юридичних осіб з метою перешкодити виконанню суддями професійних обов’язків чи схилити їх до винесення неправосудного рішення. Заборона впливу на суддів у будь-який спосіб поширюється на весь час обіймання ними посади судді [1]. Стаття 129 Основного Закону України передбачає, що суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права. Обов’язковість судового рішення є однією із засад судочинства. Ба більше у ст. 6 Закону України „Про судоустрій і статус суддів” зазначено, що здійснюючи правосуддя, суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу. Суди здійснюють правосуддя на основі Конституції і законів України та на засадах верховенства права. Звернення до суду громадян, організацій чи посадових осіб, які відповідно до закону не є учасниками судового процесу, щодо розгляду конкретних справ судом не розглядаються, якщо інше не передбачено законом. Втручання у здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів у будь-який спосіб, неповага до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою дискредитації суду або впливу на безсторонність суду, заклики до невиконання судових рішень забороняються і мають наслідком відповідальність, установлену законом. Відповідно до ст. 48 цього ж Закону

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

суддя у своїй діяльності щодо здійснення правосуддя є незалежним від будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання. Суддя здійснює правосуддя на основі Конституції і законів України, керуючись при цьому принципом верховенства права. Втручання у діяльність судді щодо здійснення правосуддя забороняється і має наслідком відповідальність, установлену законом. Суддя не зобов'язаний давати жодних пояснень щодо суті справ, які перебувають у його провадженні, крім випадків, установлених законом [2]. Зокрема, за такі діяння передбачено кримінальну відповідальність за ст. 376 КК України.

Відповідно до п.7 ч.2 ст. 65 КПК України судді та присяжні - про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, за винятком випадків кримінального провадження щодо прийняття суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, ухвали не можуть бути допитані як свідки [3].

У ст. 129-1 Конституції України вказано, що судові рішення є обов'язковим до виконання. Презюмується, що рішення є законним до тих пір, поки воно не скасовано в апеляційному чи касаційному порядку чи не переглянуто компетентним судом в іншому порядку, визначеному процесуальним законом, в рамках провадження по справі, в якій вони прийняті. Окрім того, згідно із Рекомендацією СМ/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки тлумачення закону, оцінювання фактів або доказів, які здійснюють судді для вирішення справи, не повинні бути приводом для кримінальної відповідальності, крім випадків злочинного наміру; рішення суддів не можуть підлягати будь-якому перегляду поза межами апеляційних процедур, закладених у законодавстві; судді не повинні нести особисту відповідальність за випадки, коли їхні рішення були скасовані або змінені в процесі апеляційного розгляду. Тобто, на основі цих європейських стандартів навіть скасоване рішення суду не може автоматично розглядатися як „неправосудне”[4].

Найбільш повно і як видається обґрунтовано, про ознаки даного складу злочину найвищий судовий орган у системі судів загальної юрисдикції

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

висловився в ухвалі Верховного Суду України від 20 листопада 2014 року у справі 5-24кс14. Зокрема, там передбачено, що лексико-граматичне та логічне тлумачення дає змогу визначити три складові, що містяться у диспозиції частини першої статті 375 КК, які характеризують об'єктивні і суб'єктивні ознаки злочину: а) вирок чи інше рішення суду є неправосудним; б) це неправосудне рішення суддею (суддями) постановляється; в) неправосудність судового рішення має бути завідомою. Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого статтею 375 КК, характеризується прямим умислом: суддя достовірно знає, переконаний в тому, що діє всупереч вимогам закону і справедливості. Вчинене діяння кваліфікується за статтею 375 КК незалежно від того: 1) яка судова інстанція постановила цей акт (суд першої, апеляційної чи касаційної інстанції); 2) яка галузева приналежність розглянутої судом справи (кримінальна, цивільна, адміністративна, господарська) 3) яким складом суду було постановлено судовий акт - судом колегіально чи суддею одноосібно. Поняття «неправосудне судове рішення» у поєднанні з вказівкою на «завідомість» його постановлення підкреслює цілеспрямований характер злочинних дій судді, його свідоме прагнення та бажання всупереч матеріальному чи процесуальному закону і (або) фактичним обставинам, встановленим у справі, постановити судове рішення, яке за своєю суттю не може бути і не є актом правосуддя. Об'єктивна сторона злочину, передбаченого статтею 375 КК, полягає лише в активній поведінці особи - дії. Діяння належить до злочину з формальним складом, оскільки вичерпується фактом вчинення певних дій - постановлення неправосудного судового акту і припускають: а) складання відповідного процесуального документу; б) підписання його суддею (суддями); в) проголошення судового акту (доведення його змісту до відома учасників процесу). Злочин визнається закінченим з моменту проголошення постановленого судового акту незалежно від часу набуття законної сили та наслідків, які спричинені [5].

19 листопада 2019 року до Конституційного Суду України звернулися 55 народних депутатів України із конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення статті 375 КК України. Основні аргументи – непередбачуваність диспозиції, насамперед

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
у контексті ч.1 ст. 8, ч.1 ст. 24 і ч.2 ст. 126 Конституції України – принципу правової визначеності та неприпустимості впливу на суддів [6]. Звісно, що невідомо яке буде рішення Конституційного Суду України з цього питання. Зокрема, у зв'язку із порушенням принципу правової визначеності стаття 368-2 КК України була визнана неконституційною у рішенні Конституційного Суду України від 26 лютого 2019 року у справі № 1-135/2018 (5846/17) [7]. На основі цього можна припустити, що таке ж рішення Конституційного Суду України імовірно буде і щодо ст. 375 КК України. Проте, видається, що в такому випадку кримінальна відповідальність за вчинення аналізованого суспільно небезпечного діяння не буде скасована, оскільки в ст. 375 КК України міститься „спеціальний вид службового зловживання в галузі здійснення правосуддя, суб'єкт якого (суддя) умисно з будь-яких мотивів свідомо і цілеспрямовано використовує своє службове становище всупереч інтересам правосуддя” [5]. Загальноновизнано в теорії кримінального права, що в разі конкуренції спеціальної і загальної кримінально-правової норми застосовуватися має завжди спеціальна. У випадку ж визнання статті 375 КК України, у якій міститься спеціальна кримінально-правова норма, неконституційною відповідне діяння має кваліфікуватися за загальною кримінально-правовою нормою, яка передбачена законодавцем у ст. 364 КК України. Звісно ж, що це може бути у разі заподіяння істотної шкоди в тому значенні як про це йдеться у п. 3 примітки до ст. 364 КК України і в постанові Верховного Суду від 27 жовтня 2016 року у справі 5-99кс16 [8].

Список використаних джерел:

1. Про незалежність судової влади: постанова Пленуму Верховного Суду України від 13 липня 2007 року № 8 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0008700-07> (дата звернення 28.11.2019)
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1402-19> (дата звернення 28.11.2019)

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4651-17> (дата звернення 28.11.2019)

4. Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки: ухвала Комітету Міністрів Ради Європи від 17 листопада 2010 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_a38 (дата звернення 28.11.2019)

5. Ухвала Верховного Суду України від 20 листопада 2014 року (справа № 5-24кц14) URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42390313> (дата звернення 28.11.2019)

6. Конституційне подання щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення статті 375 КК України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/3_7162_2019.pdf (дата звернення 22.11.2019)

7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 Кримінального кодексу України від 26 лютого 2019 року (справа № 1-135/2018 (5846/17) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v001p710-19> (дата звернення 28.11.2019)

8. Постанова Верховного Суду України від 27 жовтня 2016 року (справа №5-99кц16) URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/62692636> (дата звернення 28.11.2019)

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Марченко Т.Ю.,

*аспірантка 3-го року навчання кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська юридична академія», місто Одеса
Керівник – Гловюк І.В., доктор юридичних наук, доцент, завідувач
кафедри кримінального процесу Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ТЕНДЕНЦІЇ У ЗАСТОСУВАННІ СТАТТІ 6 (3) В КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД УКРАЇНСЬКИМИ СУДАМИ: АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЗА ЖОВТЕНЬ 2019 РОКУ

Конвенцією про захист прав і основоположних свобод (надалі – Конвенція) статтею 6(3) в гарантується право підозрюваного, обвинуваченого мати час та можливості, необхідні для підготовки свого захисту, зокрема, під час ознайомлення із матеріалами досудового розслідування. Так, відповідно до ч. 10 ст. 290 КПК України сторонам кримінального провадження надається достатній час для ознайомлення з матеріалами, до яких їм надано доступ. В той же час, статтею встановлено, що у разі зволікання при ознайомленні з матеріалами, до яких надано доступ, слідчий суддя за клопотанням сторони кримінального провадження з урахуванням обсягу, складності матеріалів та умов доступу до них зобов'язаний встановити строк для ознайомлення з матеріалами, після спливу якого сторона кримінального провадження вважається такою, що реалізувала своє право на доступ до матеріалів.

Дана норма є справедливою, та відповідає практиці Європейського суду з прав людини, про що в своєму рішенні вказав, зокрема, і Конституційний суд України. Вона обумовлена, зокрема, і тим, що під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумні строки не можуть перевищувати передбачені законодавством строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень.

Для того, щоб зрозуміти чи дотримується баланс між забезпеченням права підозрюваного на ознайомлення із матеріалами досудового розслідування та дотриманням розумних строків виконання процесуальної

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
дії, важливо систематично аналізувати практику національних судів щодо даного питання та виокремлювати, за наявності, недоліки правозастосування.

Тож, з аналізу рішень національних судів щодо встановлення строку на ознайомлення із матеріалами досудового розслідування вбачається наступне. Майже у кожному рішенні судді здійснюють посилання на одні і ті ж рішення, зазначаючи «Так, Європейський Суд неодноразово зазначав, що право на захист не є абсолютним, а за змістом статті 6 Конвенції, прийнятними є лише вкрай необхідні заходи, які обмежують право на захист (рішення від 23 квітня 1997 року у справі «ОСОБА_11 та інші проти Нідерландів», від 25 вересня 2008 року у справі «Полуфакін і Чернишов проти Росії»). Як зауважив Європейський Суд, підпункт «b» пункту 3 статті 6 Конвенції гарантує обвинуваченому мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту, а це означає, що така підготовка охоплює все, що є «необхідним» для підготовки розгляду справи судом. Крім того, можливості, доступні кожному, хто обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, мають включати ознайомлення - для цілей підготовки свого захисту з результатами розслідувань, які проводилися протягом усього провадження у справі. Однак питання адекватності часу і можливостей, наданих обвинуваченому, слід вирішувати в контексті обставин кожної конкретної справи (рішення від 21 жовтня 2010 року у справі «Корнев і Карпенко проти України»)» [2, 3, 4, 6, 7, 9].

Результати аналізу свідчать і про наступне.

До прикладу, у справі № 212/7221/19 [9] прокурор просив задовільнити клопотання та встановити строк для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження (1 том) до 21.10.2019 року, оскільки підозрювана не скористалася своїм правом на ознайомлення. 16.09.2019 слідчим підозрюваній особі було вручено письмові повістки про виклики та для участі в ознайомленні на 19.09.2019, 20.09.2019 та 21.09.2019, що підтверджувалось розписками та відеозаписами. Причини своєї неявки підозрювана не повідомила. При цьому, адвокат підозрюваної ознайомився з матеріалами 19.09.2019. В своїй ухвалі суддя вказав, що вбачає зволікання з

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
часом зі сторони підозрюваної та, посилаючись на практику ЄСПЛ, задовільнив клопотання прокурора.

У іншій справі за номером № 534/797/18 [7], слідчий суддя звернувся до практики ЄСПЛ та процитував вищезгаданий абзац. Також суд зазначив, що «безпосередньо ж ознайомлення з відкритими матеріалами є правом сторони захисту. При цьому, обов'язок слідчого звернутись з відповідним клопотанням до слідчого судді та обов'язок слідчого судді встановити строк для ознайомлення з матеріалами, в разі зволікання сторони кримінального провадження при ознайомленні з матеріалами, є способом запобігання можливим порушенням наданих стороні процесуальних прав». Захисник, в свою чергу, вказувала на поважність причин, у зв'язку з якими у неї не було змоги ознайомитись з матеріалами, а саме, відрядження та мандрівка за кордон, а підозрювані не мали змоги з'явитись до слідчого у зв'язку із зайнятістю по роботі. Суд не взяв до уваги вказане, оскільки захисник не надав відповідних доказів, які б підтверджували вказане.

У справі № 359/9252/19 [1] підозрюваному та його захиснику було відправлено повістки на 5 різних дні, також було повідомлено як особисто, так і в телефонній розмові про відкриття матеріалів та про дату та час ознайомлення з матеріалами досудового розслідування. Повторно їм було надіслано смс-повідомлення з дублюванням попередніх повісток. На телефонні дзвінки слідчого останні не відповідали. Слідчий суддя прийшов до висновку, що вказане свідчить про те, що підозрюваний та адвокат зволікають у часі ознайомлення з матеріалами досудового розслідування.

Практика свідчить і про те, що слідчі судді досить часто приймають позицію сторони захисту та відмовляють у задоволенні подібних клопотань.

Так, у справі №560/294/19 [3] за словами захисника, ні його, ні підозрюваного не було повідомлено про завершення досудового розслідування та їхнє право на доступ до матеріалів досудового розслідування. Він вказав, що, дійсно, телефонний дзвінок, про який вказано у клопотанні, мав місце, але зміст його розмови не стосувався повідомлення про завершення досудового розслідування та права ознайомлення з матеріалами вказаного досудового розслідування. Будь-яких інших доказів отримання стороною

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
захисту вказаного вище повідомлення стороною обвинувачення не надано. Суд вказав на те, що безумовною підставою для задоволення такого клопотання буде виключно доведення стороною обвинувачення зволікань з боку сторони захисту.

Суд наголосив, що КПК України не містить поняття «затягування процесу ознайомлення з матеріалами кримінального провадження», зазначений інститут кримінального судочинства є оціночною категорією і в кожному конкретному випадку з огляду на вищезазначену практику Європейського Суду з прав людини, вирішується судом в залежності від конкретних обставин справи. Оскільки в матеріалах клопотання були відсутні докази, що підтверджували б ознайомлення захисника та підозрюваного зі змістом повідомлення про завершення досудового розслідування, то у слідчого судді були відсутні підстави для встановлення факту ухилення сторони захисту від ознайомлення з матеріалами.

Суд наголосив, що наявність рапортів в яких містяться відомості про нібито повідомлення сторони захисту про завершення досудового розслідування та реалізацію права на ознайомлення, не є належним доказом отримання такого повідомлення.

В іншій справі № 640/3993/18 [6] матеріали для ознайомлення були викладені у 21 томі, окрім цього у матеріалах наявна велика кількість електронних документів, зокрема, аудіозапис негласних слідчих розшукових дій тривалістю 130 годин та відеозаписи тривалістю 10 годин.

Сторона захисту періодично ознайомлювалась із матеріалами (протягом трьох місяців).

Слідчий суддя здійснив посилання, зокрема, на рішення у справі Хусейн та інші проти Азербайджану (рішення від 26 липня 2011 р.), де Суд визнав порушення підпункту b п. 3 ст. 6 Конвенції, відмітивши, що матеріали обвинувачення були досить великими і включали, поміж іншого, більше 6200 сторінок документів у 22 томах та відео свідчення, записані на 22 відеокасетах. Вивчення такого великого обсягу матеріалів вимагає значного часу для ознайомлення. А тому, Суд, дійшов висновку про наявність

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
серйозних проблем з адекватністю і відповідністю часу і способів, наданих захисту для ознайомлення (пункти 174-178).

Відтак, слідчий суддя зауважив, що не вбачає зволікань при ознайомленні підозрюваних та їх захисниками адвокатами.

В справі за № 640/6478/18 [5] матеріали досудового розслідування, яке тривало 1,5 рік, складаються з 7 томів, речових доказів, низки службових документів, носіїв інформації. Захисники наполягали, що їм необхідний достатній час для надання якісної правової допомоги клієнту, а саме: підготовки та подання слідчому, прокурору клопотань про проведення слідчих та інших процесуальних дій з метою встановлення обставин, які виправдовують підозрювану, та спонукання сторони обвинувачення надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень. Сторона захисту виділила і те, що з логіки ж клопотання слідчого випливає, що захист має за 2 з неповним місяці розібратися в усіх нюансах повідомленої підозри на основі відкритих матеріалів та погодитися з позицією сторони обвинувачення. Більше того, між захисником і підозрюваним укладено договір про надання правової допомоги на етапі, коли вже було прийнято рішення про закінчення досудового розслідування та надання доступу до його матеріалів. Слідчий суддя, серед іншого, врахувавши вказане, відмовив у задоволенні клопотання слідчого.

Також, при розгляді ряду клопотань було виявлено низку технічних недоопрацювань зі сторони обвинувачення. Зокрема, при розгляді клопотання у справі №755/13072/19 [2] захисник вказала, що стороною обвинувачення не повідомлено у порядку, передбаченому КПК України, про завершення досудового розслідування та надання доступу до його матеріалів, сторона захисту не допускала зволікань, а реалізувала своє право на захист, в тому числі шляхом оскарження рішень та дій органу досудового розслідування. Також зауважила, що дане клопотання подано заявником до неналежного суду, поза межами територіальної юрисдикції органу досудового розслідування. Поряд з цим, матеріали клопотання не містили відомостей які б вказували на те, що слідчим було повідомлено сторону захисту про

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
достатній граничний час для ознайомлення із матеріалами, з чого б слідувало, що сторона захисту зволікає при ознайомленні. Відтак, слідчий суддя не виявив належними підстав у обмеженні захисту, на даній стадії, у доступі до матеріалів досудового розслідування. Аналогічних висновків суд дійшов і у справі № 643/16384/19 [8].

Таким чином, з аналізу нещодавньої судової практики можна виокремити ряд проміжних висновків, зокрема:

– Слідчі судді застосовують положення Конвенції та практику ЄСПЛ, однак, частіш за все, здійснюють посилання на одні і ті ж декілька рішень ЄСПЛ, при наявності в базі рішень цілої низки релевантних. З рішень вбачається, що слідчі судді не завжди приводять повноцінний аналіз обставин, що, в свою чергу, не завжди дає змогу зрозуміти мотивування суду в тій чи іншій ситуації, в більшості випадків це стосується співвідношення кількості томів / сторінок та кількості днів для ознайомлення.

– Сторона обвинувачення активно звертається з клопотаннями про встановлення строку на ознайомлення з матеріалами стороні захисту, при цьому, досить часто нівелює обов'язкові вимоги закону, не наповнюючи клопотання необхідними складовими, зокрема щодо обсягу матеріалів, не підтверджуючи доказами факт повідомлення стороні захисту про закінчення досудового розслідування у справі або ж повідомляючи неналежним чином.

– Сторона захисту не завжди може обґрунтувати поважність причин щодо неможливості ознайомлення у встановлений з слідчим, прокурором графік.

Список використаних джерел:

1. Ухвала слідчого судді Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 09 жовтня 2019 року у справі № 359/9252/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84900294>

2. Ухвала слідчого судді Дніпровського районного суду м. Києва від 09 жовтня 2019 р. у справі №755/13072/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84938331>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

3. Ухвала слідчого судді Дубровицького районного суду Рівненської області від 10 жовтня 2019 року у справі №560/294/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84856380>
4. Ухвала слідчого судді Київський районний суд м. Харкова від 01 жовтня 2019 р. у справі № 953/19096/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84679097>
5. Ухвала слідчого судді Київського районного суду м. Харкова від 03 жовтня 2019 р. у справі № 640/6478/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84771581>
6. Ухвала слідчого судді Київського районного суду м. Харкова від 10 жовтня 2019 р. у справі № 640/3993/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84904524>
7. Ухвала слідчого судді Комсомольського міського суду Полтавської області від 16 жовтня 2019 року у справі № 534/797/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85038145>
8. Ухвала слідчого судді Московського районного суду м. Харкова від 07 жовтня 2019 року у справі № 643/16384/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84771782>
9. Ухвала слідчого судді Тернівського районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області від 15 жовтня 2019 року у справі № 212/7221/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84918405>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Медицький І.Б.,

*к.ю.н., доцент кафедри кримінального права
навчально-науковий Юридичний інститут*

Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО У РОЗРІЗІ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ НАСЛІДКІВ ЗЛОЧИННОСТІ

Соціологічні дослідження статевої злочинності активізувалися після підписання Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульської конвенції) та обґрунтування необхідності її ратифікації. За результатами дослідження «Насильство стосовно жінок в ЄС: знущення вдома, на роботі, на людях та онлайн», проведеного у 2014 р. Європейським агентством основоположних прав (FRA) у 28 державах-членах ЄС: 1) 33% жінок зазнали фізичного та/або сексуального насильства, починаючи з 15 років; 2) 5% жінок було зґвалтовано; 3) 67% опитаних не повідомляли про випадки фізичного та/або сексуального насильства з боку партнера в поліцію чи іншу організацію; 4) 18% жінок зазнавали сексуальних домагань, починаючи з 15 років, 21% жінок, які зазнали переслідування, зазначили, що ця форма домагання і залякування тривала протягом двох років; 5) 55% жінок зазнали певних форм сексуального домагання, з яких 32% зазначили, що злочинцем був начальник, колега чи клієнт. У рамках цього дослідження було опитано понад 42 тис. жінок віком від 18 до 74 років [4, с.25].

Застосування насильства (як фізичного, так і психологічного) у процесі вчинення відповідних деліктів є обов'язковим конструктом для великої частини з них, про що відзначають науковці – дослідники цієї проблеми. Так, звертаючи увагу на кримінологічний аспект зґвалтувань, І.О. Кисельов зазначає, що у 47% винні особи застосовують погрози, серед яких провідне місце займають погроза вбивством і заподіяння серйозних (тяжких) тілесних ушкоджень. У 42% випадків винним застосовувалося обмеження рухів жертви. Водночас найбільш поширеним видом насильства залишається заподіяння тілесних ушкоджень, яким саме долається психологічний і фізичний опір жертви. У 67% випадків вчинення зґвалтування потерпілі

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.) зазнали тілесних ушкоджень. 43% випадків характеризуються заподіянням жертві легких тілесних ушкоджень, 20% – заподіянням подряпин, синців, саден тощо. Приблизно у 2% випадків заподіюються середньої тяжкості та тяжкі тілесні ушкодження [3, с.115].

Вказане знаходить своє підтвердження та розвиток і у статистичних даних наступних років. Згідно звітності судів першої інстанції (про розгляд матеріалів кримінального провадження – І.М.) у 2014 р. 75,4% потерпілим від зґвалтування особам була завдана шкода здоров'ю, у 2015 р. – 70%, у 2016 р. – 81,2%, у 2017 р. – 80,4%, у 2018 р. – 85% [2]:

Таблиця №1

Рік	Види злочинів	Кількість фізичних осіб, яким заподіяно шкоди				
		усього	з них жінок	життю	здоров'ю	матеріальної та моральної шкоди/ сума, грн.
2014	Зґвалтування (ст.152 ККУ)	138	138	-	104	34 / 611 249
2015	Зґвалтування (ст.152 ККУ)	130	124	1	91	38 / 1 743 737
2016	Зґвалтування (ст.152 ККУ)	117	117	-	95	22 / 219 680
2017	Зґвалтування (ст.152 ККУ)	102	101	-	82	19 / 1 271 723
2018*	Зґвалтування (ст.152 ККУ)	93	91	-	79	14 / 1 505 024
	Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (Сексуальне насильство) (ст.153 ККУ)	51	37	-	45	6 / 678000
	Примушування до вступу в статевий зв'язок (ст.154 ККУ)	3	1	-	3	0 / 0

* Виділення окремим рядком інформації по ст.ст.153, 154 КК України у статистичній звітності ДСА України розпочате з 2018 р.

Масштабне комплексне дослідження економічних наслідків насильства щодо жінок в Україні здійснене фахівцями Українського центру соціальних реформ та Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, за наслідками якого виділені наступні різновиди:

➤ *втрачений макроекономічний продукт* (передчасні смерті внаслідок гендерно зумовленого насильства; втрати ВВП внаслідок тимчасової та стійкої непрацездатності жертв насильства; видатки на виплати пенсій по інвалідності; економічні втрати внаслідок зниженої працездатності постраждалих, яка впливає на виконання повсякденної домашньої роботи). За проведеними розрахунками, сукупні втрати

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
макроекономічного продукту внаслідок насильства щодо жінок у 2015 р. становили 3 869 645 дол. США;

➤ *вартість послуг, пов'язаних із реагуванням на факти насильства щодо жінок та наданням підтримки постраждалим* (визначення потреби у медичних послугах; витрати на реагування правоохоронних органів на випадки ґендерно зумовленого насильства; надання соціальних послуг постраждалим від домашнього насильства та фінансування системи спеціалізованих заходів із попередження насильства щодо жінок). Відповідно, вартість послуг системи охорони здоров'я, якими мали скористатися постраждалі у 2015 р. від насильства жінки, становила 2 999 038 дол. США; сукупні видатки, пов'язані з реагуванням правоохоронних органів і системи правосуддя на ґендерно зумовлене насильство, могли сягати у 2015 р. до 10 141 187 дол. США; сукупна вартість надання соціальних послуг для жінок, які постраждали від домашнього та ґендерно зумовленого насильства, склала у 2015 р. 745 936 дол. США;

➤ *персональні витрати жінок, які постраждали від ґендерно зумовленого насильства* (втрата особистого майна або доходу; вартість послуг, пов'язаних із подоланням наслідків насильства або розірванням стосунків із кривдником та переїздом на нове місце проживання). Обсяги особистих витрат жінок, які постраждали від ґендерно зумовленого насильства, можуть становити до 190 033 398 дол. США на рік у масштабах всієї країни [1, с.85-89].

Наслідки сексуально зумовленого насильства не обмежуються тими із них, які полягають у спричиненні фізичної шкоди та/або можуть бути позначеними через матеріальний еквівалент. У принципі це зауваження стосується і наслідків злочинності загалом, у структурі яких підставно виділяти нематеріальні зміни, що є не менш небезпечними та масштабними у плані їх кримінологічного пізнання.

У контексті юридико-психологічної характеристики зґвалтування Є.Є. Шмерецький констатує настання у більшості жертв, окрім суто фізіологічних, й наслідків психічного характеру (патопсихологічного чи психіатричного). За результатами обстеження зґвалтованих жінок, у 41% з них має місце

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
зафіксований страх повторного насильства, у 40% – неврози різного забарвлення, у 32% – психосоматичні розлади. Приблизно у 1/9 частини жертв виникає комплекс специфічних емоційних розладів (the care trauma syndrome, травматичний синдром зґвалтування), що є різновидом посттравматичного стресового розладу [5, с.125].

Жертвам зґвалтувань притаманні такі довготривалі прояви посттравматичних стресових розладів (ПТСР), як симптоми вторгнення (нав'язливі думки, згадки, сновидіння, чуттєві образи), уникання, фізіологічної збудливості, тривожності і депресії, а також психологічні проблеми, пов'язані з ними. Наявні деструктивні психологічні і поведінкові механізми, спрямовані на «перепроживання» травматичного досвіду і зменшення його впливу, такі як проституція, зміна сексуальної орієнтації (найчастіше у формі активної гомосексуальності), парасуїцидальна поведінка і вживання психоактивних речовин. Вони загострюються внаслідок впливу на жертву комплексу несприятливих зовнішніх і внутрішніх чинників (пережитого сексуального насильства, відсутності сімейної підтримки, дисфункціональності сім'ї, реакції самообвинувачення) [5, с.131]. Автор цілком слушно зазначає, що адекватне оцінювання наслідків сексуального насильства необхідне і для прогнозування ймовірності розвитку посттравматичного стресового розладу і травматичного синдрому зґвалтування, для розробки необхідних у цих випадках спеціальних профілактичних і реабілітаційних програм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічні наслідки насильства щодо жінок в Україні. UNFPA. Український центр соціальних реформ. 2017. URL : https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Економічні%20наслідки%20насильства_2017_1.pdf (дата звернення: 13.08.2019).
2. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження за 2014-2018 роки. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ (дата звернення: 23.11.2019)

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

3. Кисельов І.О. Особливості вчинення зґвалтувань: кримінологічний аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.* 2016. №19. С.113-116.

4. Мартинишин Г.Я. Статева недоторканість як об'єкт кримінально-правової охорони в Україні. Дис. на здобуття наукового ступеня доктора філософії, кандидата юридичних наук (за спеціальністю 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» (081 – Право). Львів, 2017. 220 с.

5. Шмерецький Є.Є. Юридико-психологічна характеристика зґвалтування. Дис. на здобуття наукового ступеня доктора філософії, кандидата юридичних наук (за спеціальністю 19.00.06 «Юридична психологія» (081 – Право). К., 2018. 222 с.

Могила В.С.,

*аспірант кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»,
м. Одеса*

КЛОПОТАННЯ СЛІДЧОГО У ПОРЯДКУ СТ. 245 КПК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Стаття 245 КПК України передбачає відібрання зразків з речей і документів у порядку тимчасового доступу до речей і документів та відбирання біологічних зразків у особи, яке здійснюється у порядку освідування, а у разі відмови особи добровільно надати біологічні зразки – у порядку тимчасового доступу до речей і документів. Не аналізуючи детально вади такої регламентації, звернемо увагу на те, що КПК України не вказує форму та зміст клопотання про відібрання чи відбирання зразків для експертизи, хоча, без сумніву, таке клопотання має специфіку, враховуючи цільову спрямованість отримання таких зразків. Слід відмітити, що відповідні вимоги мають бути диференційовані залежно від виду зразків згідно з існуючим нормативним режимом їх отримання.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Порядок відібрання зразків з речей і документів встановлюється згідно з положеннями про тимчасовий доступ до речей і документів (статті 160-166 КПК України). Цей же порядок встановлено для примусового відбирання біологічних зразків. Разом з тим, зміст клопотання має відрізнятися залежно від виду зразків. Без сумніву, спільним є те, клопотання має містити відомості, передбачені п.п 1, 2, 3, 4 ч. 2 ст. 160 КПК України. Що стосується п. 7, то, хоча як ґрунтовно доведено у доктрині, ця вимога не була змінена після «зрівняння» законодавцем форм тимчасового доступу до речей і документів [1, с. 97], а тому вона зараз не відповідає загальному визначенню тимчасового доступу, якраз для отримання зразків вона є релевантною, адже для проведення експертизи необхідні, як правило, оригінали речей і документів. Питання виникають стосовно п. 5 ч. 1 ст. 160 КПК України - значення речей і документів для встановлення обставин у кримінальному провадженні, адже самостійного значення ці зразки не мають, вони не мають доказового значення, джерелом доказів є лише висновок експерта. Аналогічні доводи можливо навести і у аспекті п. 6, адже для зразків не характерна така ознака, як можливість використання як доказів відомостей, що містяться в речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів. Більш логічним є пропонуване формулювання, що мають зазначатися аргументи на користь того, що з речей і документів можуть бути отримані зразки для експертизи [2, с. 487]. Таким чином, застосовними для клопотання про відібрання зразків з речей і документів є п. п.п 1, 2, 3 (має бути уточнено обсяг необхідних зразків), 4, 7 ч. 2 ст. 160 КПК України. Крім того, зважаючи на мету отримання зразків і на основі аналізу судової практики, враховуючи те, що слідчими суддями встановлюється факт призначення експертизи [3-5], клопотання має містити відомості про залучення експерта. Наприклад, слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про надання дозволу на примусове відібрання біологічних зразків крові у ОСОБА_3, який підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.3 ст.185 КК України за передчасністю, вказавши на те, що до матеріалів клопотання не додано жодної постанови про призначення будь-якої

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
експертизи, а тому підозрюваний вправі відмовитися від надання біологічних зразків, не знаючи, з якою метою вони будуть використовуватися, у зв'язку з чим клопотання не є належним чином мотивованим [6]. Крім того, пропонується зазначити у клопотанні питання, поставлені перед експертом [2, с. 487]; як видається, достатньо перелічити лише ті питання, для вирішення яких необхідні відповідні зразки. Також, без сумніву, має бути вказана особа, у якої мають відбиратися зразки.

Відмітимо при цьому, що виникає питання стосовно кола осіб, від яких можуть бути отримані зразки у порядку ст. 245 КПК України. Коли йдеться про зразки з речей і документів, що здійснюється у порядку тимчасового доступу, обмежень стосовно кола осіб немає.

По біологічних зразках ситуація вирішується в науці і на практиці по-різному. Як зазначено в Узагальненні ВССУ «Про практику вирішення слідчими суддями питань, пов'язаних із слідчими (розшуковими) діями» від 03.06.2016 р., суперечливою є практика розгляду слідчими суддями клопотань щодо відібрання біологічних зразків для експертизи у особи, яка не є стороною кримінального провадження. Наприклад, ухвалою слідчого судді Київського районного суду м. Одеси від 27 червня 2014 року відмовлено у задоволенні клопотання про здійснення примусового відібрання біологічних зразків для експертизи щодо Н., оскільки процесуальний статус цієї особи у кримінальному провадженні не визначений. Проте мав місце і інший підхід. Наприклад, ухвалою слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 13 травня 2013 року задоволено клопотання про надання дозволу на примусове відібрання зразків відбитків пальців у працівника міліції С., оскільки суд оцінив службове становище С. як можливість ухилитись від надання зразків. С. також не відноситься до жодної із сторін кримінального провадження. У ст. 245 КПК не визначено переліку осіб, у яких можуть бути відібрані зразки для експертизи. Разом з тим системний підхід до тлумачення положень статей 245 та 163 КПК (положення про тимчасовий доступ до речей і документів) дає підстави для висновку, що зразки для експертизи у кримінальному провадженні можуть бути відібрані у тієї особи, яка фактично володіє ними, незалежно від того чи є ця особа стороною кримінального

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
провадження. Тому не можна погодитись із практикою тих слідчих суддів, які відмовляють у задоволенні клопотань про примусове відібрання зразків для експертизи винятково з тих міркувань, що особа, яка фактично володіє такими зразками, не є стороною кримінального провадження. Аналогічної точки зору дотримуються О.В. Лускатов, В.В. Рогальська, А.І. Терещенко, В.Д. Людвік, К.М. Пантелєєв, Н.В. Павлова, Г.С. Бідняк [7, с. 17].

На думку ж А.Г. Шиян та А.П. Черненка, отримання біологічних зразків може здійснюватися тільки в осіб, які набули процесуального статусу підозрюваного, потерпілого і свідка [8, с. 235]. Із цією позицією слід погодись. Адже ч. 3 ст. 245 КПК України має відсильний характер до правил освідування, а освідування застосовується тільки щодо підозрюваного, потерпілого та свідка.

Зважаючи на положення ч. 3 ст. 245 КПК України, вказується, що у клопотанні зазначається: 1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання; 2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; 3) біологічні зразки особи, які планується примусово відібрати; 4) підстави вважати, що біологічні зразки, які планується примусово відібрати перебувають у володінні відповідної фізичної особи; 5) значення біологічних зразків для експертизи для встановлення обставин у кримінальному провадженні; 6) обґрунтування необхідності примусового відібрання біологічних зразків [7, с. 19]. Тобто додається ще такий елемент змісту клопотання, як констатація неможливості добровільного отримання таких зразків, факт чого встановлюється слідчими суддями [9].

Таким чином, клопотання слідчого стосовно отримання зразків для експертизи має містити: 1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання; 2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; 3) зразки, які планується отримати, їх характеристики обсяг; 4) підстави вважати, що зразки перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
або юридичної особи; 5) особа, у якої відбиратимуться біологічні зразки; 6) експертиза, для проведення якої залучено експерта, і для вирішення яких питань необхідно отримати зразки; 7) обґрунтування неможливості вирішення цих питань без отримання зразків; 8) для примусового відібрання біологічних зразків – відомості про наявність постанови прокурора у порядку ст. 241 КПК України та відмова особи від виконання постанови.

Список використаних джерел:

1. Гловюк І.В. Деякі проблеми, що виникають при розгляді слідчими суддями клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів. Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 17 квітня 2015 р.) / відп. ред. Ю.П. Аленін. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. С. 95-97.

2. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 року / за ред. О.А. Банчука, Р.О. Куйбіди, М.І. Хавронюка. Х.: Фактор, 2013. 1072 с.

3. ЄДРСР, URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/50222199>

4. ЄДРСР, URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/52637805>

5. ЄДРСР, URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/58555776>

6. ЄДРСР, URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73519202>

7. Примусовий відбір зразків у особи для проведення експертизи. методичні рекомендації для практичних підрозділів / [О.В. Лускатов, В.В. Рогальська, А.І. Терещенко, В.Д. Людвік, К.М. Пантелєєв, Н.В. Павлова, Г.С. Бідняк]. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 36 с.

8. Шиян А.Г., Черненко А.П. Деякі питання відібрання зразків для експертизи в особи у кримінальному провадженні. Порівняльно-аналітичне право. 2017. №3. С. 233-236.

9. ЄДРСР, URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53300741>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Огерук Ігор Степанович,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права і процесу
Університету Короля Данила*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗЛОВЖИВАННЯ ВПЛИВОМ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ ЩОДО ПІДЛЕГЛОГО

У світовому Індексі сприйняття корупції (СРІ) за попередній рік наша країна отримала 32 балів зі 100 можливих та зайняла 120 місце серед 180 країн, що є досить посереднім результатом. Україна дещо покращила свої показники у порівнянні з 2017 роком (30 балів, 130 місце). Однак, таких зусиль недостатньо, оскільки з-поміж своїх сусідів Україна змогла обійти лише Російську Федерацію (28 балів). Натомість решта мають вищі оцінки: Польща – 60, Словаччина – 50, Румунія – 47, Угорщина – 46, Білорусь – 44, Молдова – 33 балів [4]. Очевидно, що вирішення проблеми корупції неможливе без комплексного підходу, який включає в себе і притягнення до відповідальності осіб, що вчинили кримінально-карані корупційні діяння.

Серед іншого, кримінальне законодавство України передбачає кримінальну відповідальність за зловживання впливом (стаття 369² Кримінального кодексу України). Вказана стаття КК України з'явилася в українському кримінальному законодавстві як результат виконання Україною міжнародноправових рекомендацій у сфері запобігання та протидії корупції, зокрема, виконання вимог, передбачених Конвенцією ООН проти корупції та Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією.

Слід зазначити, що імплементація вказаних норм в українське законодавство відбулась не зовсім якісно. На недосконалість формулювання відповідної статті у Кримінальному кодексі України вказує О. О. Дудоров. У своїй статті «Зловживання впливом: проблеми кваліфікації (судова практика)» він детально зупиняється на проблемних аспектах конструкції вказаної кримінально-правової норми та причинах їх виникнення. Тим не менше, він підкреслює практичну потребу зазначеної заборони, однак зазначає, що її включення до КК України посилює казуїстичність та серйозно ускладнило застосування Кримінального кодексу України [3].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

До вказаних проблемних аспектів застосування Кримінального кодексу України, на нашу думку, слід віднести випадки застосування ч. 2 та ч. 3 ст. 369² до службових осіб в тому контексті, як їх визначає КК України в примітці до ст. 364 ККУ. З одного боку, в статті 18 Конвенції ООН проти корупції вказується як суб'єкт зловживання впливом «державна посадова особа», що певною мірою відповідає поняттю «службова особа» як її пояснює КК України у вказаній примітці. З іншого боку, у Науково-практичному коментарі Кримінального кодексу України зазначається, що суб'єкт злочинів, передбачених частинами 2 і 3 ст. 369² – спеціальний. Особливостями цього спеціального суб'єкта є окремі кумулятивні ознаки, серед яких є та, що така особа не наділена статусом службової особи. Вчинення відповідних діянь службовою особою з використанням службового становища за наявності підстав кваліфікується за відповідною частиною ст. 364 КК України [5, с. 177-178]. Натомість, аналізуючи судову практику, слід констатувати, що вітчизняні суди так чи інакше притягають до кримінальної відповідальності за частинами 2 і 3 ст. 369² КК України осіб, які підпадають під визначення «службова особа». Досить багато випадків стосується призначення покарання службовим особам за вплив на своїх підлеглих.

Варто зазначити, що вчинення злочину, передбаченого частинами 2 і 3 ст. 369² КК України службовою особою є більш резонансним та викликає більший інтерес у суспільстві, ніж його вчинення пересічним громадянином. Зважаючи на це, можна зробити висновок, що такі злочинні дії завдають більшої шкоди охоронюваним кримінальним законом інтересам, а саме правильній діяльності органів державної влади.

Тлумачний словник української мови тлумачить поняття «керівник» як «той, хто керує ким-, чим-небудь, очолює когось, щось» [6, Т. 4, с. 142]. Підлеглого він визначає як того, «який перебуває в залежності від кого-, чого-небудь, підпорядкований комусь, чомусь» [6, Т. 6, с. 448]. Відповідно, той чи інший вплив керівника на підлеглого апріорі закладений у їхні відносини. З цього випливає висновок, що службова особа – керівник так чи інакше впливає на прийняття рішень своїми підлеглими. Такий вплив може здійснюватися як в рамках виконання керівником своїх посадових

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

обов'язків, так і може виходити за такі рамки. Крім цього, керівники, як правило, більш старші за віком, мають більший життєвий досвід, а тому користуються певним авторитетом серед підлеглих. Це передбачає вплив ще й через дружні та наставницькі стосунки. Однак, так чи інакше, зазначений вплив випливає із можливостей службового становища особи та прямо пов'язаний із посадою, що вона займає.

Керівник, впливаючи на підлеглого, може його підштовхувати до прийняття як законних так і незаконних рішень. Типовим прикладом такого діяння є дії начальника Богородчанського районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції в Івано-Франківській області, який отримав грошові кошти в сумі 30000 гривень як неправомірну вигоду за вплив на державних виконавців вказаного відділу ДВС щодо закриття усіх виконавчих проваджень стосовно приватної особи та незвернення в суд про тимчасове обмеження її виїзду за межі України. За вказане злочинне діяння Богородчанським районним судом Івано-Франківської області він був визнаний винуватим у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 369² КК України з призначенням покарання у виді штрафу у розмірі 900 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 15300 грн [1].

Крім цього, керівник може отримувати неправомірну вигоду за вчинення чи невчинення будь-якої дії підлеглим, використовуючи надану йому владу чи службове становище. Так, організована злочинна група у складі начальника Лубенського ВП ГУ НП в Полтавській області, заступника начальника Лубенського ВП ГУ НП в Полтавській області та начальника сектору реагування патрульної поліції № 2 Лубенського ВП ГУ НП в Полтавській області одержала неправомірну вигоду на підставі запевнень, що у разі виникнення непорозумінь із працівниками Лубенського ВП ГУ НП в Полтавській області, члени злочинної групи, перебуваючи на керівних посадах, вплинуть на своїх підлеглих з метою недопущення перешкоджання здійснення ТОВ «Агат» законної господарської діяльності. За вказане діяння Великобагачанським районним судом Полтавської області було затверджено угоду про визнання винуватості та визнано винуватим кожного з учасників

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
організованої злочинної групи у обвинуваченні по ч. 3 ст. 27, ч. 3 ст. 28, ч. 2 ст. 369² КК України з призначенням узгодженого сторонами покарання у виді штрафу в розмірі 1500 неоподаткованих мінімумів доходів громадян в сумі 25500 грн [2].

Аналізуючи вказані приклади, слід констатувати, що вплив винними особами здійснювався з приводу питань, які відносились до компетенції тих підрозділів, які вони очолювали. Враховуючи окремі положення законодавства України, зокрема Законів України «Про державну службу», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших, де зазначається, що до компетенції керівників, які мають у підпорядкуванні осіб, уповноважених на виконання функцій держави, як правило, відноситься організація та контроль роботи очолюваних ними органів, можна припустити, що засуджені наперед передбачали результати свого впливу на підлеглих. І навіть більше, могли вирішити питання, яке потребувало впливу, без участі підлеглих, використавши посилення на них для уникнення більш суворого покарання, яке передбачено ст. 368 КК України (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою).

Таким чином, зважаючи на те, що вчинення злочину, передбаченого частинами 2 і 3 ст. 369² КК України, службовою особою є більш резонансним та завдає більшої шкоди охоронюваним кримінальним законом інтересам, ніж його вчинення пересічним громадянином, а також те, що зазначений вплив на підлеглою службовою особою випливає із можливостей службового становища особи та прямо пов'язаний із посадою, яку вона займає, можна констатувати, що вчинення такого кримінально-караного діяння спеціальним суб'єктом (службовою особою) є більш суспільно-небезпечними, ніж його вчинення загальним суб'єктом. З цього випливає необхідність обмеження кола суб'єктів, які можуть бути притягнені до кримінальної відповідальності за частинами 2 і 3 ст. 369² КК України.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Список використаних джерел

1. Вирок у справі №338/1203/19 від 11 жовтня 2019 року: [Електронний ресурс] / Єдиний реєстр судових рішень. – Режим доступу до сторінки : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84919077>.
2. Вирок у справі № 539/3185/17 від 16 лютого 2018 року: [Електронний ресурс] / Єдиний реєстр судових рішень. – Режим доступу до сторінки : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72235890>.
3. Дудоров О. О. Зловживання впливом: проблеми кваліфікації (судова практика) / О. О. Дудоров // Сайт АО «Barristers»: Головна: Останні події, новини зі світу юриспруденції, інформаційні статті [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сторінки : <https://barristers.org.ua/news/zlovzhyvannya-vplyvom-problemy-kvalifikatsiyi-sudova-praktyka/>.
4. Індекс корупції CPI-2018: Transparency International Україна : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сторінки: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2018/>.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 10-те вид., переробл. та допов. – Київ: ВД «Дакор», 2018. – 1360 с.
6. Словник української мови : [в 11 т.] / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. - Київ : Наук. думка, 1970 – 1980.

Острогляд О.В.,

кандидат юридичних наук, доцент

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Указом Президента України №584/2019 затверджено «Положення про Комісію з питань правової реформи» та її персональний склад. У відповідності до цього Указу до робочої групи з питань розвитку кримінального права увійшли: БАУЛІН Юрій Васильович — професор кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
академік Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор, голова робочої групи, ХАВРОНЮК Микола Іванович — директор з наукового розвитку громадської організації «Центр політико-правових реформ», доктор юридичних наук, професор, заступник голови робочої групи, АНДРУШКО Петро Петрович — професор кафедри кримінального права та кримінології юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат юридичних наук, професор, БУРДІН Володимир Миколайович — декан юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор юридичних наук, професор, ГОРОХ Олексій Петрович — доцент кафедри кримінального та кримінального процесуального права факультету правничих наук Національного університету «Києво-Могилянська академія», кандидат юридичних наук, доцент, ГУТОРОВА Наталія Олександрівна — професор кафедри кримінального права та кримінально-правових дисциплін Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, академік Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор, НАВРОЦЬКИЙ Вячеслав Олександрович — професор кафедри кримінального права і кримінології Львівського державного університету внутрішніх справ, член-кореспондент Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор, ПОНОМАРЕНКО Юрій Анатолійович — доцент кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент, СТРЕЛЬЦОВ Євген Львович — завідувач кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія», член-кореспондент Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор (<https://www.president.gov.ua/documents/5842019-28949>).

На даний момент група працює на розробкою Проекту нового Кримінального кодексу України, оскільки попередній кодекс остаточно втратив свою структуру і фактично «ремонт» вже не підлягає. Група використовує всі наявні можливості для зустрічей (це і конференції в містах Яремче, Львів, Харків, Осіння школа для викладачів кримінального права від

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
ОБСЄ тощо), а також використовує можливості технічного забезпечення - зв'язок Skype, соціальні мережі.

Звичайно професійне спілкування під час конференцій та проведення Школи дозволяло отримати погляд колег щодо структури нового Кримінального кодексу та їх бачення щодо окремих норм. Але соціальні мережі це новий інструмент, до якого саме ця група почала звертатися найбільш інтенсивно. Можливості таких мереж як Facebook потрібно використовувати, оскільки охоплення соціальних мереж є більш масовим і може дати відносно професійний погляд. Наприклад, якщо останнє видання найбільш популярного коментаря до Кримінального кодексу має тираж всього 500 екземплярів, то кількість друзів кожного з членів групи в рази більша М.І. Хавронюка – 5000, Н.О. Гуторової – 1532, О.П. Гороха – 1665, Ю.А. Пономаренка – 4948 і т.д. При чому більшість з них є за професією юристами.

Оперативність роботи в межах соціальних мереж також є більш вищою, чим також варто користуватися, що і роблять представники робочої групи.

В якості прикладів такої ефективної роботи можна назвати наступні:

«Кримінальне законодавство зазнає чимало змін у найближчі місяці, серед майбутніх новел у кримінальному законодавстві планується скорочення кількості ув'язнаних покарань з 12 до 3 та надання чіткого визначення злочину у відповідності до кращих міжнародних практик та людиноцентричного підходу.

Викладачі права повинні бути добре ознайомленими із цими змінами, щоб мати змогу адаптувати свої програми та лекції й надавати студентам належні знання.

Ось чому Координатор проектів ОБСЄ в Україні зібрав разом розробників нового Кримінального кодексу - членів Робочої групи з питань правової реформи - та 22 професори з 16 університетів України.

Реформу, що триває, обговорювали під час 3-денної осінньої школи. Учасники мали можливість попрацювати з провідними фахівцями галузі та розглянути шляхи інтеграції цих змін у свою роботу».

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
(<https://www.facebook.com/OSCE.Ukraine.Projects/photos/pcb.1010117659342605/1010110466009991/?type=3&theater>)

«В пошуках відповідей на запитання: "Чи готова держава до впровадження в практичну діяльність правоохоронних органів з 01 січня 2020 року кримінальних проступків?" Поки що питань більше, аніж відповідей. Верховна Рада України. Комітетські слухання.»
(<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2648694541863739&set=pcb.2648694668530393&type=3&theater>).

«Вже стало доброю традицією для всіх, кого цікавить кримінальне право, зустрічатися восени в Харкові. На цей раз міжнародна науково-практична конференція "Концептуальні засади нової редакції Кримінального кодексу України" проходила 17-19 жовтня 2019 року в мальовничому куточку Харківщини – Березовому Гаю. Особливість цієї конференції – це обговорення розпочатої реформи кримінального законодавства, яка, на думку членів комісії з реформування кримінального права, має привести до створення нових, сучасних кодексів, які регламентуватимуть відповідальність за публічні правопорушення. Як і будь-яка реформа, вона має і своїх прихильників, і категоричних супротивників, і тих, хто ще не визначився. Тому публічне обговорення, яке було здійснене під час конференцій, різні думки вітчизняних і зарубіжних фахівців, є надзвичайно корисним. Конференція закінчилась, але наполеглива робота комісії і наші спілкування з науковцями і практичними працівниками продовжуються!»
(<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=939233073112737&set=pcb.939234879779223&type=3&theater>).

«Реформа кримінального права. Засідання 3. ...Під час зустрічі також йшлося про: - необхідність прийняття закону про внесення змін до КК лише законом про внесення змін до КК, - акцент на захисті потерпілого із врахуванням феномену зловживання потерпілого його правами, - перегляд ефективності застосування штрафу, - протиставлення пропорційності та утилітаризму (корисності) при застосування позбавлення волі, - точне визначення поняття пробації як процесу виконання покарань і заходів (а не як виду покарання чи звільнення від покарання), - визначення у КК власної

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
розрахункової одиниці, - уніфікацію обтяжуючих та пом'якшуючих обставин, - допущення встановлення розміру майнової шкоди на підставі не експертизи, а висновку (Державної аудиторської служби, Рахункової палати), який не можна було б оскаржити в адміністративному суді, - розширення підстав застосування кримінально-правових заходів до юридичних осіб, у випадку вчинення не лише певних корупційних та терористичних, а й інших злочинів (зокрема, пов'язаних з торгівлею людьми, екологічних), - проблему відсутності нормативного акту, яким були б затверджені розміри наркотичних засобів, - проблему оскарження в адміністративному суді Порядку визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, - відсутність критеріїв невідповідності покарання ступеню тяжкості злочину, - проблеми набрання чинності з 1 січня 2020 року так званим «законом про проступки» (зокрема, наразі в бюджеті не передбачено 28 млн. грн. на зміни Єдиного реєстру досудових розслідувань, не прийняті всі необхідні підзаконні акти та не юстовані в Мінюсті), - підготовку змін до Конституції, в якій наразі не згадується про феномен проступку... Загалом коло питань, які можна було б обговорювати по цій темі, безмежне. Уперше позицію членів Робочої групи з більшості питань Загальної частини КК буде представлено на наступному тижні на конференції в м. Харків» (<https://www.facebook.com/nikolaj.havronuk/posts/2768698106495210>).

Соціальні мережі також використовуються не лише для обговорення Проекту ККУ, але і для обговорення інших дискусійних питань кримінально-правового регулювання. Наприклад, «Про застосування кримінального закону за аналогією (запрошення до дискусії)

На другому курсі студентам-юристам назавжди намертво вбивають у голови юридичну максиму про те, що кримінальний закон ніколи і на за яких умов не може застосовуватися за аналогією. Це правило освячене волею законодавця, який так і написав у скрижлялях Кодексу: «Застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено» (ч. 4 ст. 3 КК України). Вважається, що відповіді на усі питання, які можуть виникнути під час застосування кримінального закону, у цьому ж законі й закріплені, і що

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
суд не може сформулювати і застосувати правило, якого в кримінальному законі немає.

Але життя багатше за наші уявлення про нього....»
(<https://www.facebook.com/yu.a.ponomarenko/posts/1171467513050534>)

Навіть такий коротенький огляд, показує, що можливості, які надають нам технічні засоби варто використовувати, оскільки вони надають можливість оперативно обговорити те чи інше питання на відносно професійному рівні. Крім того – коментуючи те чи інше повідомлення, користувачі частіше є більш щирими ніж при особистому контакті.

Піцик Х.З.,

*доцент кафедри цивільного права та процесу
Університету Короля Данила, к. ю. н.*

КОРИСЛИВА ЕКОНОМІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ

Становлення ринкової економіки супроводжується рядом негативних явищ і процесів, серед яких тінізація і частково криміналізація економіки та інших сфер життя, що характеризуються корисливою мотивацією. Це викликає необхідність звернення до практичного і теоретичного досвіду боротьби із сучасною корисливою економічною злочинністю та теоретико-методологічного осмислення сучасного кримінологічного знання щодо ситуації, яка склалася в Україні.

Слід зазначити, що дослідженню корисливої економічної злочинності були присвячені роботи таких вчених, як: Антипов В. І., Белахов О. Л., Віттенберг Г. Б., Голосніченко Д. І., Гринчак В. М., Даньшин І. М., Джужа О. М., Зелінський А. Ф., Камлик М. І., Кондратьєв Я. Ю., Коржанський М. Й., Кузнецова Н. Ф.

Найбільш розповсюдженими економічними злочинами були і залишаються до цього часу розкрадання чужого майна. Вони достатньо різноманітні і їх вибір визначається, як правило, відомчою специфікою і технологією виробництва. Тому, цілком очевидно, що характер розкрадань на

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
підприємствах агропромислового комплексу суттєво відрізняється від аналогічних правопорушень в зовнішньоекономічній або в кредитно-фінансовій сферах.

Визначальним чинником усіх розкрадань, де б вони не вчинялися, є внутрішня налаштованість злочинців на задоволення приватних потреб за рахунок інших шляхом використання службових (посадових) повноважень та місця роботи.

Всебічний підхід до оцінки особи, яка вчинила злочин, необхідний не тільки для об'єктивного розслідування кримінальної справи і визначення найбільш доцільних заходів впливу на винного, а й для виявлення та усунення причин та умов злочину, а також правильного вибору заходів для його перевиховання.

Для складання кримінологічної характеристики особистості сучасного корисливого економічного злочинця доцільно з'ясувати такий перелік його властивостей і якостей, які дозволяють встановити причинні зв'язки і найближчі ланцюжки, що ведуть до характеру злочинного промислу, кримінального середовища, соціальних інститутів.

Ґрунтуючись на кримінологічному понятті особистості злочинця можна сказати, що особистість сучасного корисливого економічного злочинця - це сукупність соціально-психологічних властивостей особистості, які обумовлюють систематичне здійснення злочинів у сферах легальної і нелегальної економічної діяльності з метою максимального незаконного збагачення [4].

Соціально-психологічні особливості сучасної корисливої економічної злочинності накладають свій відбиток на демографічні характеристики винних осіб. Характеризуючи особистість злочинців, які вчиняють сучасні корисливі економічні злочини, не можна не помітити рівне співвідношення чоловіків і жінок. Приблизно рівновага статі, яка спостерігається в сучасній корисливій економічній злочинності, обумовлена тим, що жінки традиційно частіше чоловіків займають посади, пов'язані з виконанням облікових, бухгалтерських функцій; обслуговуванням товарно-матеріальних цінностей у торгівлі і сфері побутового обслуговування.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

За даними досліджень, кожен з трьох засуджених за корисливі економічні злочини мав середню, середню спеціальну і вищу освіту.

Соціальний склад засуджених за розкрадання, посадові і господарські злочини різняться в залежності від місця, що займає та або інша особа в ієрархії управлінського апарата [3].

В залежності від характеру ситуації можна виділити такі категорії економічних злочинців:

1) осіб, які вчиняють корисливі економічні злочини внаслідок недостатньої матеріальної забезпеченості і відсутності (або різко зниженої) можливості легальним шляхом суттєво поліпшити своє матеріальне становище. Таку ситуацію умовно можна назвати індивідуально-ситуативною, оскільки вона корелюється з обставинами життя конкретної людини і її особистісними якостями (рівень заробітної плати, професія, сімейний стан, здатність до інтенсивної праці, характер актуальних потреб і ін.);

2) осіб, які вчиняють корисливі економічні злочини під впливом об'єктивних обставин, зовнішніх до особистісних характеристик винного. Це, зокрема, безгосподарність у самих різних проявах (слабкий облік матеріальних цінностей, їх псування, загибель, створення надлишків у результаті занижених нормативів списання і т.д.), що не є результатом винних дій корисливого економічного злочинця ситуативного типу.

3) злісний тип корисливих економічних злочинців – осіб із сталими звичками соціального паразитування, здатних пристосувати недоліки господарського механізму для наживи (які частіше використовують, ніж створюють ситуацію, придатну для вилучення майна). Злісність цього типу корисливого економічного злочинця виражається в багаторазовому здійсненні злочинів, які перетворюються в звичний рід занять, однак риси професійного злочинця тут відсутні. Злісні корисливі економічні злочинці, і це зближає їх із професіоналами, можуть бути учасниками злочинних співтовариств, характерних для організованої економічної злочинності. Такі злочинні співтовариства, як показує практика, включають різні категорії корисливих злочинців. В окремих, незначних епізодах, не будучи членами

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

злочинних співтовариств, можуть брати участь і корисливі економічні злочинці ситуативного типу.

4) організаторів корисливих економічних злочинів – осіб з великим досвідом протиправної діяльності, цинічних і вмілих, які сповідають корпоративну мораль і не рахуються з загальноприйнятими правилами поведінки;

5) професійний тип корисливих економічних злочинців; Загальна ознака, яка дозволяє говорити про професійного корисливого економічного злочинця – професіоналізм.

б) імпульсивний тип псевдокорисних економічних злочинців; Імпульсивність означає швидке, раптово сформоване спонукання, яке викликає певну дію. “Імпульсивні дії відбуваються по першому спонуканню, без міркувань про їх соціальне значення і наслідки”.

Подібні варіанти типології корисливих злочинців пропонуються й іншими дослідниками [2, с. 187]. При цьому деякі вчені в основу типології особистості злочинця кладуть її соціальну спрямованість, структурні компоненти якої – антисоціальна спрямованість, позитивна спрямованість, ретроспективна цінність – за ступенем виразності варіюють у межах мінімального, середнього і максимального значень [1, с. 45].

Важливість дослідження даної проблеми у сучасному українському суспільстві актуалізується, оскільки можливість виходу України з кризи, становлення ринкової економіки тісно пов'язується з подоланням сучасної корисливої економічної злочинності, особливо зменшення розмірів тіньової частки економіки та корупції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Джекебаев У.С. О социально-психологических элементах преступного поведения. – Алма-Ата, 1971. – 236 с.
2. Криминология: приглашение к дискуссии. Монография / Авт. кол.: А.В. Балаба, Э.В. Виленская, Э.А. Дидоренко, Б.Г. Розовский. – Луганск: РИО МВД, 2000. – 318 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

3. Кузьменко Б. Корупція та економічна злочинність у сучасній Україні: вплив на національну безпеку держави // Право України. – 1997. – №7.

4. Огородник В. Тіньова економіка як кримінально-економічний феномен // Політична думка. – 1996. – № 3-4.

Попович О. С.,

кандидат юридичних наук, молодший науковий співробітник відділу дослідження проблем кримінального та кримінально-виконавчого права Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України м. Харків, Україна

ПОНЯТТЯ «ТЕРОРИЗУВАННЯ»

Застосування насильства, залякування населення або створення небезпечних умов – невід’ємна частина політичних і економічних процесів у світі. Все частіше лунають заклики щодо силових засобів розв’язання конфліктів.

Поняття – це відбиття у свідомості людей загальних і суттєвих явищ дійсності, уявлень про їх властивості [1, с. 18]. За допомогою понять людина сприймає світ і те, що в ньому відбувається.

В юридичній літературі сутність тероризування, у першу чергу, зводиться до залякування, переслідування, створення обстановки страху, але не у розумінні звичайного залякування злочинцем жертви під час вчинення злочину з метою полегшення його вчинення і не в якості стану страху, що створився об’єктивно і виникає в людей при наявності серії тих або інших насильницьких злочинів, які набули широкого розголосу. З іншого боку сутність тероризування – прагнення за рахунок створення обстановки страху впливати, спонукати [2, с. 134].

У словниках зміст слова «тероризувати» визначається як «залякувати терором, насильством; застосовувати терор, насильство; залякувати чим-небудь, домагаючись потрібних свідчень, дій і т. ін.» [3, с. 94]. У свою чергу, терор розглядається як «найгостріша форма боротьби проти політичних і класових супротивників із застосуванням насильства аж до фізичного

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
знищення...; помилкова й шкідлива для революційного руху тактика, що полягає в організації вбивств державних діячів і не пов'язана з революційною боротьбою мас...; жорстока, масова, розправа ворожої армії над мирним населенням на окупованій нею території...» [3, с. 93].

З граматичного аналізу змісту цих слів випливає, що тероризування слід сприймати в декількох значеннях, як: 1) певний психічний вплив на інших з метою їх залякати або залякати третіх осіб; 2) вчинення вбивства для залякування інших осіб з метою отримання бажаного результату; 3) безпосереднє застосування іншого фізичного насильства як з метою залякування конкретної особи або інших осіб, так і без такої.

Загальним для цих видів тероризування є те, що це протиправний вплив на інших осіб, який є фізичним або психічним.

Аналіз наведених слів дає нам підставу для припущення, що тероризування може характеризуватись лише застосуванням насильства і при відсутності залякування. Підґрунтям для цієї тези є те, що тлумачення здійснюється з використанням термінологічного звороту «застосування... насильства». Терор і насильство у цьому випадку сприймаються як альтернативні. Проте терор більш широке за змістом поняття, ніж насильство, і він завжди поєднаний з насильством. У свою чергу, терору властива публічність і вплив на свідомість широкого кола осіб шляхом застосування насильства.

Тероризм породжує загальну небезпеку, яка виникає в результаті вчинення загально небезпечних дій або погрози такими. Небезпека при цьому повинна бути реальною, погрожувати невизначеному колу осіб і об'єктивно виражатися у вчиненні або погрозі вчинення вибухів, підпалів та інших загально-небезпечних дій, які реально можуть спричинити шкоду невизначеному колу осіб або спричинити інші тяжкі наслідки. Інша відмінна риса тероризму – це публічний характер його виконання. Ще однією відмінною рисою тероризму є те, що при його вчиненні загально небезпечне насильство застосовується відносно одних осіб (невинних жертв) або майна, а психологічний вплив з метою схилення до певної поведінки на фоні створеної в суспільстві обстановки страху вчинюється на інших осіб (фізичних або

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
юридичних), від яких залежить прийняття вигідних для терористів рішень [4].

Підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати, що тероризм відрізняється від інших явищ: 1) різним спрямуванням дій, яким 2) притаманний (а) загально небезпечний і (б) публічний характер, а також 3) наявність декількох видів мети. Обов'язковою метою тероризму є викликання страху в суспільстві.

Тероризування на відміну від тероризму може й не створювати загальну небезпеку та страх у суспільстві, а також не характеризується наявним публічним характером.

Список використаних джерел:

1. Панов Н. И. Методологические аспекты формирования понятийного аппарата юридической науки / Н. И. Панов // Известия вузов. Правоведение. – 2006. – № 4. – С. 18–28.
2. Ємельянов В. П. // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2002. - Вип. 19. - С. 131-135.
3. Словник української мови: Академічний тлумачний словник (1970–1980): у 11 т. – Т. 10, 1979 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/teroryzuvaty>.
4. Семикіна Л. О. Відмежування вимагання як злочину з ознаками тероризування від тероризму http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2007_16_10

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Пузирьов М.С.,

*доктор юридичних наук, професор кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та кримінології Академії Державної
пенітенціарної служби*

Васільєв В.О.,

*слухач 465-ої групи магістратури
Академії Державної пенітенціарної служби*

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Питання безпеки персоналу Державної кримінально-виконавчої служби (далі – ДКВС) України є на сьогодні досить складним як з позицій теорії, так і практики. У спеціальній літературі проблемні питання законодавчого забезпечення безпеки персоналу ДКВС України висвітлені у дослідженнях відомих вчених, а саме: О.І. Бажанова, І.А. Близнюка, І. Г. Богатирьова, Є.С. Брашніної, В.М. Бризгалова, А.І. Васильєва, О.І. Галінського, А.П. Геля, А.А. Гончарова, Е.А. Говорухіна, Т.А. Денисової, О.М. Джужи, М.А. Дутова, П.П. Козлова, О.Г. Колба, М.Є. Макагона, В.О. Меркулової, С.М. Мирончука, О.М. Моїсеєва, О.О. Наташева, Ю.В. Нікітіна, Ю.В. Пленкіна, О.Б. Пташинського, Г.О. Радова, О.О. Рябініна, А.Х. Степанюка, Л.О. Стрелкова, М.О. Стручкова, М.І. Ткаченка, В.М. Трубникова, Е.В. Тураєва, В.Ф. Усенка, С.Я. Фаренюка, І.В. Шмарова, В.Є. Южаніна та ін.

У правовому регулюванні безпеки персоналу ДКВС України важливе місце відіграють норми Конституції України [1], яка закріплює і регулює найважливіші сторони життя суспільства і держави.

Варто зазначити, що згідно зі ст. 19 Конституції України, органи державної влади, їх посадові особи (якими є і суб'єкти нагляду за засудженими) зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Конституцією України (ст. 3) закріплено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Права і свободи останньої, їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
утвердження і забезпечення цих прав і свобод є її головним обов'язком. Статті 24 та 29 Основного Закону України визначають, що всі є рівними перед законом; кожен має право на свободу й особисту недоторканість; арешт, взяття під варту та тримання під вартою допускаються лише за судовим рішенням [1].

Зрозуміло, що Конституція безпосередньо не регулює діяльність ДКВС України, кримінально-виконавчих установах закритого типу а також безпеку персоналу ДКВС України зокрема. Однак в Конституції закріплено найвищі соціальні цінності, які стають своєрідним орієнтиром в діяльності суб'єктів безпеки в органах та установах виконання покарання, основною з яких є законність. Так у Конституції чітко зазначено, що діяльність органів та установ регламентується законами України.

Важливі положення щодо безпеки персоналу органів та установ виконання покарань містяться у ряді міжнародно-правових актів, це насамперед: Загальна декларація прав людини, Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, Конвенція проти тортур та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання, Звід принципів захисту усіх осіб, яких піддано затриманню або ув'язненню в будь-якій формі, Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами при підтримці правопорядку, Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права тощо.

Зазначені правові джерела містять норми, що розкривають загальні принципи забезпечення безпеки персоналу органів та установ виконання покарань; норми, що регулюють діяльність служб у цій сфері; норми, адресовані іншим суб'єктам щодо забезпечення безпеки, та ін. Перелік міжнародно-правових актів не є вичерпним, проте, він дає значне уявлення про правові основи безпеки персоналу органів та установ виконання покарань, зокрема засоби, прийоми і методи.

Центральне місце у механізмі правового регулювання безпеки персоналу ДКВСУ посідають закони та інші законодавчі акти України. Причому, їх значення в ході становлення правової держави має постійно

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

зростати, оскільки верховенство закону є невід'ємною ознакою останньої. Верховенство закону виявляється, перш за все, в суворій відповідності йому всіх інших нормативних актів, оскільки закони мають найвищу юридичну силу. Закони регулюють найважливіші питання державного та суспільного життя, їх норми складають серцевину, фундамент формування і розвитку інших адміністративно-правових норм. Підкреслюючи значення закону в системі правового регулювання, необхідно мати на увазі, що термін «закон» у цьому випадку вживається як узагальнююче поняття. Під ним розуміють всі нормативні акти, які мають силу закону, або, іншими словами, законодавчі акти. До них належать, крім власне законів, основи законодавства, кодекси, статuti, положення та інші акти, які приймаються Верховною Радою України [2, с. 8].

Найважливішу роль у системі законодавчих актів, які регулюють безпеку персоналу ДКВС України, відіграють Закони України: Закони України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», Кримінальний кодекс та Кримінально-виконавчий кодекс України. У названих актах достатньо чітко сформульовані принципи діяльності ДКВС України, її завдання, правові та організаційні засади діяльності, повноваження, форми й засоби захисту працівників правоохоронних органів тощо. Також до основних засобів забезпечення безпеки персоналу ДКВС України слід віднести й кримінально-правові заходи, насамперед, закріплені у якості злочинів ті суспільно небезпечні діяння, що спрямовуються на спричинення шкоди життю й здоров'ю названих працівників.

Основоположне значення для правового регулювання безпеки в органах та установах виконання покарань має Кримінально-виконавчий кодекс України. Незважаючи на те, що зазначені закони багато у чому потребують удосконалення, вони в основному закріпили найголовніші засади забезпечення безпеки персоналу ДКВС України. У законі, зокрема, сконцентровані вимоги до нового розуміння безпеки, розглянуті деякі її

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
форми та ін.

Правову основу забезпечення безпеки персоналу ДКВС України становлять також Укази Президента України: Про додаткові заходи щодо зміцнення законності та правопорядку в Україні, Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, тощо. Основна кількість правових норм, які регулюють забезпечення безпеки персоналу органів та установ виконання покарань, міститься у нормативно-правових актах Міністерства юстиції України. Дослідження основних відомчих нормативно-правових актів щодо безпеки в ДКВС України є неможливим у цій публікації, враховуючи наявність у них службової інформації (для службового користування).

Із цього приводу І.С. Сергєєв зазначає, що значна кількість відомчих нормативно-правових актів, які, хоча й не мають сили закону, проте регулюють значну частину основних напрямів діяльності установ і органів виконання покарань, переважно саме процедурних, здебільшого пов'язаних з діяльністю щодо виправлення та ресоціалізації засуджених. Далі І.С. Сергєєв зазначає, що він не погоджується з такою ситуацією, адже такий стан справ означає, що відповідна діяльність, здійснюється не на основі закону, а на основі похідних нормативів [3, с. 52]. Представники крайнього негативного ставлення до відомчих актів взагалі не вважають їх джерелами права, принизливо називаючи бюрократичним звичаєвим правом, яке не передбачене і не санкціоноване законом.

Аналіз низки відомчих нормативно-правових актів засвідчує важливість досліджуваного явища, визначає його особливе місце, роль та значення у вирішенні завдань ДКВС України. Але потрібно також зазначити, що при всій важливості вказаних актів, вони відображають незначні аспекти безпеки персоналу ДКВС України і практично не вирішують питання, що виникають у зв'язку з її здійсненням в органах та установах виконання покарань.

Отже, аналіз чинного законодавства України дозволяє констатувати широке використання терміну «безпека» у різних аспектах, а саме: особиста безпека засудженого, безпека персоналу, заходи безпеки, дотримання правил

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
техніки безпеки, вимоги безпеки і постійного контролю, пожежна безпека і безпека праці, громадська безпека, національна безпека України, суспільна небезпека кримінального правопорушення, безпека життя і здоров'я засуджених. Наведені терміни характеризують лише окремі елементи безпеки в ДКВС України і не відображають юридичної природи та змісту вказаного правового феномену.

Правовою основою забезпечення безпеки персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України є Конституція України, закони України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», «Про чисельність Державної кримінально-виконавчої служби України», Кримінальний, Кримінальний процесуальний, Кримінально-виконавчий кодекси України, інші нормативно-правові акти.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://portal.rada.gov.ua>.
2. Богатирьов І.Г. Українська пенітенціарна наука: монографія. Харків: Харків юридичний, 2008. 294 с.
3. Сергеев І.С. Актуальні проблеми взаємозв'язку та розмежування матеріальних і процесуальних норм у кримінально-виконавчому праві. *Проблеми пенітенціарної теорії і практики*. 2002. №7. С. 50–53.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Репецький Сергій Петрович,
*кандидат юридичних наук, завідувач кафедри кримінального права і
процесу Університету Короля Данила*

Вилка Кристина,
*студентка 6 курсу
Університету Короля Данила*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЩОДО СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ ІЗ ЗАСУДЖЕНИМИ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Порядок та умови проведення соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі є одним із найважливіших напрямів розвитку сучасної кримінально-виконавчої політики України, який потребує відповідного наукового осмислення й нормативно-правового забезпечення.

Слушним є те, що пріоритетним напрямом подальшого реформування пенітенціарної системи, як мети Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України, є удосконалення законодавства, що регламентує діяльність Державної кримінально-виконавчої служби [1].

Враховуючи наведене, актуальним видається аналіз положень про нормативну базу щодо проведення соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі. Це ми ставимо за мету нашого дослідження, адже здійснення такої наукової розробки сприятиме конкретизації й ґрунтовному розгляду системи нормативних актів, що регламентують цю сферу діяльності у виправних колоніях (у кінцевому рахунку це допоможе сформулювати важливі теоретичні і прикладні висновки, спрямовані на поліпшення стану соціально-виховної роботи).

Варто зауважити, що проблеми соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі свого часу досліджувала низка вітчизняних вчених (К. Автухов, О. Бандурка, І. Богатирьов, В. Василевич, Т. Денисова, О. Джужа, О. Колб, В. Синьов, І. Яковець та ін.). Не зважаючи на це, вони все ж таки й досі не отримали свого остаточного вирішення.

Починаючи розгляд положень нормативно-правової бази щодо соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі, слід передусім

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
наголосити, що саме поняття «нормативна база», на наш погляд, передбачає систему відповідних юридичних джерел (нормативно-правових актів).

Отже, у нашому дослідженні слід зупинитися на таких складових нормативної бази щодо соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі, як: Конституція України; Кримінально-виконавчий кодекс України (далі – КВК України); підзаконні нормативно-правові акти; чинні міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких дала Верховна Рада України.

Так, Основним законом громадянського суспільства і держави, що має найвищу юридичну силу, є Конституція України (прийнята 28 червня 1996 р.). Положення Основного Закону передусім спрямовані на забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя. Звідси зрозумілим є те, що зміст багатьох статей Конституції України, особливо тих, які знаходяться в її розділі II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина», тісно взаємопов'язані із нашою проблематикою. Зокрема, стаття 35 Основного Закону забезпечує кожному право на свободу світогляду і віросповідання, що включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культу і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність [2]. Це право в подальшому знайшло своє відображення у ст. 128 КВК України[3].

Таким чином, норми Конституції України затвердили прогресивні моральні уявлення, сприяючи розвитку нових моральних норм та виступаючи засобом їх охорони та захисту. При цьому слід брати до уваги, що згідно зі ст. 8 Основного Закону він має найвищу юридичну силу, а закони та інші нормативно-правові акти приймаються на його основі та повинні відповідати йому. Отже, Конституцію України слід розглядати як основу подальшого розвитку законодавства і правової системи України шляхом прийняття на її базі нових законів, приведенням у відповідність з Основним Законом чинного законодавства та вдосконалення окремих норм самої Конституції.

На сьогоднішній день прийнято ряд законів, в тому числі і у сфері виконання кримінальних покарань, які випливають із Конституції України. Зокрема, значним досягненням національного законодавства України стало

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
ухвалення КВК України від 11 липня 2003 р., який згідно зі ст. 1 має своїм завданням визначення принципів виконання кримінальних покарань, правового статусу засуджених, гарантій захисту їхніх прав, законних інтересів та обов'язків; порядку застосування до них заходів впливу з метою виправлення і профілактики асоціальної поведінки; системи органів і установ виконання покарань, їх функцій та порядку діяльності; нагляду і контролю за виконанням кримінальних покарань, участі громадськості в цьому процесі; а також регламентація порядку і умов виконання та відбування кримінальних покарань; звільнення від відбування покарання, допомоги особам, звільненим від покарання, контролю і нагляду за ними [3].

Варто зазначити, що саме у КВК України національним законодавцем вперше було вжито поняття «соціально-виховна робота із засудженими». Зокрема, у ч. 1 ст. 123 цього кодексу зазначено, що соціально-виховна робота – цілеспрямована діяльність персоналу органів і установ виконання покарань та інших соціальних інституцій для досягнення мети виправлення і ресоціалізації засуджених [3]. Однак, на нашу думку, це поняття не містить чіткого визначення його змісту.

Водночас, у чинному КВК України є низка правових норм, які безпосередньо спрямовані на соціально-виховну роботу із засудженими до позбавлення волі, зокрема: ст. 124, яка визначає основні напрями, форми і методи соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі; ст.ст. 125 та 126, які регламентують основні засади загальноосвітнього і професійно-технічного навчання засуджених до позбавлення волі; ст. 127, яка визначає основні положення самодіяльних організацій засуджених до позбавлення волі; ст.ст. 130 та 132, а також 131 та 134, в яких наведені заходи заохочення та стягнення, що застосовуються до осіб, позбавлених волі, а також порядок їх застосування. Усі ці норми розташовані у главі 19 Особливої частини КВК України «Виховний вплив на засуджених до позбавлення волі».

Необхідно підкреслити, що в цьому розділі містяться і ряд новел кримінально-виконавчого законодавства України, що стосуються: поняття дисциплінарного проступку (ст. 131-1); обставин, що виключають

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
дисциплінарну відповідальність (ст. 131-2); злісного порушення встановленого порядку відбування покарання (ст. 133) та процедури дисциплінарного провадження (ст. 135).

Таким чином, кримінально-виконавче законодавство повністю ґрунтується на загальних принципах і конкретних положеннях норм Конституції України та дослівно відтворює їх, оскільки, як зазначено у ч. 1 ст. 1 КВК України, регламентує порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань з метою захисту інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими [3].

Вагоме значення для нормативної бази щодо соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі мають підзаконні нормативно-правові акти, насамперед накази відповідних міністерств, відомств, департаментів і служб (зокрема, накази Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5 «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України»; від 28.08.2018 № 2823/5 «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань»; від 16.05.2016 № 1418/5 «Про затвердження положень про програми диференційованого виховного впливу на засуджених»; від 04.11.2013 № 2300/5 «Про організацію соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими»; накази Міністерства освіти і науки України, Міністерства юстиції України від 10.06.2014 № 691/897/5 «Про затвердження Порядку організації навчання у загальноосвітніх навчальних закладах при виправних колоніях та слідчих ізоляторах, що належать до сфери управління Державної пенітенціарної служби України»; від 19.12.2013 № 1794/2691/5 «Про затвердження Положення про навчальний центр при кримінально-виконавчій установі закритого типу» тощо). Ці документи покликані деталізувати й уточнити зміст КВК України, посприяти правильному

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
розумінню і застосуванню його положень, конкретизувати статті КВК України, зробити їх логічними, чіткими, зрозумілими.

Серед наведених наказів першочергове значення, на нашу думку, має наказ Міністерства юстиції України «Про організацію соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими» від 04 листопада 2013 р. № 2300/5, метою якого є нормативне забезпечення процесу організації соціально-виховної та психологічної роботи з особами, засудженими до позбавлення та обмеження волі. Цим наказом затверджені чотири положення: про відділення соціально-психологічної служби; про дільницю карантину, діагностики і розподілу засуджених; про самодіяльні організації засуджених до позбавлення волі; типові посадові обов'язки психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора [4].

До того ж, цей наказ: а) визначає права та обов'язки начальника відділення соціально-психологічної служби та психолога установи виконання покарань і слідчого ізолятора, а також підстави здійснення соціально-виховної та психологічної роботи; б) регламентує функціонування ради колективу засуджених; в) визначає порядок формування і діяльності самодіяльних організацій засуджених до позбавлення волі в установах виконання покарань; г) визначає мету функціонування дільниці карантину, діагностики і розподілу засуджених; д) окреслює перелік службової документації.

Водночас, вважаємо, що наведений наказ не в повному обсязі відповідає сучасним вимогам щодо організації соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими, оскільки, на нашу думку, у ньому слід було б більше уваги приділити основним напрямам, формам і методам соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі.

Наступними вагомими наказами, які є складовою нормативної бази щодо організації соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими, є накази Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5 «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України» та від 28.08.2018 № 2823/5 «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань», котрі регулюють порядок й умови перебування у слідчих

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
ізоляторів осіб, які тримаються під вартою, та окремих категорій засуджених, а також порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань у виді арешту, обмеження волі, позбавлення волі на певний строк та довічного позбавлення волі. Водночас, в них містяться розділи, які регламентують питання надання соціально-психологічної та педагогічної допомоги в слідчих ізоляторах (розділ VIII наказу Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5) та організації соціально-виховної роботи із засудженими (розділ XX наказу Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5) [5; 6].

Однак, на наш погляд, питання соціально-психологічної роботи у вказаних наказах, за винятком порядку застосування заходів заохочення і стягнення до ув'язнених і засуджених, регламентовані поверхнево та неоднозначно.

Завершують перелік нормативної бази щодо соціально-психологічної роботи із засудженими міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України, зокрема: Європейські пенітенціарні (в'язниці) правила від 12 лютого 1987 р. та Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями від 30 серпня 1955 р. [7; 8]. Положення цих актів сприяють тому, щоб норми КВК України відповідали міжнародним і європейським стандартам та найкращим зразкам демократичної нормотворчості.

На підставі наведеного можна зробити наступні висновки: 1) джерелами кримінально-виконавчого законодавства в частині проведення соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі є широкий перелік національних і міжнародних нормативно-правових актів, які у своєму комплексі покликані забезпечувати належну організацію цієї роботи в установах виконання покарань; 2) нормативно-правове забезпечення зазначеного напрямку кримінально-виконавчої діяльності за останні роки було піддано суттєвому реформуванню, що очевидно із змін і доповнень до низки статей КВК України та доповнення його новими кримінально-виконавчими нормами, а також виданням нових, більш прогресивних нормативних документів (тому можна прогнозувати, що й у майбутньому можна очікувати інших законодавчих змін з цього приводу у зв'язку із подальшим нормативним

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
регулюванням соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі);
3) оскільки виховна робота із засудженими до позбавлення волі сьогодні регламентується декількома нормативно-правовими актами, положення яких інколи дублюються, або навпаки, є неузгодженими між собою, а також фрагментарно відображають виховну роботу та нечітко визначають її поняття, мету, завдання і принципи, – назріла необхідність розроблення Інструкції з проведення соціально-виховної роботи із засудженими, які відбувають покарання у кримінально-виконавчих установах, за зразком, наприклад, «Інструкції з організації нагляду за засудженими, які відбувають покарання у кримінально-виконавчих установах», затвердженої наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань від 22.10.2004 № 205/ДСК.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Концепція реформування (розвитку) пенітенціарної системи України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 654-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/654-2017-%D1%80>
2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11 липня 2007 р. № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#n917>.
4. Про організацію соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими : Наказ Міністерства юстиції України від 04 листопада 2013 р. № 2300/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z1863-13>.
5. Правила внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України : Наказ Міністерства юстиції України від 14 червня 2019 р. № 1769/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0633-19>.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

6. Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань : Наказ Міністерства юстиції України від 28 серпня 2018 р. № 2823/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-18>.

7. Європейські пенітенціарні (в'язниці) правила від 12 лютого 1987 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032.

8. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями від 30 серпня 1955 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_212.

Самофалов Олександр Леонідович,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного,
цивільного та господарського права і процесу
Академії Державної пенітенціарної служби*
Сергієнко Юлія Леонідівна,
*слухач 465-ої групи магістратури
Академії Державної пенітенціарної служби*

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ ТА ПРАВОВИХ ЗАСАД ЇЇ ВІДШКОДУВАННЯ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

У сучасному світі утвердження прав і свобод людини є головним пріоритетом для кожної демократичної держави. На сьогоднішній день діє багато міжнародних нормативно-правових актів, котрі визначають людину найвищою цінністю суспільства, а утвердження і забезпечення її прав і свобод – головним обов'язком демократичної держави. Загальна декларація прав людини закріплює положення про те, що визнання гідності, властивої всім членам людської сім'ї, і рівних та невід'ємних їх прав є основою свободи, справедливості та загального миру. Ці положення є універсальними для всіх країн і тому стали основою розбудови системи міжнародних стандартів прав людини.

Питання про відшкодування моральної (немайнової) шкоди на сьогодні є досить актуальним, оскільки це відносно новий в Україні правовий інститут, який потребує теоретичних досліджень і перевірки їх судовою практикою.

Він є актуальним не лише для цивільного права, а і для кримінального

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

права і процесу, оскільки надання єдиного уніфікованого визначення поняття моральної (немайнової) шкоди є важливим для захисту прав потерпілого від того чи іншого правопорушення, у тому числі під час забезпечення ефективного порядку відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду.

Особливо це стосується відшкодування компенсації моральної шкоди, завданої внаслідок порушення особистих немайнових прав фізичної особи.

Основні проблеми в судовій практиці пов'язані з тим, що в законах і нормативно-правових актах України відсутнє єдине визначення поняття моральної (немайнової) шкоди, достатньою мірою не визначено порядок і критерії оцінки такої шкоди, не вирішено питання про сферу дії цього правового інституту тощо [1, с. 11].

Законодавчими актами, які регулюють правовідносини у сфері відшкодування моральної шкоди завданої внаслідок порушення особистих немайнових прав фізичної особи є Конституція України, Цивільний кодекс України, Закони України «Про захист прав споживачів», «Про інформацію», «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду», «Про авторське право і суміжні права» та інші закони України. У Конституції України [2] є лише окремі статті, у яких згадується моральна (немайнова) шкода (ст. 32, 56, 62, 152), проте не розкривається її суть. У Цивільному кодексі України [3], як і в Конституції України, відсутнє визначення як матеріальної, так і моральної (немайнової) шкоди. Законодавець визначає поняття «моральної шкоди» через перелік обставин, у яких полягає моральна (немайнова) шкода. Так, відповідно до ч. 2 ст. 23 ЦК України моральна шкода полягає у фізичному болі та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна; у приниженні честі й

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи [4, с. 62]. Таку позицію законодавця слід пояснити, тим що законодавець утримується від визначення поняття «моральна (немайнова) шкода», оскільки таке визначення, щоб охопити всі суттєві ознаки поняття, було б доволі громіздке. Усі випадки неправомірних дій, якими може бути заподіяна моральна шкода, неможливо передбачити, тому моральна шкода може бути завдана й іншими діями, якими порушуються як майнові, так й особисті немайнові права фізичних осіб.

У теорії цивільного права стосовно визначення поняття моральної шкоди, яка заподіяна фізичній особі, існують три підходи: *першому* властиве встановлення факту моральних, психічних або фізичних страждань; *другому* недостатньо встановлення цих страждань, а необхідним є наявність втрат немайнового характеру або негативних наслідків морального чи іншого немайнового характеру, які виникли внаслідок моральних, психічних або фізичних страждань; *третьому* підходу треба доведення приниження честі, гідності й ділової репутації або моральних переживань у зв'язку з ушкодженням здоров'я, а також унаслідок порушення немайнових прав.

Проаналізуємо поняття «немайнові права», які мають застосування у ст. 11, 16 та 23 ЦК України, де закладено загальні підходи до певних трансформацій понятійного апарату при захисті немайнового права. Так, у ст. 11 ЦК України виникнення прав та обов'язків зумовлюється навіть діями, не передбаченими актами законодавства, але які, за аналогією, породжують цивільні права та обов'язки, зокрема, підставами для їх виникнення може стати завдання майнової (матеріальної) та моральної шкоди іншій особі. Однак у ст. 16 ЦК способом захисту цивільних прав та інтересів серед інших може стати відшкодування моральної (немайнової) шкоди, де фактично ототожнюється моральна шкода і немайнова, але не наведено конкретних умов і способів відшкодування немайнової шкоди. Водночас у ч. 1 ст. 23 ЦК України факт правопорушення пов'язується з правом на відшкодування моральної шкоди. Але слід зазначити, що у ст. 11, 16, 23 ЦК України терміни «немайнова шкода», «моральна шкода» застосовуються непослідовно, виходячи із загальноприйнятого розуміння їх змісту. Термін «немайнова

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
шкода» не може бути синонімом терміна «моральна шкода» (ст. 23 ЦК), яка відшкодовується грішми, іншим майном або у інший спосіб. Щодо іншого способу, то він хоча може і не залежати від майнового блага, яке надається, проте з метою справедливого визначення розміру відшкодування при розгляді справи сторони чи суд повинні встановити відповідність майнового блага завданій немайновій шкоді шляхом здійснення грошової оцінки такого блага.

Характерно, що говорячи про перелічені вище немайнові права законодавець не регламентує їх і, зокрема, не конкретизує певного об'єкта – вигоди або цінності, а в складних правових ситуаціях використовує спеціальну термінологію – інтерес. Зокрема, в абз. 2 ч. 2 ст. 25 ЦК України йдеться про охорону саме інтересів зачатої, але ще не народженої дитини, оскільки, згідно з наявними умовами та загальними положеннями цивільного права, таку дитину не можна вважати суб'єктом права. За інших умов, природними інтересами такої дитини слід було б вважати немайнові інтереси на спокій і нормальні умови для її розвитку в утробі матері, здійснення медичного контролю за таким розвитком та створення належних умов для її народження, право на спадкування, яке передбачене ст. 1261 ЦК України тощо. Законодавець у цій нормі застосовує поняття «інтерес» з метою позначення потенційного права дитини на спадкування та тієї вигоди, на яку вона має право претендувати [5, с. 40].

Наведений аналіз особистих немайнових правовідносин на даному етапі дослідження свідчить, що об'єктами цих правовідносин, відповідно до сучасної доктрини цивільного права, можуть стати: права, обов'язки, інтереси та блага, критерії розмежування між якими наукою та законодавством чітко не сформульовано. У випадку порушення немайнового права негативним наслідком буде наявність моральної шкоди, яка має бути відшкодована. Але, на нашу думку, при порушенні немайнового права, в силу специфіки немайнових правовідносин, має бути передбачений у законі та встановлюватися у договорі чи судом немайновий обов'язок правопорушника спростувати недостовірну інформації або принести вибачення у встановленій судом чи передбаченій договором публічній формі з компенсацією втраченої

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
особистої немайнової вигоди, а от невиконання ж такого обов'язку має призводити до накладення штрафу за невиконання рішення суду та відшкодування моральної шкоди.

Встановлення чіткої термінології є дуже важливим для правильного розмежування окремих видів шкоди та їх наступного відшкодування. Невизначеність у чинному законодавстві цих та інших питань дозволяє окремим судовим ланкам України тлумачити по-різному загальні норми щодо відшкодування моральної шкоди. Розбіжності в тлумаченні закону й у регулюванні спеціальних випадків відповідальності за заподіяння моральної шкоди вищезазначеними проблемами не вичерпуються [6, с. 13].

Право на відшкодування моральної шкоди виникає внаслідок заподіяння шкоди (майнової, фізичної чи моральної незалежно від наявності спеціальних норм цивільного законодавства та не включає в себе ніякого майнового елемента, не має економічного змісту.

Отже, можемо надати власне визначення моральної шкоди, завданої внаслідок порушення особистих немайнових прав фізичної особи, на наш погляд моральна шкода завдана внаслідок порушення особистих немайнових прав фізичної особи – це втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань або інших негативних явищ, заподіяних фізичній особі незаконними діями або бездіяльністю стосовно порушення її особистих немайнових прав.

Список використаних джерел

1. Васильєв В.В. Окремі питання визначення поняття моральної (немайнової) шкоди. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2015. Вип. 32(2). С. 10-15.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://portal.rada.gov.ua>.
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Петренко В. Поняття та зміст моральної шкоди за чинним законодавством. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 4 (278). С. 60-64.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

5. Мікуліна М.М. Особисті немайнові права фізичної особи: українська історія формування. *Право і суспільство*. 2016. № 6. С. 36-41.

6. Матяш М. Компенсація за страждання. Що і як. *Дзеркало тижня: інформаційно-аналітичний тижневик*. Київ, 2018. 21-27 квітня (№ 15). С. 13.

Сервецький І.В.,

*доктор юридичних, доцент, професор спеціальної кафедри
Національної академії Служби безпеки України*

ДЕЯКІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ОЗНАКИ ШПИГУНСТВА

Шпигунство – один із найнебезпечніших злочинів проти держави, що може спричинити тяжкі наслідки. Держави, що здійснюють шпигунську діяльність проти України, ніколи не шкодували сил та засобів на проведення розвідувально-підривної діяльності в такій формі як шпигунство. Шпигуни намагаються вивідати державні секрети у всіх сферах суспільного життя.

Шпигунство - це особливо тяжкий злочин, що посягає на основи державності, її Конституційний лад, що може призвести до втрати територіальної цілісності, суверенітету, незалежності України [1].

У ст.114 Кримінального кодексу України зазначено, що передача або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю, якщо ці дії вчинені іноземцем або особою без громадянства є шпигунство. Шпигунство також визначено, як одна із форм державної зради (ст. 111 КК України), суб'єктом вчинення цього злочину, відповідно до цієї статті, є громадянин України [1].

Отже, шпигунство полягає у незаконній передачі або збиранні протиправними способами, з метою незаконної передачі, інформації, що становить державну таємницю і спеціально охороняється законами України.

Такі дії здійснюються винятково в інтересах іноземних держав, організацій або їх представників, які є ініціаторами й організаторами шпигунської діяльності та споживачами здобутої інформації.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Найбільш вразливими сферами держави є: оборона, економіка, наука і техніка, зовнішні відносини, державна безпека та охорона правопорядку, де відбувається обіг секретної інформації.

Наголосимо, що важливою кримінально правовою ознакою шпигунства є спеціальний суб'єкт його вчинення. Спеціальний суб'єкт злочину, передбачений ч.2 ст. 18 КК України є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин; суб'єктом якого може бути лише певна особа, тобто іноземний громадянин або особа без громадянства – ст. 114 КК України [1].

Головним завданням будь-якої спеціальної служби держави є протидія шпигунству, що здійснюється спецслужбами іноземних держав. Шпигунська діяльність іноземних спецслужб завдає великої шкоди національним інтересам України. Збитки держави із-за діяльності шпигунів не тільки обраховуються величезними сумами, але й можуть призвести до тимчасової втрати територіальної цілісності.

Відомості, що становлять державну таємницю, – це інформація у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки і охорони правопорядку, розголошення якої може завдати шкоди національній безпеці України. Це відомості, що рішенням державних експертів з питань таємниць визнано державною таємницею [2] та включено до Зводу відомостей, що становлять державну таємницю (далі – ЗВДТ) [3]. Конкретні відомості можуть бути віднесені до державної таємниці за ступенями секретності “особливої важливості”, “цілком таємно” і “таємно” лише за умови, що вони належать до зазначених чотирьох категорій, перелічених у Законі України “Про державну таємницю”, і їх розголошення завдаватиме шкоди інтересам національної безпеки України [4].

Шпигуни – це іноземні громадяни або особи без громадянства [5], які намагаються отримати інформацію, що становить державну таємницю і є важливою для держави, суспільства та людини, що охороняється Кримінальним кодексом України.

Шпигунська діяльність здійснюється для передачі або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
відомостей, що становлять державну таємницю, якщо ці дії вчинені іноземцем або особою без громадянства.

Звільняється від кримінальної відповідальності особа, яка припинила діяльність, передбачену частиною першою цієї статті, та добровільно повідомила органи державної влади про вчинене, якщо внаслідок цього і вжитих заходів було відвернене заподіяння шкоди інтересам України.

Безпосереднім об'єктом злочину є державна безпека України у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку.

Предметом шпигунства є відомості, що становлять державну таємницю, які матеріалізовані у відповідному документі. У відповідності до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [6] документом є спеціально створений із метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження. До документів, за умови наявності в них відомостей, можуть належати: матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі електронні) чи вироби.

Відомості в різних сферах, які визнані державною таємницею, конкретизовані у Зводі відомостей, що становлять державну таємницю [2]. Питання про те, чи становлять певні відомості державну таємницю, у кожній кримінальній справі має вирішуватися на підставі висновку експертизи.

Передача або збирання іноземцем чи особою без громадянства з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам будь-яких інших відомостей, крім тих, що становлять державну таємницю, зокрема в одержанні яких зацікавлена іноземна розвідка (скажімо, відомостей про спроможність певного напрямку залізниці, про потреби певної галузі народного господарства в дорогоцінних металах і природних алмазах, про номенклатуру, обсяг і фінансування конкретної операції з експорту, імпорту певних видів сировини та продукції, про науково-технічне співробітництво України з іноземною державою, про фахівців у галузі

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
військових наук, про систему охорони конкретного військового арсеналу, про виробничу потужність конкретного підприємства з ремонту озброєння тощо) та які, на її погляд, можуть бути придатні для використання на шкоду інтересам України (для вчинення диверсій чи іншого використання в умовах воєнного стану чи в інший особливий період, для виконання перспективних вербувальних завдань тощо), не містить складу злочину, передбаченого ст. 114 КК України.

Ініціатива збирання чи передачі відповідних відомостей може належати як виконавцю, так і шпигуну. Для кваліфікації злочину це значення не має.

Передача відомостей – це їх усне повідомлення у будь-якій формі (безпосередньо, по радіо, по телефону) іноземній державі, іноземній організації, їх представникам, вручення певних документів, виробів чи інших матеріальних носіїв інформації (безпосередньо, через посередників, із використанням тайників тощо) або їх пересилання (із використанням поштового, електронного зв'язку, за допомогою тварин, рептилій тощо). Якщо вказані відомості було передано іншій державі в порядку, передбаченому законодавством України, це не є злочином.

Збирання зазначених відомостей полягає в їхньому пошуку та добуванні (шляхом розпитування певних осіб, візуального спостереження та підслуховування, зняття інформації з каналів зв'язку, проникнення до комп'ютерних систем, виготовлення копій документів тощо, придбанні будь-яким способом (таємне чи відкрите викрадення, купівля, обмін документів чи зразків зброї, боєприпасів, макетів секретного об'єкта тощо) із наступним зосередженням їх в одному чи кількох місцях.

Одним із способів збирання відомостей, що становлять державну таємницю, можуть бути “благочинні” акції, спрямовані нібито на виявлення талановитих молодих учених або на визначення можливих об'єктів інвестицій (опитування, анкетування, конкурси тощо).

Кримінальний кодекс містить спеціальну підставу звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка вже передала чи збрала для передачі іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
відомості, що становлять державну таємницю, за наявності хоча б однієї з таких підстав.

Про добровільність ідеться у ст. 17 КК України, що означає, що особа, яка почала вчинювати злочин і усвідомлює можливість (хоча б і з подоланням певних перешкод) доведення його до кінця, відмовляється від цього за власною ініціативою [1]. Слід урахувати, що шпигунство є закінченим злочином не з моменту встановлення зв'язку з іноземною державою, іноземною організацією або їхніми представниками чи отримання завдання від іноземної розвідки, а з моменту вчинення певних конкретних дій на шкоду Україні.

Висновок. Підсумовуючи, зазначимо, що шпигунська діяльність є однією з найбільших загроз для держави в результаті зовнішнього впливу.

Для успішної протидії зовнішнім чинникам необхідно запровадити запобіжні, режимні та контррозвідувальні заходи в найуразливіших секторах: оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки, охорони правопорядку, мовної політики тощо.

Також слід зменшити ризики щодо допуску до державної таємниці політичних діячів, запровадивши нову форму допуску у сфері "політика" із суттєвими обмеженнями та можливостями ознайомлення громадян іноземних спецслужб із певною інформацією та можливого її розголошення.

Крім того, необхідно установити нові правила та процедури надання допуску та доступу до державної таємниці з урахуванням проведенням ООС на сході країни, суттєво обмеживши таке право особам, у діях яких були, є та можуть бути ризики для держави, суспільства й людини (державна зрада, сепаратизм, прихильність до забороненої ідеології, тероризму, пропаганда війни) тощо.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.

2. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 № 3855-III зі змінами // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3855->

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
12/print1360009387090304.

3. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю : наказ СБ України від 12.08.2005 № 440 ; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2005 р. за № 902/11182.

4. Про Національну безпеку // Закон України. Відомості Верховної Ради України, від 27.07. 2018, N 31, Ст. 241.

5. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 19-20. – Ст. 179.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон від 13.04.2012 // Голос України. – 2012. – № 90-91 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

Ющик Олена Іванівна,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права,
юридичний факультет,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА ГОТУВАННЯ ДО ЗЛОЧИНУ

В кримінальному законодавстві передбачено, що особа вчиняючи умисне кримінальне правопорушення може підлягати відповідальності за готування до злочину. Тобто, вона не реалізує свій злочинний намір, не доводить злочин до кінця, не вчиняє посягання на об'єкти, які охороняються кримінальним правом, але при цьому створює суспільну небезпеку. Як відомо, готування до злочину є першою стадією злочинної діяльності, що проявляється у підшукуванні або пристосуванні засобів чи знарядь, підшукування співучасників або змова на вчинення злочину, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення злочину.

У випадку вчинення готування до злочину, крім невеликої тяжкості, особа підлягає кримінальній відповідальності, а відповідно їй необхідно призначити покарання або застосувати інші заходи кримінально-правового впливу. Виникає необхідність з'ясувати як практично суди застосовують норми кримінального законодавства при визначенні виду і розміру

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
покарання за готування для суспільно небезпечного діяння, передбаченого як склад злочину.

Як відомо, загальні засади призначення покарання передбачені ст. 65 КК України передбачають основні критерії, якими повинен керуватись суд при призначенні покарання. Для встановлення кримінальної відповідальності за готування до злочину, обов'язково необхідно встановити ступінь тяжкості вчиненого діяння, ступінь здійснення злочинного наміру та причини, внаслідок яких злочин не було доведено до кінця. Це чітко передбачено в ч. 1 ст. 68 КК України, яка містить законодавче урегулювання та визначення меж призначеного покарання за незакінчений злочин. Для визначення розміру покарання за готування до злочину необхідно з'ясувати з яких причин особа не реалізувала злочинний намір і не довела злочин до кінця.

Якщо проаналізувати кримінально-правові дослідження, то прослідковується, що кожне кримінальне правопорушення не завершується з причин, які не залежать від волі винного. Справді, у разі добровільної відмови від доведення злочину до кінця, особа не буде підлягати кримінальній відповідальності та покарання, інакше лише у випадках, якщо в її діянні міститься інший склад злочину.

Класифікуючи причини, за яких особа не доводить злочин до кінця, необхідно звернути увагу, що вони можуть бути суб'єктивного та об'єктивного характеру. Як вважає В.І Тютюгін до суб'єктивних характеристик необхідно віднести ступінь активності самого винного при вчиненні злочину, інтенсивність та цілеспрямованість його злочинної поведінки, рівень його підготовленості та оснащеності до злочину, здатність долати перешкоди й домагатися результату. Об'єктивні фактори свідчать про те, що злочин не був доведений до кінця не тому, що сам винний не мав достатнього «злочинного» досвіду чи необхідних «злочинних навичок», а через певні зовнішні обставини (активний опір потерпілого, втручання сторонніх осіб, своєчасне затримання винного тощо). Названі причини в кожному конкретному випадку свідчать про різний ступінь небезпечності як діяння, так і особи винного і, отже, повинні бути враховані судом при призначенні покарання за незакінчений злочин.[7, С. 36-47]

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Як вважає Д.С. Попій в переважній більшості випадків причиною недоведення злочину до кінця є те, що винний або затримується (охороною, працівниками правоохоронних органів, потерпілим) або його дії припиняються, оскільки він не має змоги в подальшому зберегти вчинення злочину в таємниці і залишитися невідомим, що все одно в своєму логічному завершенні приводить до затримання особи і передачі її правоохоронним органам. Аналіз вироків суду показує, що судом недоведення злочину до кінця констатується як факт, конкретні ж причини недоведення безпосередньо ані на строк, ані на розмір покарання, що призначається, не впливає. Але при цьому враховуються пом'якшувальні обставини, що дозволяють призначити або найменший розмір покарання, або застосувати різноманітні види звільнення від покарання. [5, С. 125-130]

Отже, особа, яка вчинила готування до злочину є суспільно небезпечною, оскільки припинення її діяння поза волею, свідчить, що вона все ж таки прагнула довести свій злочинний результат, але це їй не вдалося. Тому така особа на підставі застосування принципу невідворотності кримінальної відповідальності повинна понести відповідальність, а відповідно і зазнати покарання. Суди при призначенні покарання за готування до злочину керуються спеціальними положеннями передбаченими ст. 68 КК України.

Перше правило, яке застосовується і законодавчо передбачено, те що суд повинен враховувати ступінь тяжкості вчиненого діяння. Але, як вважає Ю.С. Гуменюк це правило має загальне положення, що передбачене в ст. 65 КК України і тому фактично відтворює загальну засаду призначення покарання про врахування ступеня тяжкості вчиненого злочину, то немає жодних перешкод у тому, щоб усі особливості конкретного наповнення вказаного критерію відносно власне готування до злочину чи замаху на злочин розглядалися судом у межах саме аналогічної загальної засади призначення покарання [1].

Наступне правило передбачає, що суд визначає ступінь здійснення злочинного наміру. Як вважає Н.В. Маслак, під цим терміном необхідно розуміти спрямованість на вчинення злочину, яка виявляється в усвідомленні

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
особою як самого наміру, так і волі на його вчинення.[3, С. 137] При готуванні до злочину особа, ще здійснює злочинний намір, вона лише намагається його реалізувати, продумує план, підшукує співучасників тощо.

Спеціальним правилом при призначенні покарання є критерії, які регламентуються ч.2. ст. 68 КК України, а саме за вчинення готування до злочину строк або розмір покарання не може перевищувати половини максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (санкцією частиною статті) Особливої частини КК України. Таке формалізоване правило з'явилося у зв'язку із прийняттям Закону України від 15 квітня 2008 року № 270-VI «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності».

В.І. Тютюгін підтримує ідею законодавця і обраний спосіб пом'якшення кримінальної відповідальності за готування до злочину. Але він вважає, що обов'язок суду в усіх випадках незакінченого злочину скорочувати максимальну межу або розмір покарання не дозволяє повністю реалізувати принцип індивідуалізації кримінальної відповідальності. Адже є випадки, коли особа готується до особливо тяжкого злочину або вчиняє замах, і при цьому її ступінь суспільної небезпеки високий. Тому необхідно на законодавчому рівні передбачити не обов'язок, а право суду пом'якшити покарання за незакінчений злочин. [6, С. 313-323]

Як відомо, довічне позбавлення волі, як вид покарання немає меж та строків. Тому законодавцем передбачено, що такий вид покарання не застосовується за вчинення готування до злочину. Виключенням є вчинення особою злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених у статтях 109-114-1, проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, передбачених у статтях 437-439, частині першій статті 442 та статті 443 КК України.

При призначенні покарання за вчинення готування або замаху на злочин, за який найсуворішим покаранням є довічне позбавлення волі, застосуванню підлягає ч.4 ст. 68 КК України, а не частини 2 і 3 цієї статті. Менш суворі, ніж довічне позбавлення волі, покарання можуть бути

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
призначені в максимальному розмірі, визначеному санкцією статті (частини статті) Особливої частини КК, адже за таких умов вони завжди належать до числа менш суворих. Виключивши можливість призначення довічного позбавлення волі за незакінчений злочин, законодавець водночас не потурбувався про те, щоб передбачити можливість пом'якшення іншого покарання – позбавлення волі на певний строк, вказаного поряд із довічним позбавленням волі в альтернативних санкціях.

Отже, призначення покарання за готування до злочину проходить на підставі застосування статей 65-67 КК України, при цьому суд повинен урахувати ступінь тяжкості вчиненого особою діяння, ступінь здійснення злочинного наміру та причини, внаслідок яких злочин не було доведено до кінця. Спеціальне правило передбачене в ч.2 ст. 68 КК України, відповідно до якого за вчинення готування до злочину строк або розмір покарання не може перевищувати половини максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (санкцією частиною статті) Особливої частини КК України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуменюк Ю.С. Спеціальні правила призначення покарання за готування до злочину. URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/27943/%DE>
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2341-14>
3. Маслак Н.В. Кримінальна відповідальність за готування до злочину. Харків: Право. 2010. 232 с.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. /за ред.. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 10-те видання, перероблене та доповнене. Київ: ВД «Дакор». 2018. 1360 с.
5. Попій Д.С. При чини недоведення злочину до кінця та особливості їх врахування при призначенні покарання *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Право»*. Випуск 27. 2017. С.125-130.
6. Тютюгін В.І. Питання гуманізації кримінальної відповідальності та

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ**

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
їх реалізація в деяких законодавчих новелах. Проблеми боротьби зі злочинністю 2009. №100. С.313-323.

7. Тютюгін В.І. Призначення покарання за незакінчений злочин та злочин вчинений у співучасті. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2010. Вип. 19. С. 36–47.

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ**

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ В ПРАЦЯХ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Анохіна Д. В.,

*студентка II курсу бакалаврату факультету міжнародної торгівлі та
права Київського національного торговельно-економічного університету
спеціальність «Право»*

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Г. А. Шведова.

**ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРОПОЗИЦІЇ, ОБІЦЯНКИ АБО
НАДАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ СЛУЖБОВІЙ ОСОБІ**

Корупцію варто сприймати як негативне суспільне явище, отже для її усунення необхідні докорінні зміни в суспільстві, механізмах функціонування тих структур, де таке явище є найбільш поширеним. Це такі сфери, як політика, освіта, медицина. Не на останньому місці в цьому рейтингу правоохоронні та судові органи.

Результативність протидії корупції залежить від правильного розуміння такого явища. Корупція (від лат. corrumpere — псувати) – це використання службовою особою своїх повноважень, можливостей, наданих їй у зв'язку з посадою, з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди, пропозиції.

Доктор юридичних наук Савченко А. В. визначив основні, типові ознаки, що об'єднують корупційні злочини: 1) суспільна небезпечність (виражається в об'єктивній здатності діяння завдати шкоду суспільним інтересам або створити таку загрозу); 2) протиправність (таке діяння передбачене КК України); 3) наявність діяння, що містить ознаки корупції; 4) вчинення його спеціальним суб'єктом; 5) наявність виключно умисної форми вини; 6) караність (можливість застосування заходів державного примусу до правопорушника).

Суб'єктивну сторону Савченко охарактеризував двома основними ознаками: прямий умисел і корисливий мотив [1].

Стаття 369 Кримінального кодексу України (далі - КК України) відносить пропозицію, обіцянку чи надання неправомірної вигоди службовій

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
особі до корупційного правопорушення [2]. Як зазначено у Законі «Про запобігання корупції», неправомірна вигода - це грошові кошти, майно, певні пільги, переваги або послуги, які були обіцяні, запропоновані, надані службовій особі або одержані нею без законних на те підстав [3]. Варто зауважити, що у кримінальному законодавстві мінімального розміру неправомірної вигоди не встановлено.

Відповідно до статті 369 Кримінального кодексу, об'єктивна сторона такого правопорушення виконується трьома альтернативними діями:

- 1) пропозиція полягає у висловленні наміру надати неправомірну вигоду;
- 2) якщо при цьому вказується місце, час і спосіб, має місце інша дія об'єктивної сторони – обіцянка;
- 3) «наданням неправомірної вигоди» є її передача у різний спосіб (через третю особу, банківський переказ, безпосередньо тощо).

Сучасні юристи зазначають, що на практиці кожне з цих діянь об'єднано спільною метою: схилити службову особу до використання свого становища на користь того, хто пропонує, обіцяє та (або) надає неправомірну вигоду [4].

Департамент антикорупційного законодавства та законодавства про правосуддя у своїй статті про реформування антикорупційної політики держави до спеціальних суб'єктів відповідальності за корупційні злочини відносить не лише осіб, які надають державні послуги, а й тих, які постійно або тимчасово обіймають певні посади у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також посадових осіб юридичних осіб, фізичних осіб [5].

369 стаття КК України описує злочин з формальним складом - такий, що є закінченим з моменту, коли винний лише висловив пропозицію чи дав обіцянку надати неправомірну вигоду службовій особі, а остання усвідомила цю інформацію (або якщо службова особа прийняла частину неправомірної вигоди).

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

У тому випадку, коли службова особа відмовилася від пропозиції або з інших причин не отримала неправомірну вигоду, дії того, хто намагався її надати, слід кваліфікувати як замах на вчинення злочину.

Значна частина положень чинного законодавства, що встановлює відповідальність за пропозицію, обіцянку, надання неправомірної вигоди, спрямована на запобігання корупційним явищам. Така позиція законодавця пов'язана із складністю виявлення подібних злочинів, адже в суспільстві до них часто відносяться толерантно. Неможливість всеосяжного контролю, поряд із консервативністю закону, визначають як один із аспектів сприяння укоріненню корупції у низці суспільних відносин.

Сучасні дослідники такого явища, як корупція, Ю. Дімант та Г. Тосато серед причин високого рівня корупції виділяють: недосконалість політичних інститутів, які забезпечують внутрішні і зовнішні механізми заборони, високий рівень політичної й економічної монополізації, цензуру; колізії, двозначність законів, неоднозначне їх розуміння населенням, політичне заступництво, в результаті якого формуються таємні домовленості, нерозвинена громадянська позиція [6, с. 335–356].

Отже, очевидним є висновок, що лише саме оновлення законодавчої бази не є достатньо ефективним механізмом у боротьбі з корупцією.

Можна погодитись із думкою А. Адеса та Р. Ді Телли, про те, що існують три можливі механізми по зменшенню рівня корупції. Перший механізм полягає у посиленні законів і, обов'язково, контролю їхнього виконання, що підвищить ризик покарання за пропозицію, обіцянку та одержання неправомірної вигоди. Другий крок – створення економічних механізмів, які б відкривали нові шляхи для службових осіб збільшувати свої доходи правомірно. Третій механізм – викорінення політичної та економічної монополії, що підсилить роль конкуренції у наданні державних послуг і тим самим зменшить рівень корупції. [7, с.496]

Проаналізувавши чинне законодавство та публікації на тему запобігання корупції та її причин, ми дійшли висновку, що більшу увагу зазвичай звертають на службову особу, яка отримує неправомірну вигоду, а не на того, хто її пропонує. Але позиція законодавця з цього приводу чітка.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

КК України встановлює відповідальність для осіб, що пропонують, обіцяють та надають неправомірну вигоду у вигляді штрафу від 500 до 750 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження/позбавлення волі на строк від 2 до 4 років.

Список використаних джерел

1. Савченко А. В. Корупційні злочини в Україні: проблеми кримінально-правового розуміння / А. В. Савченко // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. - 2015. - № 3. - С. 14-24. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2015_3_4.

2. Кримінальний кодекс України від 18.10.2019 [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. Закон України "Про запобігання корупції" № 1700-VII від 18.10.2019 [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1700-18>

4. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі Джерело [Електронний ресурс] // Слинко та партнери. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://slinko.com.ua/uk/propozitsiya-obitsyanka-abo-nadannya-nepravomirnoyi-vigodi-sluzhbovij-osobi/>.

5. Департамент антикорупційного законодавства та законодавства про правосуддя. Реформування антикорупційної політики держави: мета та шляхи організації - Голосіївська районна в м. Києві держ. адміністрація [Електронний ресурс] / Департамент антикорупційного законодавства та законодавства про правосуддя // КМДА – Режим доступу до ресурсу: <https://golos.kyivcity.gov.ua/content/reformuvannya-antikorupciynoi-polityky-derzhavy-meta-ta-shlyahy-realizacii.html?PrintVersion>.

6. E. Dimant, G. Tosato. Journal of Economic Surveys // Causes and Effects of Corruption: What Has Past Decade's Empirical Research Taught Us? a Survey. – 101. – С. Pages 335–356.

7. Ades A., Di Tella R. The new economics of corruption: a survey and some new results // Political Studies. — 1997. — Vol. 45, No. 3. — P. 496.

Бедрійчук П.Я.,

студент групи ЮСМ-2018, Університет Короля Данила

Науковий керівник :

*к.ю.н., доц. кафедри кримінального права і процесу, **Гуркова А.В.***

(м.Івано-Франківськ, Україна)

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО У КОНТЕКСТІ НОВЕЛ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Варто почати з того, що адаптація норм українського законодавства згідно чинних європейських стандартів активно проваджується протягом останніх років. Розкриття теми домашнього насильства, а також робота з жертвами даних видів злочинів є досить актуальною враховуючи прийняття ряду нових законів на підтримку Стамбульської конвенції, що була ратифікована Верховною Радою України.

Насильство є однією з найбільш розповсюджених форм порушення прав людини. Зазвичай, найбільше страждають від насильства жінки, діти та люди похилого віку. Найпоширенішим і найбільш складним для протидії є домашнє насильство. Насильство в сім'ї або родині притаманне для багатьох держав, незважаючи на їх позитивні здобутки у законодавчій, політичній та практичній сферах [5].

Відповідно до ст. 1 Закону України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" (домашнім насильством визнаються діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання [3].

Найчастішими проявами насильства, від яких страждають жінки є (в порядку зменшення): словесні образи (нецензурна лайка, картання); психологічний тиск (приниження гідності у присутності сторонніх, залякування, плітки); фізичне насильство (побиття, загроза для життя); сексуальне примушення.

Найбільший рівень насильства припадає на старших жінок і, скоріш за все, не тому, що вони більше і частіше за молодших жінок зазнають насильства, а через те, що вони краще усвідомлюють саме поняття "насильство".

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Потрібно зауважити, що попередні дослідження психологів, соціологів та інших фахівців, які займаються вивченням проблеми насильства стосовно жінок, свідчать, що навіть коли жінки наражаються на насильство, вони не завжди його ідентифікують як прояв насильства. Тому апріорі можна стверджувати, що насправді від насильства жінки страждають набагато частіше, ніж вони це усвідомлюють самі [4, с.258].

В нашій країні теми гендерної рівності та насильства стосовно жінок у родині стали предметом публічного обговорення тільки протягом останніх років. За даними зарубіжних соціологічних досліджень 97% жертв насильства в сім'ї – жінки [1]. За результатами вітчизняних соціологічних опитувань 70% жінок в Україні піддаються різним формам приниження і знуцання у родині, понад 20% жінок ці знуцання здійснюються постійно [2, с.58-59].

Варто зазначити, що Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» встановлено, що до кривдника (особи що вчинила домашнє насильство у будь-якій формі) суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству може бути встановлено спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству. До спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству належать:

- 1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника (виноситься уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України);
- 2) обмежувальний припис стосовно кривдника (видається судом);
- 3) взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи (здійснюється уповноваженими підрозділами органу Національної поліції України);
- 4) направлення кривдника на проходження програми для кривдників (відповідальними за виконання програм для кривдників, є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування) [3].

Особам, які вчинили домашнє насильство, поряд з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням з підстав, передбачених Кримінальним Кодексом України, від кримінальної відповідальності чи покарання, суд може застосувати до особи, яка вчинила

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
домашнє насильство, один або декілька обмежувальних заходів, відповідно до якого (яких) на засудженого можуть бути покладені такі обов'язки:

- заборонити перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства;
- обмежити спілкування з дитиною у разі, коли домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності;
- заборонити наближатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку із роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин;
- заборонити листування, телефонні переговори з особою, яка постраждала від домашнього насильства, або контактувати з нею через інші засоби зв'язку як особисто, так і через третіх осіб;
- направити її для проходження програми для кривдників або пробаційної програми [5].

Постраждала особа може вимагати від кривдника компенсації її витрат на лікування, отримання консультацій або на оренду житла, яке вона винаймає (винаймала) з метою запобігання вчиненню стосовно неї домашнього насильства, а також періодичних витрат на її утримання, утримання дітей чи інших членів сім'ї, які перебувають (перебували) на утриманні кривдника, у порядку, передбаченому законодавством.

Дуже важливим кроком також є те, що ще в 2017 був запущений у трьох регіонах пілотний проект під умовною назвою "Поліна". "Поліна" – це аббревіатура. Скорочено від "поліція проти насильства". Це групи реагування, які обслуговують виключно виклики по домашньому насильству. Де крім працівників поліції на виклик виїжджають психологи.

Спільно з іноземними партнерами планується введення **загальнонаціональну базу даних із системою синіх, жовтих і червоних карток** – відповідно до рівня насильства в сім'ї.

Наявність у досьє агресора таких карток для жінки, яка перевищила самооборону, має значно пом'якшувати її провину при розгляді справи [7].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Таким чином, законодавство запроваджує нові заходи, які можуть бути застосовані до кривдника у разі здійснення ним домашнього насильства, або погрози його здійснення. Такі заходи мають захищати осіб, які постраждали від домашнього насилля та попереджувати таке насилля.

Список використаних джерел

1. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України URL: <http://razumkov.org.ua/upload/Gender-FINAL-S.pdf>
2. Заброцький М.М., Савиченко О.М., Тичина І.М. Психологія особистості: навчальний посібник. – Житомир, 2005. – с.58-59
3. Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7.01.2018 року з наступними змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2229-19>
4. Максимова Н. Ю., Мілютіна К. Л. Соціально-психологічні аспекти проблеми насильства : Навч.-метод. посіб. – К., 2003. – 343 с
5. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству від 18.05.2018 року з наступними змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18>
6. Протидія домашньому насильству URL: <https://velyka-bagachka-rada.gov.ua/protidiya-domashnomu-nasilstvu-1561471215/>
7. Соціально-психологічна характеристика осіб, які зазнають насильство в сім'ї. URL: <https://fundacia.org.ua/index.php/stati/58-socialno-psyhologichna-harakteristika-osib-yaki-zaznaly-nasylstva-v-simji>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Боброва В.О.,

17 група, 2 курс, ФМТП.

Науковий керівник, доц. Шведова Г.Л.

*Київський національний торговельно-економічний університет,
м.Київ*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРЕДМЕТУ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Злочини проти власності становлять одну з найпоширеніших і небезпечних груп кримінальних дій, так як вони посягають на одне з найцінніших соціальних благ - право власності. Правом власності є право особи на річ або майно, яке воно виробляє відповідно до законодавства з власної волі, незалежно від волі інших осіб. Власнику належить право володіння, користування, розпорядження своєю власністю або майном. Право власності є незруйновними. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права або обмежений у його виконанні.[1]

Суспільна небезпека таких злочинів суттєво впливає на нормальне функціонування відносин власності та забезпечення стабільності всієї економічної системи, підвищення рівня добробуту народу. Особливе значення для цих злочинів має їх предмет. Ним є приватне, колективне або державне майно, яке має певну вартість і є чужим для винної особи. Має певні обов'язкові ознаки: юридична — право на майно належить певному власнику або особі, якій воно на законній підставі ввірено, знаходиться у її віданні чи під її охороною: для винного майно є чужим; економічна — майно має становити матеріальну цінність, мати певну вартість. Іноді цю ознаку називають соціальною, оскільки вона означає, що у майно вкладена праця людини. Цінність, вартість майна саме і вимірюється цією працею; фізична — це предмети, речі, які можна вилучити, привласнити, спожити, пошкодити, знищити. Також предметом можуть виступати рухомі та нерухомі речі, цінні папери-облігації, чеки, сертифікати, векселі, акції, грошові кошти, електрична та теплова енергія. Крім майна у деяких злочинах проти власності предметом можуть бути право на майно, а також дії майнового характеру, наприклад, при вимаганні (ст. 189) та шахрайстві (ст. 190).

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Відповідно до Постанови Пленуму Верховного Суду України №10 від 06.11.2009 р. «Про судову практику у справах про злочини проти власності» Розмір власності, яким оволодів суб'єкт в слідстві здійснення належного злодіяння, визначається лише ціною даної власності, що проявляється в грошовій оцінці. Ціна вкраденої речі обумовлюється згідно з окремими розцінками, які були в період вчинення правопорушення, але обсяг відплати доставленої правопорушенням шкоди - відповідно до належних розцінок в період постанови процесу у суді. За відсутності зазначених цін на майно, його вартість може бути визначено шляхом проведення відповідної експертизи.

Згідно з дослідженнями Дорохіної Ю.А., предметом злочинів проти власності не є речі, які фактично втратили свою споживчу вартість. Наприклад, невідповідні до стандартів продукти харчування (у супермаркеті), які не можуть бути використані для продажу, переробки та не становлять для їх власника економічної цінності. Залишення їх за межами супермаркету, без охорони, протягом тривалого часу може бути ознаками того, що ці речі (продукти) не потрібні власникові. [2] Не відносяться до предметів злочинів проти власності предмети, що знаходяться в природному стані: ліс на корені, риба та інші водні тварини в природних водоймах, звірі у лісі тощо, їх незаконне знищення, пошкодження, вилов відносяться до злочинів проти довкілля (статті 246, 248 і 249). Але ці предмети стають предметом злочинів проти власності, якщо вони вже витягнуті з природного стану за допомогою праці людини, або вирощуються людиною в спеціальних розплідниках, ставках. При цьому слід зазначити, що вогнепальна зброя, бойові припаси, вибухові речовини, радіоактивні матеріали –ст. 262-267; наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори - ст. 312; військове майно – ст. 410, 411, не є предметами злочинів проти власності.

Таким чином, предмет злочину проти власності повинен мати всі ознаки: фізичну, економічну, юридичну та соціальну. Відсутність хоча б однієї з них виключає кваліфікацію вчиненого як закінченого злочину проти власності. Специфіка предмета визначає загальні об'єктивні ознаки цих злочинів. З об'єктивної сторони переважна більшість з них визначені законо-

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
давцем як злочини з матеріальним складом: їх обов'язковою ознакою є спричинення суспільно небезпечних наслідків у вигляді матеріальної шкоди в певному розмірі відносинам власності. Тому закінченими вони є з моменту настання цієї шкоди. Однак для закінчення таких злочинів, як розбій, вимагання, погроза знищенням майна, не потрібно фактичного настання шкоди (це так звані усічені склади злочинів).

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР / Ю. В. БАУЛІН, В. І. БОРИСОВ, С. Б. ГАВРИШ
2. ШВЕЦЬ А.С. МАЙНО ЯК ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ – Київ: ЖОВТЕНЬ 2009.
3. В. Ф. Опришко, Ф. П. Шульженко, С. І. Шимон та ін.; За заг. ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. Характеристика злочинів проти власності (ст. 185—198 КК) - К.: КНЕУ, 2003. - 767 с.

Бондар Я.А.,

*18 група, 2 курс, ФМТП. Київський національний
торговельно-економічний університет,
м. Київ*

Науковий керівник: Шведова Г.А.,

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін
Київський національний торговельно-економічний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ВТЯГНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У ЗЛОЧИННУ ДІЯЛЬНІСТЬ

На сьогодні, проблема злочинності серед неповнолітніх являється однією з найактуальніших проблем. Так як неповнолітньою вважається особа, що не досягла 18 років, можна сказати, що її світогляд лише знаходиться на стадії формування. Злочинність неповнолітніх потребує підвищеної уваги суспільства. І саме тому цей фактор визначає важливість поставленої проблеми.

Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність є досить поширеним явищем у всьому світі. Тому чи не найголовнішим завданням є вживання необхідних засобів щодо запобігання таким правопорушенням. А чому ж саме неповнолітніх так легко втягнути в подібне злочинне діяння? Згідно з статтею

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

22 КК України, загальний вік притягнення до кримінальної відповідальності становить 16 років. Однак законодавством встановлено знижений вік до 14 років за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, зокрема умисне вбивство, посягання на життя державного чи громадського діяча, умисне тяжке тілесне ушкодження, диверсію, бандитизм, сексуальне насильство, грабіж тощо [1].

Слід також розмежовувати «втягнення» та «використання». Ці терміни досить схожі. Тож під «використанням» розуміється вчинення злочину, в якому суб'єкт (доросла людина) скористався неповнолітнім, який навіть не досяг віку кримінальної відповідальності. Під таким терміном як «втягнення» розуміється, що неповнолітню особу змусили або спокусили на вчинення злочину, а можливо вона виступала і співучасником (в тому разі якщо досягла віку кримінальної відповідальності). Втягнення може здійснюватися шляхом шантажу, обіцянки, обману, тобто в більшості випадків це стається не з власної волі неповнолітньої особи. Згідно з ч. 4 ст. 27 КК України: підбурювачем є особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину[1].

Особливо небезпечним є втягнення неповнолітніх у пияцтво. За статистикою майже кожен одинадцятий неповнолітній підліток скоює злочини саме в нетверезому стані [2]. Досить поширеним також є втягнення неповнолітніх у випрошування грошей та інших матеріальних цінностей. Під втягненням слід розуміти активну діяльність, котра спрямована на формування або зародження у неповнолітньої особи злочинних якостей з метою повторного використання даної особи у злочинні. На підтвердження вище сказаного свідчать приклади із судової практики, коли повнолітня особа шляхом заохочення легко втягує підлітків до скоєння злочину, особливо таких як: вбивство, грабіж, бандитизм [3].

Отже, злочинна діяльність серед неповнолітніх являється однією з найголовніших проблем суспільства. З кожним днем відсоток втягнення неповнолітніх збільшується. Тож аби запобігти подібного, потрібно по-перше, звернути більшу увагу на формування у підлітків їх особистості, по-друге, слід більш ефективно розслідувати справи, що стосуються неповнолітніх з

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
метою правильного застосування законодавства. Що стосується особи, яка втягнула неповнолітнього, то слід встановити більш суворе покарання щодо неї за скоєні дії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 1 вересня 2019р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2019 - 264с.
2. Александренко, Н. О. Веселовська О.В Кримінологічна характеристика злочинів неповнолітніх. Молодий вчений. - 2014. - № 4(07)(2). - С. 28-30.
3. Вирок Рахівського районного суду Закарпатської області . Справа № 305/1922/17.

Бублич Ірина Миколаївна,
студентка III курсу юридичного факультету
Університету Короля Данила
Науковий керівник: к.ю.н., доц. Озерук І.С.

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ФІЗИЧНІЙ ОСОБІ, ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Питання щодо реального та повного відшкодування шкоди особам, які стали жертвами злочинних діянь, у теорії кримінального процесу та правозастосовній діяльності, небезпідставно віднесені до найбільш значущих [1, с. 44]. До того ж, це має вагу з точки зору виховної ролі для особи, яка вчинила кримінальне правопорушення [4]. Тож питання відшкодування шкоди, завданої суспільно небезпечним діянням, у кримінальному процесі було і залишається традиційно актуальним.

Відповідно до ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України, основним завданням кримінального провадження визначено захист особи, суспільства й держави від кримінальних правопорушень, а також охорона прав і свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. Одним із правових засобів захисту порушених прав потерпілих осіб є

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
відшкодування (компенсація) завданої кримінальним правопорушенням шкоди [3, с.22].

Термін «відшкодування» означає форму відповідальності, надання кому-небудь щось інше замість загубленого, витраченого, знищеного тощо. В теорії кримінального процесу доречним (щодо моральної шкоди) вважається використання терміну «компенсація шкоди» (від лат. *compesatio* — «відшкодування»), оскільки важко собі уявити відшкодування страждань, а компенсація останніх цілком можлива. З огляду на це, глава 9 КПК має назву «Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов». Так, зі змісту ст. 55 КПК вбачається три види шкоди, що відшкодовуються (компенсуються) під час кримінального провадження: моральна, фізична та майнова [6].

Для визнання фізичної особи потерпілим достатньо заподіяння особі будь-якого з трьох визначених видів шкоди, хоча від кримінального правопорушення зазвичай походять кілька видів шкоди.

Відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення чи іншого суспільно небезпечного діяння відбувається:

- підозрюваним, обвинуваченим, а також за його згодою будь-якою іншою фізичною чи юридичною особою на будь-якій стадії кримінального провадження;

- за результатами розгляду цивільного позову в кримінальному провадженні на підставі відповідного судового рішення;

- за рахунок Державного бюджету у випадках та в порядку, передбачених законом [2, с. 162].

В теорії кримінального процесу розмежовуються поняття «шкода» і «збитки». Шкода – це будь-яке знецінення блага, що охороняється правом, тому її поділяють на майнову та немайнову (моральну), а збитки – це грошова оцінка шкоди, яка має місце у разі неможливості відшкодування шкоди в натурі [5, с. 8].

Поняття майнової шкоди, завданої кримінальним правопорушенням потерпілому охоплює:

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

- заподіяну кримінальним правопорушенням особі пряму, безпосередню шкоду в її майновому та грошовому виразі;

- не одержані внаслідок скоєння кримінального правопорушення доходи;

- оцінені в грошовому вигляді витрати на відновлення здоров'я потерпілого, а в разі його смерті – на поховання й виплати з підтримання матеріального добробуту і виховання непрацездатних членів сім'ї потерпілого та його неповнолітніх дітей;

- кошти, витрачені закладом охорони здоров'я на стаціонарне лікування особи, потерпілої від злочину [8, с. 23].

Термін «моральна шкода» визначається через поняття страждання, які заподіяні фізичній особі внаслідок фізичного або психічного впливу, що спричинило погіршення або позбавлення можливостей реалізації нею своїх звичок і бажань, погіршення відносин з людьми, інші негативні наслідки морального характеру. У свою чергу, «моральний характер» означає «пов'язаний з духовним життям людини». Саме тому в кримінальному провадженні лише потерпілому – фізичній особі відшкодовується моральна шкода [7, с. 31].

Заподіяння фізичної шкоди тісно пов'язане з настанням в подальшому моральних страждань, отже, і моральної шкоди. У цьому випадку ці види шкоди у кримінальному провадженні важко розглядати окремо, оскільки вони доповнюють одне одного. Фізична шкода визначається через сукупність змін, що об'єктивно сталися внаслідок вчинення кримінального правопорушення в стані людини як фізичної істоти. До складових фізичної шкоди належать тілесні ушкодження, розлад здоров'я та фізичні страждання.

Згідно з Правилами судово-медичного визначення ступеню тяжкості тілесних ушкоджень, затверджених наказом №6 Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 р. з медичної точки зору тілесні ушкодження – це порушення анатомічної цілісності тканин, органів та їх функцій, що виникає внаслідок одного чи кількох зовнішніх ушкоджуючих факторів – фізичних, хімічних, біологічних, психічних. Отже, тілесними ушкодженнями називають протиправне і винне заподіяння шкоди здоров'ю

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

іншої особи, яким порушено анатомічну цілісність або фізіологічні функції тканин чи органів потерпілого при посяганні на здоров'я. Поряд з фізичною шкодою потерпілим одночасно заподіюється і майнова шкода, що полягає у витратах на лікування, протезування, посилене харчування тощо [9, с. 120]. Під фізичними стражданнями варто розуміти фізичний біль, який зазнала особа у зв'язку із вчиненням проти неї насильством або заподіянням шкоди здоров'ю.

Оскільки і моральна шкода, і фізична шкода визначаються як фізичні чи моральні страждання, то слово «страждання» вживається як ключове. Термін «страждання» означає, що неправомірні дії заподіювача шкоди обов'язково повинні знайти відображення у свідомості потерпілого в формі відчуття (фізичні страждання) і уявлення (моральні страждання) та викликати певну психічну реакцію [11, с. 143].

Попри взаємозв'язок моральної та фізичної шкоди, в кримінальному провадженні є необхідність відмежування моральних страждань від фізичних як самостійних видів шкоди – моральної і фізичної. Потерпілий – фізична особа повинна мати право на компенсацію моральної шкоди, що заподіяна їй в результаті будь-якого кримінального правопорушення. Так, порушення такого нематеріального блага, як гідність особистості, неодмінно викликає порушення гарантованих Конституцією України прав і свобод людини. Будь-яке кримінальне правопорушення, в тому числі і те, в результаті якого не заподіяно фізичної шкоди, обов'язково супроводжується моральними стражданнями особи, щодо якої це правопорушення було вчинене. Якщо фізичної шкоди не було заподіяно, то не могли виникнути і фізичні та моральні страждання, а тому при вчиненні будь-якого правопорушення щодо певної особи можна говорити про наявність ймовірності моральних страждань [10, с. 17].

Підсумовуючи викладене, загалом видається, що відшкодування шкоди завданої злочином є обов'язковим до застосування, у зв'язку з урахуванням приватних інтересів потерпілого. І закріплення законодавцем широкого кола способів відшкодування шкоди є позитивним моментом у забезпеченні потерпілому права на відшкодування шкоди, заподіяної кримінальним

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
правопорушенням. При цьому, відшкодування шкоди є головною умовою застосування інституту примирення сторін у кримінальному процесі України.

Список використаних джерел.

1. Глобенко Г.І. «Міжнародні правові стандарти та зарубіжний досвід щодо відшкодування шкоди, заподіяної злочином» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/2_11_2018/pdf/19.pdf.

2. Вітрук О. «Способи усунення негативних майнових наслідків кримінального правопорушення». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2016/10/33.pdf>.

3. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий , В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Х. : Право, 2014. – 824 с.

4. Кістяник В. «Право потерпілого від злочину на відшкодування шкоди». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://blog.liga.net/vkistyanyk/30117>.

5. Червоний Ю. С. Обязательства из причинения вреда в советском гражданском праве : учеб.-метод. пособ. для студ. юрид. фак-ов. – Одесса, 1961. – 51 с.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України : станом на 24.05.2019 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page5>.

7. Штрімайтіс С. В. «Відшкодування моральної шкоди завданої внаслідок порушення особистих немайнових прав фізичної особи». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/17155/1/%D0%A8%D1%82%D1%80%D1%96%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D1%82%D1%96.pdf>.

8. Особливості призначення і проведення експертизи щодо визначення розміру матеріальних збитків, шкоди немайнового характеру, шкоди довкіллю, заподіяної кримінальним правопорушенням : науково-методичні рекомендації / Кол. авторів. – Харків : ХНУВС, 2015. – 60 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

9. Кримінально процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / За ред. В.Т. Маляренка ; В.Г.Гончаренка. – К. : Форум, 2009 – 938с.

10. Особливості призначення і проведення експертизи щодо визначення розміру матеріальних збитків, шкоди немайнового характеру, шкоди довкіллю, заподіяної кримінальним правопорушенням : науково-методичні рекомендації / Кол. авторів. – Харків : ХНУВС, 2015. – 60 с.

11. Кримінальний процес: підручник. / За заг. ред. В.В.Коваленко, Л.Д.Удалової, Д.П.Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.

Вересай Р.А.,

студент 2 курсу 10 групи

Факультет міжнародної торгівлі та права

Київський національний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.А.

Доцент кафедри загальноправових дисциплін

Місто Київ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Довічне позбавлення волі – це відносно нове покарання в системі кримінальних покарань, яке стало своєрідною заміною смертної кари. Воно є найбільш суворим серед сучасної системи покарань, що відображено в ст. 51 Кримінального кодексу України. Так, відповідно до ч. 1 ст. 64 ККУ, довічне позбавлення волі встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів і застосовується лише у випадках, спеціально передбачених Кодексом, якщо суд не вважає за можливе застосовувати позбавлення волі на певний строк [1]. Тобто умовами призначення покарання є вчинення особливо тяжкого злочину та пряме закріплення у відповідній санкції злочину. Про інші підстави мови йти не може. До того ж існують окремі випадки коли застосування цього покарання є неможливим: а) особа вчинила злочин у віці до 18 років; б) особа вчинила злочин у віці понад 65 років; в) до жінок, що

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку; г) за вчинення готування до злочину та вчинення замаху на злочин не, крім випадків вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених у статтях 109-114 ККУ, проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, передбачених у статтях 437-439, частині першій статті 442 та статті 443 ККУ [1].

Необхідність в заміні смертної кари полягала в тому, що покарання суперечило положенням Конституції України. Так, в ст. 3 КУ закріплено, що людина, її життя і здоров'я визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [2]. Тобто ніхто не в праві позбавити людину життя, незалежно від того що вона скоїла. Відразу після появи нового покарання почало зростати масове невдоволення серед населення України. На думку більшості є несправедливим те, що злочинець може умисно вбити декількох людей, а за це доживати своє життя, спокійно відбуваючи своє покарання. Звичайно, уряд не міг задовольнити вимоги прихильників смертної кари, адже це пряме порушення принципів демократичної, соціальної держави, права людини, а також безпосередньо Конституції України.

Незважаючи на те, що інституту довічного позбавлення волі в українському кримінальному законодавстві вже майже 20 років, існує безліч питань та проблем які необхідно вирішити. По-перше, власне, доцільність такого виду покарання. Відповідно до ч.2 ст. 50 ККУ, покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених [1]. Проте про яке виправлення злочинця може йтися, якщо особа перебуває в ізоляції від суспільства більшу частину свого життя, втрачаючи свою людяність. Важко сказати точно, що краще б обрав злочинець: швидку смерть чи муки, кінець яким настане незрозуміло коли, та певну деградацію особистості за час відбування покарання. З цієї точки зору відразу виникає питання, чи дійсно цей вид покарання є більш гуманним ніж смертна кара. Але все-таки рівень небезпечності злочинів, за які призначається довічне покарання та небезпечність особи злочинця для суспільства вимагають таких кардинальних мір для забезпечення правопорядку в країні.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

По-друге, можливість умовно-дострокового звільнення для осіб, які відбувають довічне позбавлення волі. На думку С. Я. Бурди те, що досліджуваний вид покарання називається довічним позбавленням волі не означає, що засуджена до нього особа в усіх випадках повинна його відбувати до кінця свого життя. Тобто довічний характер цього покарання не є абсолютним, оскільки у передбачених законом випадках можлива його заміна іншим видом покарання [3]. Це питання тісно пов'язане з попередньою проблемою. Кримінальний кодекс закріплює декілька варіантів можливого звільнення від відбування покарання. Один з них полягає помилюванні злочинця. Може бути здійснена заміна засудженому призначеного судом покарання у виді довічного позбавлення волі на позбавлення волі на строк не менше двадцяти п'яти років (ст. 87 ККУ) [1]. Засади цієї процедури закріплені в Положенні про порядок здійснення помилювання затвердженому Указом Президента України. У випадку призначення особі покарання у вигляді довічного позбавлення волі, клопотання про її помилювання може бути подано після відбуття нею не менше двадцяти років призначеного покарання [4]. Повноженнями розглядати відповідні клопотання, а також здійснювати підготовку матеріалів наділений Департамент з питань громадянства, помилювання, державних нагород Офісу Президента України. Однак процедура не реалізується достатньою мірою, тому право вийти на волю отримує обмежена кількість засуджених. Так, слід зазначити, що протягом 2018 року до Департаменту з питань помилювання АПУ надійшло загалом 1276 матеріалів з питань помилювання, в тому числі 931 клопотання про помилювання 718 осіб [5]. Незважаючи на таку велику кількість запитів, помилювання отримало всього 14 осіб. Тому можна зробити висновок, що більшість засуджених змушені до кінця життя відбувати покарання, і тільки одиницям дається шанс довести те, що мета покарання була виконана, а особа злочинця виправилася.

Підводячи підсумок, можна сказати, що інститут довічного позбавлення волі має як прихильників, так і противників. Безсумнівно, він має бути, проте необхідно приділити йому дещо більше уваги. Перш за все варто більш детально розглянути практику застосування покарання, умови відбування

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
покарання засудженими та процедуру помилування. Доцільним буде обмежити злочини, за які варто призначати довічне позбавлення волі, зважаючи на суворість покарання та вплив на особистість тривалої ізоляції від суспільства.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України : зі змінами та доповненнями станом на 1 вересня 2019 року. – К.: Паливода А. В., 2019. – 264 с.
2. Конституція України. – Х.: 2019. – 64 с.
3. Бурда С. Я. Покарання у виді довічного позбавлення волі в Україні: шлях до гуманізації / С. Я. Бурда // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична. - 2017. - Вип. 4. - С. 279-288.
4. Про Положення про порядок здійснення помилування : указ Президента України від 21.04.2015 // Офіційний вісник Президента України. - 2015 р., № 11, стор. 9, стаття 749.
5. Стало відомо, скільки засуджених помилував президент у 2018 році // Режим доступу : <https://www.5.ua/suspilstvo/stalo-vidomostilky-prezydent-pomyluvav-zasudzhenykh-u-2018-rotsi-186546.html>

Галярник Р.В.,

*студент магістратури Університету Короля Данила
(м.Івано-Франківськ)*

КОРУПЦІЙНІ ПРОЯВИ В МИТНІЙ СФЕРІ

Про корупцію в Україні не говорить напевне тільки лінивий. При чому сфери, які охоплені цим негативним явищем, коливаються від поліклініки до найвищих кабінетів. Чи не одним з найбільш обговорюваних проявів корупції, є корупція саме в митній сфері. Розвиток міждержавних відносин, розвиток економіки, безвізовий режим призводять не лише до збільшення бюджетних надходжень, але й то бажання певних осіб «осідлати» фінансові потоки всупереч чинному законодавству.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Які ж причини збільшення корупційних проявів в митній сфері? Які корупційні злочини можуть вчинятися на «митниці»? Саме це і спробуємо визначити в межах тез.

Д.О.Олійник пропонує, з чим варто погодитися, класифікувати корупціогенні чинники за змістом та інтенсивністю детермінаційного впливу на вчинення корупційних злочинів у сфері здійсненні митних процедур. Виходячи з цього пропонуємо вирізняти *інституційні, нормативно-правові, зовнішньоекономічні, організаційно-управлінські, морально-етичні та соціально-психологічні*.

Інституційні корупціогенні чинники загалом виражаються у неспроможності діючої системи митних органів ДФС належним чином виконувати своє призначення щодо створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захисту митних інтересів України (ст. 544 МК). Систематизація інституційних корупціогенних чинників дає змогу вирізняти основні з них: - прорахунки державної митної політики, розбалансованість системи управління державною митною справою; - незавершеність реформування системи митних органів і невизначеність стратегії розвитку державної митної справи; - недостатній кадровий потенціал для реалізації реформи митних органів за міжнародними стандартами здійснення митної справи; - дискреційний підхід і фіскальна спрямованість здійснення державної митної справи; - «корупційне підприємництво» або залученість представників усіх органів державного контролю і правоохоронних органів до обслуговування «сірих» і «чорних» схем переміщення товарів і транспортних засобів через державний кордон України, поєднання їхніх комерційних і службових інтересів; - не інтегрованість митної системи України в міжнародну систему митної безпеки та управління лан-цюгом постачання товарів.

Нормативно-правові корупціогенні чинники виражаються у недоліках законодавства з питань державної митної справи та низькій якості нормативно-правового регулювання митно-правових відносин. До них належать такі: - складна система правового регулювання порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, велика

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

кількість митних режимів; - надмірні тарифні обтяження й нетарифні обмеження зовнішньоекономічної діяльності, непередбачуваність торговельної політики України;- прогалини в нормах про спрощене оподаткування та звільнення від сплати митних платежів;- недосконалість норм Митного кодексу України про відповідальність за порушення митних правил та накладення адміністративних стягнень;- неповна імплементація міжнародних правил і стандартів здійснення митних процедур до національного митного законодавства.

Зовнішньоекономічні корупціогенні чинники за характером детермінуючого впливу на досліджувані корупційні злочини пропонуємо поділити на такі: - надмірна залежність національної економіки від зовнішньої торгівлі та її вагоме бюджетоутворююче значення, а також фіскальна спрямованість діяльності митних органів; - недостатні економічна свобода і стимулювання вільної торгівлі, значні бюрократичні перешкоди на шляху зовнішньоекономічної діяльності, високі трансакційні витрати на експортно-імпорتنі операції; - непрозоре ліцензування і квотування зовнішньоторговельних операцій; - тінізація і криміналізація зовнішньоторговельного обігу.

До організаційно-управлінських корупціогенних чинників у сфері здійснення митних процедур належать такі: - організаційна і функціональна підпорядкованість та підконтрольність діяльності митних органів органам ДФС, втручання у здійснення митних процедур та їх результати; - низький рівень професійної компетентності посадових осіб митних органів, неналежний кадровий добір, а також недостатній професіоналізм працівників підрозділів, що здійснюють виявлення, запобігання та припинення корупційних злочинів під час митних процедур; - поєднання повноважень і дублювання посадових обов'язків службових осіб митних органів різного рівня у частині здійснення митних процедур, недосконалий порядок оскарження їх рішень, дій або бездіяльності та відшкодування заподіяної матеріальної шкоди; - низька ефективність інформаційно-аналітичної роботи, недостатнє впровадження ризик-орієнтованого підходу у сфері здійснення митного контролю, а також збереження практики

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
довільного вибору об'єктів, форм та видів митного контролю; - незадовільні умови оплати праці посадових осіб митниць і митних постів; - відсутність системи протидії корупції в митних органах ДФС, неефективні антикорупційних програми ДФС, недосконалі механізми здійснення контролю за діяльністю посадових осіб митниць під час здійснення митних процедур.

Серед морально-етичних корупціогенних чинників найбільше детермінуюче значення мають: - низький рівень професійної доброчесності особового складу і керівників структурних підрозділів митних органів ДФС; - порушення правил професійної етики; - конфлікт інтересів у діяльності осіб, уповноважених на здійснення митних процедур.

Соціально-психологічні корупціогенні чинники включають професійну деформацію посадових осіб митних органів, традиції хабарництва, корпоративні цінності, неформальні правила позаслужбових відносин, поведінкові установки одержувати додаткові доходи під час здійснення митних процедур у виді неправомірної вигоди. Соціально-психологічні чинники породжують корисливу мотивацію і корупційну спрямованість злочинної поведінки, підвищену готовність вчиняти корупційні злочини за сприятливих умов, а також штучно створювати умови для одержання неправомірної вигоди [1, с. 250-253].

Як зазначає Н.В. Коваленко структура явища корупційної злочинності у митній сфері складається з таких елементів: 1) корупційне забезпечення злочинної діяльності щодо переміщення через митний кордон предметів контрабанди та контрафактної продукції; 2) співучасть у різних видах транснаціональної злочинної діяльності шляхом зловживанням службовим становищем; 3) створення «штучних» перешкод законному переміщенню товарів і транспортних засобів через митний кордон; 4) службова недбалість щодо виявлення, запобігання та припинення митних правопорушень і контрабанди; 5) приховування корупційних злочинів посадових осіб, митних органів ДФС та інших органів державного контролю з боку правоохоронних органів [2, с. 284].

В митній сфері можуть вчинятися всі види злочинів, що належать до корупційних, а саме: зловживання владою та службовим становищем (ст.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

364 КК), перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронних органів (ст. 365 КК), прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК), незаконне збагачення (ст. 368-2 КК), пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК), зловживання впливом (ст. 369-2 КК).

Список використаних джерел

1. Олійник Д. О. Детермінація корупційних злочинів у сфері здійснення митних процедур. Часопис Київського університету права. 2017. № 4. С. 250-255.
2. Коваленко Н.В. Корупційна злочинність у митній сфері // Юридичний електронний журнал. №6. 2018. С. 282-284

Гриб Д.В.,

17 група, 2курс, ФМТП

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

Науковий керівник: Шведова Г.А.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін, Київського національного торговельно-економічного університету

ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Україна є країною походження, транзиту та призначення торгівлі людьми. За даними дослідження, проведеного на замовлення Міжнародної організації з міграції (МОМ), з 1991 року від сучасних форм рабства постраждали понад 230 000 громадян України [1, с. 1].

На думку доктора Томаса Лотара Вайса, Голови Представництва МОМ в Україні, що Україна серед перших країн у Європі у 1998 році встановила кримінальну відповідальність за торгівлю людьми. У Кримінальному кодексі України покарання за торгівлю людьми передбачено статтею 149 Кримінального кодексу України. Торгівля людьми є глобальним злочинним бізнесом, сучасною формою рабства, що грубо порушує права людини. Ця діяльність є найшвидше зростаючою кримінальною діяльністю у світі та є третьою за прибутковістю після продажу наркотиків та зброї [1, с. 1].

В рамках аналізу судової практики з питань застосування законодавства України щодо протидії торгівлі людьми здійснено ряд заходів в

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
рамках Програми протидії торгівлі людьми Представництва Міжнародної Організації з міграції (МОМ) в Україні, яка розпочала свою роботу 1998 року. За ці більш ніж 20 років співпраці з Урядом України та громадськістю у сфері зміцнення національного потенціалу в протидії торгівлі людьми та забезпечення доступу постраждалих до правосуддя МОМ надала комплексну допомогу понад 15 000 постраждалим [2].

У рамках програм МОМ особливу увагу спрямовано на зміцнення потенціалу системи кримінального правосуддя в Україні, зокрема, Національної поліції, органів прокуратури та суду [1].

Кримінальну відповідальність за злочин торгівлі людьми передбачено в ст. 149 КК України. Кримінально-правова регламентація протидії торгівлі людьми за час свого існування змінювалася кілька разів. Останню її редакцію було прийнято Верховною Радою України в рамках Закону України «Про внесення змін до статті 149 Кримінального кодексу України щодо приведення у відповідність з міжнародними стандартами» від 6 вересня 2018 року [2].

Звертаючись до КК України, об'єкт торгівлі людьми, враховуючи розміщення ст.149 у розділі III Особливої частини Кримінального кодексу України, об'єктом торгівлі людьми законодавець вважає свободу (волю), честь або гідність особи [2].

На нашу думку, проблема торгівлі людьми на сьогодні як ніколи актуальна, якщо врахувати скільки наших громадян на даний момент перебувають у трудовому рабстві, та додати проблему торгівлі саме дітьми та сексуальне рабство жінок та неповнолітніх дівчат. Щодо протидії можемо сказати, що має бути підвищений контроль на митних постах та проведені антикорупційні заходи, на сьогодні це є невід'ємною складовою торгівлі людьми. Також хочу додати що має проводитися активна робота з населенням, наприклад: проводити заняття в школах або активну соціальну рекламу на телебаченні або пресі, щоб населення було обізнано що така проблема існує і те що ми можемо її подолати.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Список використаних джерел

1. Довідник професійного судді щодо застосування судами України статті 149 КК України / Кол. авт: Никифоряк Л., Орлеан А., Стефанів Н. – Київ. : Фенікс, 2018. - С. 1-2.
2. Кримінальний кодекс України : зі змінами та доповненнями станом на 7 жовтня 2019 року / уклад. та підгот. В.І. Тютюгін. – Харків : Право, 2019. – 332 с.

Григорчук Назар Іванович

Юс-2018-2, Університет Короля Данила

*Науковий керівник: к.ю.н., доц., доцент кафедри кримінального права і процесу, **Острогляд О.В.***

(м.Івано-Франківськ, Україна)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

У тезах розглянуто тенденції злочинності неповнолітніх, її кримінологічна характеристика на сучасному етапі розвитку України. Злочинність неповнолітніх завжди була і залишається однією з найбільш актуальних соціально-правових проблем нашого суспільства. Відзначимо, що злочинність неповнолітніх формується у суспільстві під впливом ряду чинників: виховання, школа тощо. І нормальне функціонування у комплексі цих чинників буде зменшувати рівень злочинності в Україні.

Так, відзначимо, що відповідно до п. 12 ч. 1 ст. 3 КПК України неповнолітня особа – це малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років [2]. Щодо віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, то, як відомо, у ч. 1 ст. 22 Кримінального кодексу України говориться про те, що кримінальній відповідальності підлягають особи, яким на момент вчинення злочину виповнилося 16 років. У ч. 2 зазначеної статті передбачається знижений вік кримінальної відповідальності (14 років) за вчинення злочинів, вичерпний перелік яких міститься у ч. 2 ст. 22 КК України [1].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Вищезазначена нормативна база вказує на віковий ценз – неповнолітньої особи та можливість бути притягнутим до відповідальності за конкретно вчиненні кримінальні правопорушення. Багато досліджень та статистичні дані вказують на те, що багато злочинців-рецидивістів свою першу судимість отримали саме в неповнолітньому віці. Статистика свідчить про те, що в останні роки кількість злочинів, вчинених неповнолітніми, поступово знижується. Так, наприклад на Прикарпатті цього року неповнолітні вчинили майже на 15 менше кримінальних правопорушень, ніж за такий же період минулого року (станом на листопад 2019 року).

Нагадаємо, що в юридичній теорії неповнолітніми вважаються особи від 14-ти до 18-ти років. Ця категорія осіб має невелику питому вагу в загальній структурі населення – близько 5 % (2,2 млн осіб), між тим, за статистичними даними та висновками фахівців, у загальній структурі злочинності ці особи вчиняють від 6 до 8 % злочинів. Тобто спостерігається випередження темпів криміналізації суспільства над звичайним відтворенням населення [4, с. 467-468].

Кількість злочинів, скоєних неповнолітніми, за останні п'ять років в Україні зменшилася. Про це свідчать дані надані Генеральною прокуратурою України у відповідь на інформаційний запит **УНН (<https://www.unn.com.ua>)**.

Так, зафіксована кількість злочинів, скоєних неповнолітніми, у 2013 році становить 8781 (з них 129 особливо тяжких злочинів), у 2014 році – 7467 (89 особливо тяжких злочинів), у 2015 році – 7171 (128 особливо тяжких), у 2016 році – 5230 (75 особливо тяжких), у 2017 році – 5608 (117 особливо тяжких), у 2018 році – 4750 (92 особливо тяжких злочини).

Таким чином, кількість злочинів, скоєних неповнолітніми, впродовж 2013-2018 рр. зменшилася на 4 тисячі, тобто на 50%.

Найбільше злочинів за 2013-2018 роки неповнолітні вчинили проти власності: 6366 злочинів – у 2013, 5531 злочин – у 2014, 5442 злочини – у 2015, 4044 злочини – у 2016, 4158 злочинів – у 2017 та 3551 злочин у 2018 році.

Вищенаведена криміногенна ситуація перебуває на рівні спадіння у 2019 році, однак є складною. Як наслідок, це стимулює дослідників різних

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
галузей науки (юристів, соціологів, педагогів, психологів) досліджувати причини зростання злочинної поведінки неповнолітніх та шукати ефективні заходи щодо запобігання правопорушень та злочинів серед неповнолітніх.

Таким чином, викладені вище обставини, обумовляють актуальність і важливість комплексного дослідження широкого кола питань, пов'язаних із правовим регулюванням застереження для подальшого соціального розвитку і, водночас, необхідність активізації роботи з попередження протиправної поведінки, активного пошуку й реалізації профілактичних заходів, що можуть локалізувати рівень злочинності неповнолітніх.

Список використаної літератури

1. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/paran781#n781>
3. Бабенко А.М. Географія злочинності неповнолітніх: що очікує Україну через 10 років? / А.М. Бабенко // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3-1. – С. 296-300. – [Електронний ресурс]: http://www.pap.in.ua/3-1_2013/8/Babenko%20A.M..pdf.
4. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3-х кн. / А.П. Закалюк. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре”, 2007. – Кн. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. – 2007. – 712 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Гураль Тетяна,
студентка групи Юс-2016-1
Солодка Христина,
студентка групи Юс-2017-1
Науковий керівник: к.ю.н., доц. **Озерук І.С.**
Університет Короля Данила

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОПИТУ СВІДКА ТА ПІДОЗРЮВАНОВОГО

Одним із затребуваних засобів отримання інформації від особи у кримінальному провадженні є допит. Допит – це процесуальна дія, яка являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, які беруть в ньому участь, спрямований на отримання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення обставин злочину [1].

Важко уявити перебіг кримінального провадження без здійснення допиту осіб, що залучаються до участі у кримінальному процесі та є основним засобом збирання доказової інформації. У зв'язку з цим проблемні питання щодо допиту осіб у кримінальному процесі не можуть бути не актуальними для досліджень.

Процесуальний порядок допиту передбачений ст. 224 КПК. Для проведення допиту особу викликають до слідчого або прокурора врученням повістки про виклик, надісланням її поштою, електронною поштою або факсимільним зв'язком, по телефону або телеграмою (ст. ст. 135-139 КПК) [2].

Допит проводять у місці досудового розслідування або в іншому місці за погодженням із особою, яку мають намір допитати. Викликаних у одному кримінальному провадженні осіб необхідно допитувати окремо, щоб вони не мали можливості спілкуватися між собою ні до допиту, ні після його завершення.

Тривалість допиту визначається часом, необхідним і достатнім для отримання від допитуваного відомостей, що мають значення для кримінального провадження. Загальний час проведення допиту не може перевищувати вісім годин на день (ч. 2 ст. 224 КПК). Через кожні дві години слідчий має робити перерву, тривалість якої визначається з урахуванням віку

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
допитуваного, його психіки, психологічного контакту зі слідчим, можливого хворобливого стану, часу, який потрібний для відпочинку, прийому їжі [3].

Допит малолітньої або неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день (ч. 2 ст. 226 КПК).

Перед допитом слідчий, у разі необхідності, пересвідчується в особі допитуваного, роз'яснює йому його права та обов'язки, з'ясовує відомості анкетного характеру. Відповідно до КПК на особу, що здійснює кримінальне провадження, покладається обов'язок роз'яснити особам, які беруть участь у слідчій дії, їх процесуальні права (ч. 3 ст. 223 КПК)[2].

Свідок зобов'язаний дати правдиві показання (п. 2 ч. 2 ст. 66 КПК), тому його попереджають про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань та за дачу завідомо неправдивих показань (ст. ст. 384 і 385 КК) [2].

Особам, які не досягли шістнадцятирічного віку роз'яснюють обов'язок давання правдивих показань, і не попереджають про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань та за дачу завідомо неправдивих показань (ч. 3 ст. 226 КПК).

Дача показань потерпілим є його правом, а тому його не попереджають про відповідальність за відмову від давання показань. Роз'яснення обов'язків свідка та потерпілого засвідчується їх підписом у протоколі.

Ретельна і всебічна підготовка до допиту є необхідною умовою одержання повних та достовірних показань

Цілеспрямоване вивчення матеріалів провадження дозволяє встановити коло осіб, які підлягають допиту, визначити предмет допиту, сформулювати запитання допитуваному

Слідчий повинен ретельно вивчити матеріали справи для правильного обрання моменту допиту обвинуваченого. Якщо всі обставини справи, з яких необхідно допитати обвинуваченого повністю, не досліджені або не перевірені, чи є сумнівними для слідчого, проведення допиту буде передчасним і не принесе результату [4].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Підготовка до допиту передбачає необхідність вивчення соціально-психологічної характеристики допитуваного, його характеру, темпераменту, рівня інтелекту, способу мислення, способу життя, виховання в сім'ї тощо. Вивчення особи допитуваного дозволяє обрати доцільний момент допиту, визначити послідовність допиту кількох свідків або підозрюваних, встановити психологічний контакт з допитуваним, обрати найефективніші прийоми, способи виховного впливу, а також оцінити одержані показання.

Ефективному використанню тактичних прийомів допиту, правильній оцінці отримання даних сприяє знання слідчим закономірностей формування показань допитуваних. Розуміння механізму формування показань визначає можливість виявлення і усунення в них перекручень.

Психологічний контакт – це найбільш сприятлива психологічна «атмосфера» допиту, яка допомагає взаємодії та взаємовідносинам між її учасниками, це певний «настрій» на спілкування. Завжди має двосторонній характер, а встановлення і підтримання залежать як від слідчого, так і від допитуваного, хоча ініціатива повинна належати слідчому. Існує двосторонній контакт, в якому допитуваний відчуває, що він становить для слідчого певний інтерес.

Встановлення психологічного контакту вимагає від слідчого знань психології допитуваного. Він повинен враховувати його індивідуально-психологічні особливості, типологічні якості, психічний стан на момент допиту, життєвий досвід та ін.

Разом із тим використання такого кримінального процесуального засобу, як допит осіб, у досудовому провадженні має деякі недоліки.

Проблемою здійснення допиту на стадії досудового розслідування є суб'єктивне визначення слідчим процесуального статусу особи, яка підлягає допиту. Це є порушенням загальної засади забезпечення права на захист та загальної засади свободи на само відкриття, тому що особи яких планується допитати, на розсуд суб'єктів обвинувачення можуть мати процесуальний статус або свідка, або підозрюваного.

Попри визначення поняття свідка та підозрюваного, їх процесуального статусу, за наявності фактичних відомостей у кримінальному провадженні

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

важко спрогнозувати остаточний процесуальний статус особи яка підлягає допиту. Це може призвести до порушення прав і свобод учасників досудового розслідування у кримінальному процесі.

Відсутність достатніх доказів для підозри у скоєнні кримінального правопорушення, зокрема на первісному етапі досудового розслідування, уможливає допит особи лише як свідка, котрий і здійснюється слідчим, прокурором у практичній діяльності. Але зібрані у такий спосіб докази завжди стануть недопустимими, якщо вони отримані з показань свідка який буде визнаний підозрюваним у цьому кримінальному провадженні.

Верховний суд України у своєму рішенні №5-360кс15 від 9 червня 2016р. розглянувши відповідне положення ст. 87 КПК України, вказав що за умови, коли на час отримання показань від свідка уже існували дані, що його буде визнано підозрюваним чи обвинуваченим, але всупереч наявності у такої особи права на мовчання та свободи від самовикриття, слідчий чи прокурор намагається отримати показань від нього як свідка, такі дії мають визнаватися істотним порушенням прав людини і основоположних свобод.

Отже, допит є ефективним засобом одержання доказів, який широко застосовується у практиці розслідування кримінальних правопорушень. Потенціал допиту може розглядатися в якості деякого обсягу доказової інформації, яка знаходиться в прихованому стані в джерелі доказів (допитуваному). Ця доказова інформація може бути виявлена, правильно сприйнята і використана слідчим тільки за умови вільного володіння ним тактикою допиту, всією системою спеціальних прийомів і методів. За належного тактичного уміння допит видається найбільш простим і, що є важливим на першочерговому етапі розслідування, швидким способом одержання криміналістично значущої інформації. Водночас, проблемою допиту на стадії досудового розслідування є суб'єктивне визначення слідчим, прокурором процесуального статусу особи, яка підлягає допиту. Ця проблема стосується потенційного порушення загальної засади забезпечення права на захист та свободи на само відкриття.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Список використаних джерел

1. Поняття та види допиту. Буковинська бібліотека. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buklib.net/books/29533/>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. [Електронний ресурс] : станом на 11 січня 2019 р. / Верховна Рада України. – Режим доступу до сторінки : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Тактика допиту. Навчальні матеріали онлайн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1424062054555/pravo/taktika_dopitu.
4. Тактика допиту підозрюваного і обвинуваченого. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studies.in.ua/kryminalistyka-shaprgalky/3651-taktika-dopitu-obvinuvachenogo-pdozryuvanogo.html>.

Давиденко С. Р.,

*Факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна*

Науковий керівник: Шведова Г. Л., к.ю.н., доцент

ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ ЯК ОДИН ІЗ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ

Конституція України визначає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1]. Ці принципи поширюються на всіх осіб, не є винятком і ті, що вчинили суспільно небезпечне діяння, передбачене ККУ. Особи, які хворіють на тяжкі психічні захворювання, не можуть відбувати покарання поруч із іншими засудженими. До таких осіб відповідно до положень Кримінального Кодексу України застосовуються примусові заходи медичного характеру, які застосовуються замість кримінального покарання в спеціальних лікувальних установах.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Згідно з постановою Пленуму Верховного Суду України від 03.06.2005

«Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування» такі заходи є необхідними для:

- вилікування чи поліпшення стану здоров'я осіб, названих у статтях 19, 20, 76, 93 та 96 КК;
- запобігання вчиненню зазначеними особами нових суспільно небезпечних діянь (злочинів), відповідальність за які передбачена нормами КК [2].

Науковець Жук І. В. визначає примусові заходи медичного характеру як заходи обмежувального характеру, що полягають у застосуванні на підставі рішення суду медичного впливу в примусовому порядку до осіб, які вчинили злочини або суспільно небезпечні діяння, передбачені КК України, та мають психічні хвороби або хвороби, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб, з метою їх вилікування або поліпшення стану їх здоров'я та забезпечення безпеки суспільства [3, с.11].

На думку Беклеміщева С. О., для примусових заходів медичного характеру характерними є наступні ознаки:

- 1) за своїм фактичним змістом вони є наданням психіатричної допомоги;
- 2) застосовуються лише у зв'язку зі вчиненням особою передбаченого Особливою частиною КК суспільно небезпечного діяння;
- 3) забезпечуються примусовою силою держави;
- 4) виконуються у спеціальних установах в умовах ізоляції від суспільства;
- 5) призначення, зміна та припинення примусових заходів медичного характеру є компетенцією лише суду;
- 6) вони не містять кари;
- 7) є формою реакції держави на акт порушення установленної нею кримінально-правової заборони;
- 8) є кримінально-правовими за галузевою належністю, оскільки їх види, мета, підстави призначення та припинення визначаються

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
кримінальним, а процедура призначення – кримінально-процесуальним законами [4, с.15-88].

Стаття 93 ККУ визначає вичерпний перелік осіб, до яких судом можуть бути застосовані примусові заходи медичного характеру [5].

Стаття 94 ККУ передбачає різні види примусових заходів медичного характеру [5].

Обрання виду примусових заходів медичного характеру залежить від тяжкості вчиненого злочину, від характеру захворювання та небезпеки, викликаної даним захворюванням, для хворого та інших осіб.

В постанові Пленуму Верховного Суду України від 03.06.2005 «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування» зазначається, що до неосудних (не здатних усвідомлювати свої дії або керувати ними) та обмежено осудних (не здатних повною мірою усвідомлювати свої дії або керувати ними) осіб за медичними критеріями не можуть застосовуватись однакові примусові заходи медичного характеру з числа передбачених частинами 3-5 ст. 94 КК. З огляду на те, що надання в примусовому порядку амбулаторної психіатричної допомоги застосовується щодо осіб, які мають психічні розлади, наявність яких саме і є критерієм обмеженої осудності (ч.1 ст.20, ч.2 ст.94 КК), судам слід враховувати, що до осіб, визнаних обмежено осудними, у разі потреби може застосовуватися лише цей вид примусових заходів медичного характеру [2].

На нашу думку, дана практика застосування судами примусових заходів медичного характеру є виправданою, адже надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку може надаватися одночасно з відбуванням покарання для осіб, які були визначені обмежено осудними.

Примусові заходи медичного характеру припиняються у зв'язку з одужанням особи, коли захворювання перестає наносити шкоду даній та іншим особам. Також один примусовий захід може бути замінено на інший. Рішення про стан хворого приймається комісія з лікарів-психіатрів, яка збирається кожні 6 місяців.

Варто зазначити, що повністю звільняються від кримінальної відповідальності лише ті особи, які перебували у стані неосудності саме у

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
момент вчинення суспільно небезпечного діяння. Особи, які захворіли на хворобу після вчинення злочину або під час відбування покарання, після примусових заходів медичного характеру підлягають покаранню.

Отже, застосування примусових заходів медичного характеру є особливим правовим інститутом. Він може застосовуватися лише до тих осіб, які вчинили злочин, проте є відмінним від інституту кримінального покарання і не має на меті кари засудженого. Дані заходи не є кримінальним покаранням, адже відрізняються від нього правовою природою, метою, видами, порядком застосування, правовими наслідками та водночас не є звичайним заходом медичного впливу, адже пов'язаний з вчиненням суспільно небезпечним діянням, передбаченим Особливою частиною ККУ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Редакція від 21.02.2019// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 03.06.2005 «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05>
3. Жук І. В. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування у кримінальному праві України: автореф. дис...канд. юр. наук – К.: 2009, с. 23.
4. Беклеміщев С. О. Примусові заходи медичного характеру: кримінально-правовий аспект: дис...канд. юр. наук – Запоріжжя: 2017. с. 241.
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року// Редакція від 15.12.2017// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Дубінченко Д. В.,

*студ. 2 курсу факультету міжнародної торгівлі та права КНТЕУ
спеціальність «Право»*

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Г. А. Шведова

СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Держава є суверенною, незалежною політико-територіальною організацією суспільства, що володіє владою, яка здійснюється державним апаратом на основі юридичних норм, що забезпечують захист і узгодження суспільних, групових, індивідуальних інтересів. І одним із головних обов'язків держави є захист людини, її життя і здоров'я, честі й гідності, недоторканості і безпеки, адже це все – загальновизнані, у тому числі і на міжнародному рівні, найвищі цінності соціуму у розвиненому суспільстві. [1] Якщо ж держава не буде достатньо захищена, вона не зможе створити умов для безпечного існування своєї нації, охороняти найбільш важливі суспільні відносини і здійснювати свої функції та повноваження .

Національна безпека України – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [2]

Злочини проти основ національної безпеки здатні створити і несуть досить велику загрозу, адже вони посягають на ті суспільні відносини, які захищають державну безпеку, незалежність , обороноздатність країни та її конституційний лад. Без належної кримінально- правової охорони таких соціальних цінностей неможливе нормальне функціонування держави та її інститутів, а отже і все суспільство у такому випадку наражається на небезпеку. До числа таких злочинів закон про кримінальну відповідальність відносить : дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109); посягання на територіальну цілісність і недоторканості України (ст. 110); фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (ст. 110-2); державну зраду (ст. 111); посягання на життя

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
державного чи громадського діяча (ст. 112); диверсію (ст. 113); шпигунство (ст. 114); перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань(ст. 114-1) [3]

Родовий об'єкт злочинів проти національної безпеки становлять суспільні відносини, що охороняють основи загальнонаціональної безпеки України. Сюди слід віднести конституційний лад України, її суверенітет, обороноздатність та територіальну недоторканість. Тобто ті суспільні відносини, що забезпечують якраз-таки існування Української держави як незалежної, суверенної, демократичної, правової держави, у якій суспільство стовідсотково є захищеним. Висока суспільна небезпечність злочинів проти основ національної безпеки і є підставою для віднесення більшості з них до особливо тяжких або тяжких злочинів. [4]

Такі злочини характеризуються переважно суспільно небезпечними діями і більшість з них є злочинами з формальним складом, наприклад, шпигунство. Тобто саме передання або збирання з метою передачі іноземній державі, організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю є вже закінченим злочином, незважаючи на те, спричинили такі злочинні дії шкоду Українській державі, чи ні. Щоправда деякі з числа цих злочинів є злочинами з усіченим складом. Так наприклад, посягання на життя державного чи громадського діяча буде вважатися закінченим з моменту замаху на вбивство. Або змова на повалення конституційного ладу або захоплення державної влади. Тут моментом закінчення злочину буде стадія готування – змова.

Злочини проти основ національної безпеки України дійсно становлять велику загрозу, адже всі вони однозначно здійснюються умисно, тобто особа діє з чіткою метою – заподіяння певної шкоди державі і суспільству. І хоча можливо не всі з них являють собою фактичну шкоду заподіяну основам національної безпеки тут слід врахувати саме умисність, бажання або ж ціль вчинити певне діяння з метою заподіяння такої шкоди.

Отже, злочини проти основ національної безпеки України є передбачені законом про кримінальну відповідальність умисні, саме умисні, суспільно небезпечні дії, що спрямовані на насильницьку зміну конституційного ладу,

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

посягають на суверенітет і територіальну цілісність, недоторканість держави та на відносини, що забезпечують охорону основ національної безпеки України у сфері державної, економічної, науково-технічної та інформаційної безпеки України. Головним серед багатьох завдань держави є охорона та створення безпечних умов для життя і нормального функціонування усього суспільства. Для виконання цього завдання держава повинна бути повністю захищеною від злочинних посягань на основі національної та державної цілісності, адже рівень внутрішньої захищеності суспільства від злочинних посягань відображає зовнішній. Тобто чим більш стабільна ситуація в країні зовні, тим краще і ефективніше ведеться боротьба зі злочинністю на внутрішньому рівні. І на сьогоднішній день це питання залишається актуальним в умовах збройного конфлікту на сході України.

Список використаної літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996р. – ст. 3 / Відомості Верховної Ради України(ВВР), 1996,№30, ст.. 141(Електронний ресурс) . – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України « Про національну безпеку України» / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241. – ст.1 (Електронний ресурс). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2469-19>
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001р. /Відомості Верховної Ради України(ВВР), 2001, № 25-26, ст. 109- 114-1 (Електронний ресурс) . – Режим доступу: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. В. К. Матвійчук « Злочини проти основ національної безпеки: поняття та загальна характеристика / Валерій Костянтинівич Матвійчук . - Юридична наука № 9/2013

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Дутчак Валентина

Студентка 2 курсу, Університету Короля Данила

Групи Юс-2018-2

Науковий керівник – Острогляд Олександр Васильович

СПІВЗАПОДІЯННЯ У НЕОБЕРЕЖНОМУ ЗЛОЧИНІ

Сучасне кримінальне право характеризується підвищеним динамізмом, проте, як показує законотворча діяльність, не всі доктринальні ідеї швидко одержують визнання у кримінальному законодавстві. Однією з таких ідей є співзаподіяння у необережному злочині, яке протягом розвитку вітчизняного кримінального законодавства поки що не знаходить підтримки законодавця.

Можливо така ситуація обумовлена тим, що з'ясування кримінально-правової природи співзаподіяння було розпочато у рамках становлення вчення про співучасть і як одного з його результатів – висновку про неможливість існування співучасті у злочинах, що вчиняються з необережності. Разом з цим, не заперечуючи даного постулату, видається, що саме цей умовивід покликав необхідність постановки даної проблеми в іншому ракурсі – розробки вчення про окремий інститут кримінального права, предметом якого виступає таке кримінально-правове явище, як співзаподіяння у необережному злочині.

Підстави такого підходу є цілком реальними, і в межах новітнього етапу розвитку вітчизняного кримінального права претендують на розгляд в якості проблеми, що містить у собі значне коло не досліджених та не вирішених питань щодо спільної участі декількох суб'єктів у злочинах, що вчинюються з необережності.

Дослідження питань, пов'язаних із витоками вчення про співучасть у злочині, показують, що провідними вченими свого часу пропонувались різні доктринальні погляди щодо цього, одного з найскладніших, інституту кримінального права.

Мисливий В. А. у своїй статті писав: «Відомо, що під час формування вчення про співучасть у злочині вченими пропонувались різні підходи до цього одного з найскладніших і дискусійних розділів кримінального права, зокрема щодо місця в ньому необережної злочинної поведінки. Так,

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
наприкінці XVII ст. Г. Є. Колоколов відзначав, що співучасть зі сторони суб'єктивної передбачає тільки те, що кожен із учасників діє винним чином, при цьому для буття співучасті зовсім індиферентно, випадає на долю злочинців *dolus* або *culpa*, існує між ними домовленість або ні. Вірогідною співучасть у необережних злочинах визнавав також М. Д. Сергієвський і І. Я. Фойницький, а за радянської доби – М. Д. Шаргородський, який наголошував, що злочинний результат може бути заподіяний як умисною спільною діяльністю, так і необережною спільною діяльністю декількох осіб [1].

Цілком визначено з цього приводу висловлювався А. Н. Трайнін, який наголошував, що співучасть гадана лише там, де всі особи, які беруть участь, діють або умисно або необережно. Така його думка була послідовною, адже в іншій її інтерпретації вчений підкреслював, що оскільки винний зв'язок можливий або у формі умислу, або у формі необережності, не має рішучих підстав стверджувати, що нібито співучасть у сполученні з необережною виною взагалі є немислимою.

Проте в науці кримінального права існував діаметрально інший підхід до вчення про співучасть, оскільки серед значної частини криміналістів була поширена думка про те, що співучасть має місце лише тоді, коли злочини вчиняються умисно, тобто співучасть у сполученні з необережністю неможлива. Серед прибічників такого підходу варто назвати одного з фундаторів учення про співучасть О. С. Жиряєва, який зазначав, що усякий вид участі у злочині може бути лише усвідомлений, завідомий, умисний, тобто відкидав думку тих, хто допускає можливість стати співучасником, підбурювачем, пособником і т. д. внаслідок злочинної необережності.

Як зазначає Мисливий В.А., спроба актуалізувати проблему необережного співзаподіяння була здійснена в російському кримінальному праві понад тридцять років тому в працях П. С. Дагеля, Р. Р. Галіакбарова, В. А. Нерсесяна, І. Р. Харитонові та інших авторів. Зокрема, І. Р. Харитоновій належить дослідження цього питання на рівні кандидатської дисертації, в якій під необережним співзаподіянням пропонувалося вважати взаємопов'язані необережні дії (бездіяльність) двох і більше осіб, що потягли злочинні наслідки або загрозу їх настання.» [1].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

У сучасній кримінально-правовій теорії лише формуються теоретичні засади інституту співзаподіяння у необережному злочині, що мають пройти шлях від його визнання науковою спільнотою до законодавчої регламентації.

«І в такому разі, на наш погляд, замість протиставлення інститутів співучасті і співзаподіяння більш доцільним залишається пошук «родинних» зв'язків», - Мисливий В.А. [1].

Наразі існує необхідність коригування законодавчого підходу щодо спільної необережної злочинної поведінки, проте у Кримінальному кодексі України 2001 року й сьогодні, незважаючи на те, що існування необережного співзаподіяння підтверджують теорія і практика кримінального права, воно не є регламентовано.

Злочини з ознаками співзаподіяння набувають поширення у різних сферах, пов'язаних з розвитком науково-технічного прогресу. Найбільш характерними серед них є порушення правил безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту.

Співзаподіянням є ситуації, за яких суспільно небезпечні наслідки виникають у результаті взаємозв'язку і взаємообумовленості необережної поведінки декількох осіб. Такими є обставини, коли два або більше водіїв механічних транспортних засобів внаслідок порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту створили аварійну обстановку, в якій жоден з них вже не в змозі запобігти настанню суспільно небезпечних наслідків, за спричинення яких вони обґрунтовано підлягають кримінальній відповідальності.

Дискусійні позиції, як правило, є свідченням недостатнього дослідження необережного співзаподіяння у науці кримінального права, прогалин у законодавчому регулюванні, неоднозначних і суперечливих підходів щодо кримінально-правової оцінки даного явища, що викликає складнощі у діяльності працівників органів досудового розслідування та суду. Характерно, що цьому іноді сприяють рекомендації вищих судових інстанцій. Так, у п. 7 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

адміністративні правопорушення на транспорті» визначається, що: «У випадках, коли передбачені ст. 286 КК суспільно небезпечні наслідки настали через порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту двома або більше водіями транспортних засобів, суди повинні з'ясувати характер порушень, які допустив кожен із них, а також чи не було причиною порушення зазначених правил одним водієм їх недодержання іншим і чи мав перший можливість уникнути дорожньо-транспортної події та її наслідків. При цьому треба мати на увазі, що за певних умов виключається кримінальна відповідальність особи, яка порушила правила дорожнього руху вимушено, через створення аварійної ситуації іншою особою, котра керувала транспортним засобом» [2].

Слушним прикладом є дорожньо-транспортна пригода 18 жовтня 2017 року за участі Дронова та Зайцевої. Згідно з вироком суду водій Дронов своїми діями грубо порушив вимоги п.п. 8.7.3 (є), 8.10, 10.1 Правил дорожнього руху (далі – ПДР), а водій Зайцева грубо порушила п.п. 8.7.3 (г) та (є), 8.10, 8.11 та 12.4 ПДР. Зазначені порушення вказаних водіїв знаходяться в причинному зв'язку з виникненням даної дорожньо-транспортної події та її наслідків [3].

Суд обґрунтовано визнав обох водіїв винними у злочині, передбаченому ч. 3 ст. 286 КК України. Наведений висновок суду у даному випадку є беззаперечним. При цьому у вироку констатується, що саме «спільні, протиправні, винні дії водіїв Дронова і Зайцевої з рівним ступенем участі призвели до вищезазначених суспільно небезпечних наслідків». Констатація судом спільності вчинення вказаного діяння обома підсудними, а також їх винності у кримінальному правопорушенні, передбаченому ч. 3 ст. 286 КК України, показує не лише визнання судом існування на практиці співзаподіяння у необережному злочині, але й свідчить про те, що це юридично виважене, відповідальне і своєчасне рішення правосуддя слугуватиме більш активній імплементації в кримінально-правову теорію і кримінальне законодавство положень інституту співзаподіяння у необережному злочині. Тому практика є вище теоретичного пізнання,

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
оскільки вона має не лише перевагу всезагальності, але й безпосередньої дієвості.

Отже, у теоретико-прикладному плані в кримінальному праві та кримінальному законодавстві існує необхідність дослідження співзаподіяння у необережному злочині, а саме: доктринальних засад співзаподіяння; поняття співзаподіяння у злочині, його ознак, меж, ролі та значення; підстав кримінальної відповідальності; форм необережного співзаподіяння; видів учасників співзаподіяння; відмежування співзаподіяння від інших форм злочинної поведінки; розмежування співзаподіяння і співучасті; особливостей відповідальності співзаподіювачів і індивідуалізації їх покарання; системи норм, що становлять інститут співзаподіяння у необережному злочині.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мисливий В. А. Співзаподіяння у злочині. URL: <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2018/3/24.pdf>
2. Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. із змінами № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05>
3. Справа № 640/1664/18 н/п 1-кп/640/224/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80092400>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Залеська Д.Р.,

студентка II курсу, групи Юс-2018-1,

Університету Короля Данила

Науковий керівник – Острогляд Олександр Васильович

ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Сучасний світ розвивається досить швидко, тож зараз слово «Інтернет» для нас є звичним та повсякденним. Це місце, де ми можемо прочитати та знайти будь-яку потрібну нам інформацію. Але є один великий мінус: інформаційна сфера настільки масштабна, що контролювати увесь обіг інформації в ній не можливо, тож вона може мати не тільки позитивний, але і негативний вплив на усі сфери суспільного життя.

Слід звернути увагу на деякі ключові проблеми інформаційної безпеки:

- в інформаційній сфері людства відбуваються революційні зміни і трансформації, які активізують нові глобальні виклики і загрози;
- більшість країн світу вже зіштовхнулася з проблемами кібертероризму, кіберзлочинності та іншими проблемами інформаційної безпеки;
- протягом останніх десятиліть спостерігається тенденція до поширення інформаційної агресії і насилля;
- набувають поширення спроби маніпуляції свідомістю людини, агресивна реклама, періодично проводяться інформаційно-психологічні операції;
- майже у 120 країнах світу (за оцінками американських експертів) ведуться розробки інформаційної зброї або її елементів (для порівняння – розробки зброї масового знищення здійснюються майже у 20 країнах);
- наслідки використання сучасної інформаційної зброї (згідно з висновками вчених та експертів європейських країн, України, РФ і США) можуть бути зіставними із застосуванням зброї масового ураження;
- новітні виклики і загрози в інформаційній сфері становлять реальну загрозу безпеці людства та міжнародному правопорядку [1, с.46].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Згідно до положень статей 1 та 7 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. загрозами національної безпеки в інформаційній сфері визнано: прояви обмеження свободи слова та доступу до публічної інформації; поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії; комп'ютерна злочинність та комп'ютерний тероризм; розголошення інформації, яка становить державну таємницю, або іншої інформації з обмеженим доступом, спрямованої на задоволення потреб і забезпечення захисту національних інтересів суспільства і держави; намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації тощо [2, с. 67].

Незважаючи на те, що в Законі 2003 р. було визначено, що становить небезпеку для України в інформаційній сфері, досі складно сказати чи ведеться якась боротьба з цими небезпеками, перелік яких неповністю вказано в Законі і яка щорічно збільшується.

Як зазначають сучасні вітчизняні дослідники, науково-технічна революція створила глобальний інформаційний простір, у якому володіння інформаційними ресурсами стає головним фактором геополітичної конкуренції, тому інформаційна галузь належить до стратегічних інтересів будь-якої країни й потребує особливої уваги [1, с. 45].

Нині внаслідок широкого застосування новітніх інформаційних технологій та інформаційно-комунікаційних мереж сформовано глобальний інформаційний простір, де фактично відсутні державні кордони, а отже – обмеження на розміщення та поширення інформації. Це створює передумови для різних суб'єктів інформаційних відносин здійснювати інформаційно-психологічні впливи на окремі суспільні групи, суспільства окремих країн чи навіть інформаційні простори цілих регіонів земної кулі, куди входять інформаційні простори власної держави, союзників, співчуваючих тощо [3, с. 76].

Розвиток інформаційної сфери не визнає національнодержавних меж і веде до утворення глобальних інформаційних ресурсів, контрольованих міждержавними організаціями і корпораціями, що нав'язують свої стандарти

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
поведінки і мислення. Тому вислів «хто володіє інформацією – той володіє світом» – сповна підтверджується політичною й економічною практикою [1, с.44].

Через своє важливе геополітичне розташування Україна є об'єктом інтересів багатьох держав, організацій, транснаціональних корпорацій тощо, а отже, їх інформаційно-психологічного впливу. З одного боку, розмаїття присутності вітчизняних та іноземних ЗМІ в інформаційному просторі України сприяє диверсифікації джерел інформації, розвитку внутрішнього ринку інформації і, відповідно, утвердженню принципів свободи слова в нашій державі. З іншого боку, таке проникнення робить Україну вразливою до зовнішніх інформаційно-психологічних впливів. Варто зауважити, що інтенсивність такого впливу не залежить значною мірою від політичних сил, що перебувають при владі в Україні, а зумовлена насамперед прагненням керівництва іноземних держав та міжнародних структур впливати на зовнішню та внутрішню політику нашої держави, а також має під собою політичне та економічне підґрунтя, продиктоване прагматичними підходами до забезпечення власних національних інтересів [3, с.76].

Інформаційна загроза для України – це такий інформаційний тероризуючий вплив (внутрішній чи зовнішній) на свідомість та підсвідомість українців і українського народу, інформаційні ресурси, інформаційну складову об'єктів критичної інфраструктури країни, при якому створюється потенційна чи актуальна (реальна) небезпека нанесення шкоди життєво-важливим інтересам людини, суспільства та держави у цілому [4].

Також складно не згадати про розвиток цієї сфери в Україні, яка порівняно з іншими країнами світу, відстає в ньому. В нашій країні не має достатнього функціонування цієї сфери, тож ми піддаємося впливу іноземних держав, в чомусь копіюючи їх, використовуючи те, що нам нав'язують.

Відсутність необхідних умов і засобів, аби забезпечити захист інформації на різних рівнях, призводить до комп'ютерних злочинів та комп'ютерного тероризму. Зазвичай пріоритетними цілями кібератак є інформаційні та телекомунікаційні ресурси: органів державної влади, насамперед вищої ланки управління, а також збройних сил і спецслужб, з

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

метою дестабілізації соціально-політичної ситуації та погіршення керованості країною; фінансово-економічного сектору – платіжні системи, бази даних податкових і митних органів, персональних даних з метою дестабілізації економіки чи для скоєння фінансових злочинів; систем управління критично важливих галузей, насамперед енергетичної сфери, у т.ч. ядерної, газотранспортної системи, хімічної промисловості з метою здійснення техногенних аварій та катастроф із суттєвими загрозами життю і здоров'ю населення та довкіллю [3, с. 75].

Такі види злочинів та тероризму досить суттєво впливають на розвиток країн. Адже їх складно контролювати, не завжди існує покарання до того чи іншого злочину в цій сфері. Масштаби таких злочинів теж безмежні, адже можуть стосуватися не тільки певного регіону або країни, вони можуть впливати на великі ареали земної кулі, все-таки під такий вплив може попасти будь-яка людина, яка має доступ до мережі.

Тенденції останнього десятиріччя свідчать, що науково-технічний прогрес і глобалізація інформаційно-комунікаційних мереж перетворили кіберзагрози в одну з найактуальніших проблем у сфері безпеки особи, суспільства, держави та цивілізації загалом. Це пов'язано насамперед з особливостями застосування кіберзброї – латентністю і транскордонністю: її легко замаскувати під інші види деструктивних інформаційних впливів, а реальне джерело й державна приналежність суб'єктів кібератак можуть бути надійно захищені в кіберпросторі (світовими лідерами здійснення кібер атак на інформаційні системи є Росія й Китай, на другому місці – структури організованої злочинності); дешевизною й доступністю: вартість масованої (з використанням кількох тисяч комп'ютерів з території десятка країн) цілеспрямованої кібератаки на конкретний інформаційний ресурс може не перевищувати кількох тисяч доларів США; «псевдогуманністю»: вона не спрямована безпосередньо проти людей, що спрощує моральні аспекти ухвалення рішень про її застосування, хоча вплив кібератаки на критичну інфраструктуру за наслідками може перевершити застосування зброї масового ураження [3, с.74].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Сучасний тероризм характеризується масштабністю здійснюваних терористичних атак, високим рівнем організації та фінансування, різким зростанням технічної і технологічної оснащеності (хакерські групи у РФ, терористичні організації «Хезболла», Хамас та ІГІЛ мають складну структуру, органи управління, свої теле- та радіостанції), що обумовлює появу його нових форм. З кожним роком збільшуються кількісні показники терористичної злочинності. Вкрай гострою залишається інформаційна складова гібридної війни РФ проти України, складовою якої є кібертероризм та втручання у критичну інформаційну інфраструктуру України вірусів-шпигунів, тощо [4].

Отже, через неконтрольованість інформаційної сфери страждає не тільки національна безпека України і її громадян, а й інші країни світу. Інформація це одне з найвпливовіших джерел на свідомість людства та можливість отримання конфіденційних даних без наказано. Тож одним із головних завдань країн є забезпечення та контроль за обігом інформації, припинення холодних війн, протистояння кібертероризму і т.д.

Список використаних джерел

1. Пилипчук В., Дзьобань О. Глобальні виклики й загрози національній безпеці в інформаційній сфері / Вісник Національної академії правових наук України : зб. наук. пр. / редкол.: В. Я. Тацій та ін. – Х. : Право, 2014. – № 3 (78). – 200 с.

2. Радутний О. Загрози національній безпеці України в інформаційній сфері/ Актуальні проблеми кримінально-правової охорони основ національної безпеки України: матер, кругл, столу, м. Харків, 26 трав. 2017 р. /Наук.-досл. ін-т вивч. нробл. злоч. ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України; Харк. обл. орг-ція ГО «Всеукр. асоц. крим. права».-Х : Юрайт, 2017.- 158 с.

3. Конах В. К. Загрози та виклики національним інтересам України в інформаційній сфері в умовах глобалізації / В. К. Конах, О. А. Лазоренко // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 2 (31). – С. 73–78.
http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/103.pdf

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Коржик К. В.,

магістр права,

*Науковий керівник: **Гуменюк Т.І.***

д.і.н., доц., професор кафедри

теорії та історії держави і права,

Університет Короля Данила (м. Івано-Франківськ)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАННЯ РІВНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

У кримінальному судочинстві верховенство права слід розглядати як інтегративну засаду права та державотворення, яка фактично включає в себе в якості окремих, менш загальних, але, безумовно, не менш важливих і незаперечних принципів кримінального процесу наступні: а) законність, б) юридична визначеність, в) дотримання прав людини, г) заборона державного свавілля, д) недискримінація і рівність перед законом, е) ефективний доступ до правосуддя, ж) пропорційність [6, с. 99]. В загальному сенсі рівність прав у судочинстві означає надання всім учасникам процесу рівних можливостей захистити свої законні інтереси, використовуючи надані їм права. Європейський суд з прав людини досить часто посилається на принцип рівності перед законом і судом у своїх рішеннях, при тому, що засади рівності і змагальності у судовому процесі виведені ним із принципу верховенства права, якому підпорядкована вся Конвенція, та є складовою права на справедливий суд, гарантованого статтею 6 Конвенції. Принцип рівності сторін у процесі – у розумінні «справедливого балансу» між сторонами – вимагає, щоб кожній стороні надавалася розумна можливість представити справу в таких умовах, які не ставлять цю сторону у суттєво невігідне становище відносно другої сторони [5].

Рівність учасників кримінального провадження перед судом покладає на суд обов'язок не надавати будь-яких переваг, що не обумовлені законом, будь-якому з учасників кримінального провадження. Так само недопустимою є будь-яка дискримінація. Тому становище конкретного учасника кримінального провадження не може бути покращено чи погіршено залежно від ознак раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
проживання, за мовними або іншими ознаками. Мета принципу рівності – не допустити несправедливої дискримінації, забезпечивши однакове ставлення до осіб, які перебувають в однаковій ситуації де-факто чи де-юре, коли йдеться про реалізацію певного дискреційного повноваження. Якщо різниця в ставленні ґрунтується на правомірних підставах, які об'єктивно можуть її виправдовувати з точки зору мети, тоді це не становить порушення принципу рівності перед законом. Несправедлива дискримінація наявна лише тоді, якщо різниця в ставленні не має розумного виправдання з точки зору мети та передбачуваних наслідків відповідного заходу [2, с. 237-238].

Як свідчить аналіз міжнародних та вітчизняних актів, рівність перед законом і судом та заборона дискримінації є тісно пов'язаними між собою поняттями. Так, у п. 65 доповіді Венеціанської Комісії «Верховенство права» вказано, що рівність перед законом означає, що кожна фізична особа є підпорядкованою тим самим законам, і жодна фізична особа чи група осіб не має особливих юридичних привілеїв або не зазнає дискримінації. Наведена думка заслуговує на увагу, проте щодо кримінального процесуального права велике значення має саме встановлення дієвих гарантій дотримання принципу рівності [1, с. 240]. Принцип рівності учасників судового процесу у кримінальному провадженні є необхідним складником гарантії особи – права на справедливий судовий розгляд будь-якої справи, адже провадження у справі може бути насправді справедливим, коли протилежні сторони перебувають в однаковій ситуації. Зазначена позиція превалює у вітчизняній правовій думці та впливає зі змісту міжнародно-правових актів. Висловлюється вона і Конституційним Судом України. Так, у своїх рішеннях (№ 9-рп/2012 від 12.04.2012 та № 11-рп/2012 від 25.04.2012) ним із приводу реалізації засади рівності перед законом і судом вказано, що її треба розуміти так, що кожен має гарантовані державою рівні права на захист прав і свобод у судовому порядку та на участь у розгляді своєї справи у визначеному процесуальним законом порядку у судах усіх юрисдикцій, спеціалізацій та інстанцій; це також передбачає єдиний правовий режим, який забезпечує реалізацію їхніх процесуальних прав, де сторони повинні мати рівні процесуальні можливості відновлення вказаних прав і свобод [1, с. 240].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Реалізація міжнародних стандартів рівності перед законом і судом у кримінальному судочинстві в широкому сенсі має полягати у закріпленні в законодавстві норм, які встановлюють та гарантують реалізацію вказаного принципу міжнародного права, а також забезпеченні неухильного дотримання заборони дискримінації будь-кого у кримінальному провадженні. Ця засада реалізується як на досудових, так і в судових стадіях процесу [1, с. 241].

В сучасних умовах правотворення процесуальна рівність не може бути абстрагованою чи розглядатися лише в межах декларування її в статтях 7, 10 КПК без закріплення в цьому ж законі відповідних нормативних та організаційних заходів із реального втілення даної засади на практиці. Зрівняти сторони у всіх правах неможливо, однак чітка та регламентована (визначена) система повноважень учасників процесу здатна забезпечити компроміс у вирішенні як пропорційності так і однаковості застосування їх прав на кожній із стадій судового провадження, що є пріоритетом та гарантією реалізації правосуддя органами національного судочинства. Регулятором балансу рівноправності сторін у суді виступають як «спеціальні» права та обов'язки кожної із сторін процесу, так і «загальні» [3, с. 56].

Одним із основоположних напрямів якісного та системного реформування кримінального процесуального законодавства видається: 1) посилення доступності до правосуддя у кримінальному процесі; 2) забезпечення визначальності прав та свобод людини під час кримінального провадження; 3) поглиблення механізмів реалізації та гарантування права на справедливий суд; 4) підвищення ефективності права на судовий захист через посилення дієвості, доступності та прозорості механізмів реалізації, гарантування та правової охорони, виходячи із необхідності поєднання гармонійних відносин суспільства та держави з питань дотримання встановленого режиму законності та правопорядку [4, с. 11].

Реформаційні процеси у сфері кримінального судочинства повинні йти шляхом створення такого кримінально-процесуального механізму, при якому належним чином забезпечується баланс публічних та приватних інтересів, адже кримінальне судочинство здійснюється в інтересах всього суспільства в

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

цілому і окремої людини зокрема. У формуванні важливих чинників забезпечення верховенства права важливе значення має процесуальна форма кримінальних проваджень. Спрощуючи кримінальні провадження в окремих випадках та залишаючи багато питань судочинства вирішувати на розсуд слідчого, прокурора чи суду, КПК України часто залишає поле для свавілля, знижуючи гарантії забезпечення верховенства права. Аналіз судової практики між тим показує певну наростаючу динаміку затверджених вироків на підставі угод, що не може не турбувати з огляду на проблематичність даного інституту, механізми застосування якого не забезпечені якісним законодавством, в реаліях судової діяльності ще не напрацьовано належного досвіду, а в наукових роботах ще не створено якісної доктрини правосуддя із застосуванням спрощених процедур судочинства [6, с. 90]. Кримінальна процесуальна форма складається з найбільш доцільних правил судочинства, дотримання яких дозволяє найкоротшим шляхом досягти завдань кримінального провадження та захистити права людини. Формалізм означає штучне ускладнення кримінального провадження такими правилами та процедурами, які не лише не сприяють досягненню завдань кримінального провадження, а навпаки, заважають цьому [6, с. 92]. Оптимізація процесуальної форми кримінального судочинства має забезпечувати процесуальну економію та усувати надлишкові бюрократичні процедури, але не повинна приводити до усунення існуючих гарантій встановлення істини та забезпечення верховенства права, а навпаки, потребує інтегративного узагальнення на основі аналізу усіх джерел правових норм, включаючи європейські стандарти правосуддя, створювати додаткові важелі стримувань і противаг проти свавілля, корупції, використання дискреційних повноважень, правового колапсу.

Список використаних джерел:

1. Коровайко О. Проблеми регламентації засади рівності перед законом і судом у кримінальному процесі України. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 12. С. 238-243. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_12_45

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

2. Мамка Г.М. Засади кримінального провадження: наукові та правові основи: дис. ... доктора юридичних наук: 12.00.09 / Національна академія внутрішніх справ. Київ; Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь, 2019. 466 с.

3. Матієк А.Г., Єні О.В. Вплив феномену рівноправності на формування повноважень учасників судового провадження в КПК України. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/retrieve/22090/50-57.pdf>

4. Мокрицька І.Я. Доступність правосуддя як шлях до забезпечення права на судовий захист у кримінальному процесі: науково-теоретичний аспект. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2015. №1(11). С. 1-13.

5. Принцип рівності у практиці Європейського суду з прав людини. URL:

https://ukrainepravo.com/international_law/european_court_of_human_rights/tuyrshchyt-ukvrsfkhk-ts-tuankhyshchk-zhvustyemfensgs-ftsets-i-tuav-oyueury/

6. Сачко О. В. Забезпечення верховенства права при застосуванні особливих форм, порядків та режимів кримінального провадження: дис. доктора юридичних наук: 12.00.09 / Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпро; Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь, 2019. 488 с. URL: <http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/Dis-%D0%A1%D0%B0%D1%87%D0%BA%D0%BE.pdf>

Корнієнко В.В.,

студ. II курсу бакалавріату факультету міжнародної торгівлі та права Київського національного торговельно-економічного університету спеціальність «Право»

Науковий керівник к.ю.н., доц. Г.Л. Шведова

ЛІКАР ЯК СПЕЦІАЛЬНИЙ СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ

Забезпечення громадян якісною медичною допомогою, безпечними медичними послугами є одним з показників створення державою умов для досягнення їх фізичного й психічного благополуччя, повноцінного життя,

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
тривалої соціальної активності. Подолати негативні тенденції, що складаються в сфері охорони здоров'я, можна лише комплексом соціально-економічних й організаційно-правових заходів, в тому числі забезпеченням високих стандартів роботи медичних працівників, чіткою регламентацією їх професійної діяльності, вдосконаленням механізмів їх відповідальності за невинуватиме створення загроз життю й здоров'ю людини, недбале чи несумлінне ставлення до виконання професійних обов'язків, злочинне використання можливостей медицини [1, с 4-6].

Аналізуючи поняття спеціального суб'єкта, слід ураховувати, що в ч. 2 ст. 18 КК України наведено лише загальне поняття спеціального суб'єкта злочину. Тоді як у нормах Особливої частини КК з урахуванням специфіки об'єкта та об'єктивної сторони певних складів злочинів поняття спеціального суб'єкта знаходить свою подальшу конкретизацію.

Обов'язковим елементом кожного складу злочину є його суб'єкт, тобто фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до Кримінального кодексу може наставати кримінальна відповідальність (ч.1 ст.18 КК України) [2].

Лікар як суб'єкт злочинів є різновидом спеціального суб'єкта. Як слушно зазначає В.Устименко, спеціальний суб'єкт злочину – це особа, яка має поряд із осудністю та віком, з якого можлива кримінальна відповідальність, й інші додаткові юридичні ознаки, що передбачені в кримінальному законі або прямо витікають з нього, та які обмежують коло осіб, спроможних нести відповідальність за цим законом. Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 131 КК України, є медичні працівники, фармацевтичні працівники, працівники інших сфер [3].

Можна погодитись з думкою А. Байди, що діяння, передбачене ст. 131 КК, може бути оцінене як спеціальний вид злочину, за який відповідальність встановлено у ст. 140 КК України [3].

Наявність в ст. 141 КК України спеціального суб'єкта (лікар-дослідник, службова особа медичного закладу, що є керівником дослідження тощо) обґрунтовано тим, що проведення клінічних випробувань лікарських засобів – регламентована нормативно-правовими актами науково-дослідницька

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
діяльність в сфері медицини, займатися якою можуть лише певні, а не будь-які особи. Наявність спеціального суб'єкта незаконного проведення дослідів над людиною (ст. 142 КК України) пояснюється механізмом заподіяння шкоди об'єктові цього злочину – пошкодити його може лише особа, що є учасником відносин, із забезпечення такої безпеки, поведінка якої має відповідати певним нормам.

Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 132 КК України, є спеціальним. Це: службова особа лікувального закладу, допоміжний працівник такого закладу (наприклад, прибиральниця, секретар), який самочинно здобув інформацію, медичний працівник.

Ознаки суб'єкта «інший працівник» (ст. 131 КК України), визначено як особу, що здійснює діяльність, пов'язану з убезпеченням конкретних осіб від поширення СНІДу, інфекційних хвороб, зобов'язана дотримуватися медичних, санітарних нормативів, а тому у зв'язку із виконанням своїх обов'язків може контактувати з джерелами інфекції або здійснювати контроль за ними [1, с 67].

Суб'єкт розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження ВІЛ чи іншої невиліковної інфекційної хвороби «допоміжний працівник, який самочинно здобув інформацію» визначається як особа, що виконує завдання в галузі охорони здоров'я, що пропонується уточнити в диспозиції ст. 132 КК України. Визначення таких суб'єктів, як «особа, яка не має спеціальної медичної освіти» (ч. 1 ст. 134 КК України) та «особа, яка не має належної медичної освіти» (ст. 138 КК України) здійснено з використанням категорії «негативний освітній статус особи» [1, с 68].

Можна запропонувати розглянути такий напрям медицини як трансплантологія. Відповідно, у цю сферу залучаються кошти з бюджету держави, а також меценатів, інвесторів тощо, в той же час вартість самої операції по трансплантації за кордоном може сягати сотень тисяч доларів США, вартість органів та тканин на світовому «чорному» ринку – десятків тисяч доларів. Все це є привабливим для злочинців, тому кількість кримінальних правопорушень як в світі, так і в Україні в цій сфері збільшується [2].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Для посилення боротьби зі злочинами у сфері трансплантології Кримінальний кодекс України містить низку норм, які встановлюють відповідальність за кримінальні правопорушення у цій сфері, зокрема, ст. 143 КК України, яка передбачає кримінальну відповідальність за порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини [2].

Так, в Єдиному державному реєстрі судових рішень за весь час дії цієї норми з 2001 року є лише один вирок, датований 2014 роком. Однак, не зважаючи на велику кількість зібраних доказів, суд ухвалив виправдовувальний вирок всім обвинуваченим особам, у зв'язку з неправильною кваліфікацією.

Між науковцями у сфері кримінального права немає одностайної думки щодо суб'єкту кримінального правопорушення, передбаченого ст. 143 КК України. Так, М. І. Мельник та М. І. Хавронюк зазначають, що в ст. 143 КК України суб'єкт злочину загальний, однак в першій формі ним є медичний працівник, який порушує встановлений законом порядок трансплантації органів або тканин людини. Зокрема, М. Й. Коржанський та С. І. Гринчак називають суб'єктом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 143 КК України, лише лікарів. П. П. Андрушко вважає, що ними є особи медичного персоналу, які, здійснюючи діяльність по трансплантації органів або тканин людини, порушують встановлений законом порядок її проведення. Г. В. Чеботарьова, В. Я. Тацій та інші науковці таким суб'єктом вважає будь-якого медичного працівника, який бере участь у діяльності по трансплантації (лікуючий лікар, завідуючий відділенням та інші спеціалісти відповідної галузі знань, які беруть безпосередню участь в обстеженні і лікуванні реципієнта) [4, с 94; 5 с 100].

Ми вважаємо, що суб'єктом порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини (ч. 1 ст. 143 КК України) може бути лише спеціальний суб'єкт, однак необхідно розібратись, чи ним може бути тільки лікар чи будь-який медичний працівник [2].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Також погоджуємося з тим, що в різних частинах статті 143 КК України суб'єкт злочину є різним: за ч. 1 ст. 143 КК України – спеціальний; за ч. 2, 3, 4 і 5 – як загальний, так і спеціальний [2].

У таких випадках КК України зобов'язує встановлювати спеціальні (додаткові) ознаки, які притаманні не всім суб'єктам злочинів, а тільки деяким з них. Додаткові (факультативні) ознаки, які характеризують спеціального суб'єкта, як відомо, можуть бути безпосередньо описані в законі або прямо впливати з нього [6, с 15].

Слід зазначити, що не у всіх випадках спеціальний суб'єкт прямо вказується в законі, однак вчинений злочин може припускати його наявність. Найчастіше законодавець ознаки спеціального суб'єкта вказує при описуванні основного складу злочину, в той же час наявність спеціального суб'єкту є не зовсім очевидною, як, наприклад, в ч. 1 ст. 143 КК України.

Частина перша ст. 143 КК України не передбачає будь-якої вказівки щодо суб'єкта цього злочину, але його встановлення можливе шляхом тлумачення наведеної норми. Будь-який встановлений нормами права порядок має свого адресата, тобто суб'єкта, який здатний розуміти такий порядок і зобов'язаний його дотримуватися.

Зважаючи на те, що в ч. 1 ст. 143 КК України чітко зазначено на порушенні встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини, а трансплантація – це спеціальний метод лікування, що полягає в пересадці реципієнту органа або іншого анатомічного матеріалу, взятих у людини чи у тварини, то порядок трансплантації органів або тканин людини обмежений діями, пов'язаними з взяттям у людини (донора) органу або тканин, перевезенням цього анатомічного матеріалу і подальшим вживанням їх до організму реципієнта (впливає із змісту Закону «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині») [2].

На нашу думку, обов'язок осіб, які проводять трансплантацію органів або тканин людини – дотримуватися встановленого порядку виконання таких операцій, закріплений в Законі про трансплантацію. Крім того, це передбачено і кваліфікаційними вимогами до таких працівників.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Чітка регламентація процедури трансплантації зумовлена особливою специфікою цього оперативного втручання, для здійснення якого, як правило, необхідно об'єднання зусиль багатьох осіб, які мають відповідні знання, кваліфікацію, досвід роботи, пройшли підготовку за сучасними технологіями, забезпечені необхідним обладнанням, лікарськими препаратами тощо [2].

Суб'єктом порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини (ч. 1 ст. 143 КК України) може бути медичний працівник, який бере участь у діяльності по трансплантації відповідно до своїх функціональних обов'язків (лікуючий лікар, завідуючий відділенням та інші спеціалісти відповідної галузі знань, які беруть безпосередню участь в обстеженні і лікуванні реципієнта, керівник закладу, а також медичні працівники, які займаються вилученням органів та тканин для їх подальшої трансплантації і їх доставкою) [2].

Так, більшість справ проти лікарів стосуються кваліфікації їх дій як злочинних, а саме передбачених ст. 140 КК України: невиконання чи неналежне виконання медичним або фармацевтичним працівником своїх професійних обов'язків внаслідок недбалого чи несумлінного до них ставлення, якщо це спричинило тяжкі наслідки для хворого.

Також щодо лікарів часто застосовуються ст. 139 КК України (ненадання допомоги хворому медичним працівником) і ст. 138 КК України (незаконна лікарська діяльність, тобто заняття лікувальною діяльністю без спеціального дозволу, здійснюване особою, яка не має належної медичної освіти, якщо це спричинило тяжкі наслідки для хворого).

Таким чином, лікар повинен бути готовий захищати свої права та висловити слідчому своє бачення ситуації. Останнім часом в Україні збільшилась кількість виправдувальних вироків стосовно лікарів, що свідчить про напрацювання судової практики в даній сфері, що беззаперечно позитивне вплине на розгляд схожих кримінальних проваджень у майбутньому.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Список використаних джерел:

1. Чеботарьова Г.В. Загальні та спеціальні ознаки суб'єктів злочинів, що вчиняються у сфері медичної діяльності / Г.В. Чеботарьова // Держава та регіони. Науково-виробничий журнал. Серія: Право. – 2010. – № 3. – С. 73-78.
2. <http://sd-vp.info/2017/osoblivosti-viznachennya-sub-yektu-porushennya-vstanovlenogo-zakonom-poryadku-transplantatsiyi-organiv-abo-tkanin-lyudini/>
3. <https://lawbook.online/ugolovnoe-pravo-ukrainyi-kniga/medichniy-pratsivnik-yak-subekt-zlochiv-79353.html>.
4. Чеботарьова Г. В. Кримінально-правові проблеми трансплантації органів або тканин людини та донорства крові : дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Чеботарьова Г. В. – НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2003. – 219 с.
5. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2-х т./за заг.ред., В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І Тютюгіна- 5-те вид., допов.-Х.: Право, 2013. Т.2/ Ю.В Баулін, В.І. Борисов, В.І Тютюгін та ін.- 2013.-1040 с.
6. Устименко В.В. Специальный субъект преступления/ В.В.Устименко.- Х.: Вища школа, 1989 -104 с.

Корольова О. А.,

*студентка 2 курсу, факультету міжнародної торгівлі та права
Київський національний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Г. Л. Шведова
(м. Київ, Україна)*

ПРАВОВА ПРИРОДА ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Предмет злочину, на думку Б.С. Нікіфорова та М.К. Глістіна, органічно пов'язаний з його безпосереднім об'єктом, допомагає у багатьох складах більш глибоко розкрити дійсну сутність безпосереднього об'єкта злочину [1].

В.Я. Тацій зазначає, що у науці кримінального права вважається, що предмет злочину не може претендувати на роль самостійної ознаки складу

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

злочину. Та висловлює свою думку стосовно відсутності однозначного розуміння предмета пояснюючи це тим, що це зумовлена поглядом на нього як на системоутворюючу ознаку або об'єкта, або об'єктивної сторони злочину і йому не надається самостійного значення [2, с. 48].

Законодавець далеко не завжди вказує на предмет як на ознаку конкретного складу злочину. Ми погоджуємося із думкою, тому що кожен предмет має свої характерні ознаки і соціальну роль, виконує властиве тільки йому правове призначення. Також з аналізу диспозиції випливає, що злочин, передбачений ст. 209 Кримінального кодексу України є предметним. Отже, його правильна кваліфікація прямо залежить від точного встановлення всіх ознак цього предмета [3].

О.О. Чаричанський зауважив у своїх дослідженнях, що предмет легалізації має відповідати двом обов'язковим ознакам: а) фізичній (річ матеріального світу, що має вартість та ціну), та б) юридичній (одержується в результаті вчинення злочину, передбаченого Кримінального кодексу України) [4].

На думку Коржа В. предметом легалізації відповідно до ст. 209 Кримінального кодексу України можуть бути грошові кошти та інше майно, тобто прибутки від злочинної діяльності [5, с. 91]. В свою чергу, Шиманський В.Ф. до предмету легалізації включає кошти, цінні папери в українській або іноземній валюті та інше майно, придбане як в Україні, так і за її межами [6, с. 156].

Можна погодитись із думкою Зелінського І.Л., що для розуміння сутності предмета необхідно виходити з положень ч.1 ст. 209 Кримінального кодексу України і включати до предмета даного складу злочину кошти (готівкові й безготівкові гроші як в національній, так і в іноземній валюті), інше майно (рухоме і нерухоме), права на такі кошти чи майно, одержані внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів. У свою чергу, кошти, інше майно, права на такі кошти чи майно охоплюються єдиним поняттям «доходи» [7, с. 156].

Ми вважаємо, що за відсутності хоча б однієї із вище вказаних ознак,

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
говорить про неможливість аналізу предмета даного злочину. Через це, використання предмета, що не має однієї з наведених ознак, не може бути кваліфіковане за ст. 209 Кримінального кодексу України.

Ми пропонуємо редакційно змінити деякі положення ст. 209 Кримінального кодексу України:

1. Визначити предмет легалізації як грошові кошти або інше майно;
2. Внести зміни стосовно термінології «незаконного одержання коштів або майна». Замінити на «злочинне одержання коштів або майна».

Список використаної літератури:

1. Нікіфоров Б.С. Об'єкт злочину згідно радянського кримінального права.- М.: Госюриздат, 1960.- с.122-128; Глістін М.К. Проблема кримінально-правової охорони суспільних відносин. – с.43-45;

2. Тацій В.Я. Об'єкт та предмет злочину в кримінальному праві України: монографія/Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків: Право, 2016.-с. 256

3. Кримінальний кодексу України від 05.04.2001 № 2341-III // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 05.11.2019);

4. Чаричанський О.О. Визначення поняття «легалізації» (відмивання) доходів, одержаних незаконним шляхом // Зб. наук. пр. Харківського центру вивчення організованої злочинності. Харків. – 2000.-вип. 1 – С. 81;

5. Корж В. Способи легалізації грошових коштів та іншого майна, здобутих організованими групами, злочинними організаціями // Право України. – 2003. - №1, 156 с;

6. Шиманський В.Ф. Новий Кримінальний кодекс України про легалізацію доходів, одержаних злочинним шляхом // Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків) 25-26 жовтня 2001 р. 2002, – 272 с.

7. Зелінський І.А. Предмет легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом [Електронний ресурс]. – Режим доступу – http://www.rusnauka.com/25_SSN_2009/Pravo/51673.doc.htm

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Куденко В.І.,

студент групи ПО-19-1М, Університет митної справи та фінансів

Науковий керівник: **Ш.Б. Давлатов,**

доцент кафедри правоохоронної діяльності та кримінально-правових дисциплін, кандидат юридичних наук, Університет митної справи та фінансів м. Дніпро

СВІТОВИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН

В даний час держава - це сформований інститут і його наявність передбачає існування податків. Там, де є податки, з'являється прагнення їх мінімізувати. Офшорний механізм - один із способів досягнення цього.

Поняття «офшор» вперше почали використовувати ЗМІ східного узбережжя США в середині минулого століття. Офшорні зони - це центри бізнесу, пов'язані зі зменшенням або повним виключенням оподаткування доходів іноземних осіб, що створюють холдинги в цих центрах [1, с. 50-55].

Поділяють офшорні держави на дві категорії. До першої відносять країни, що розвиваються, свідомо проводять політику пільгового оподаткування з метою отримання іноземних капіталів. Інша група країн характеризується тим, що пільги в оподаткуванні виникають щодо деяких видів доходів і обумовлені особливостями законодавства [1, с. 51-54].

G-20 активізувала антиофшорну політику, виділяючи три головні мотиви такого рішення держав:

- усунення «бюджетних дірок». Конгрес США заявляє, що 83% найбільших корпорацій країни розмістили свої дочірні компанії в офшорних зонах. Через це економіка щорічно втрачає до 100 млрд \$.

- відновлення довіри виборців і світової спільноти. Боротьба з офшорами - одне з небагатьох ефективних іміджевих інструментів, які залишилися в руках урядів. Створення образу зовнішнього ворога перекладає відповідальність за кризу на офшори, фінансово-банківську еліту з астрономічними сумами бонусів;

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

- контроль над надлишковою ліквідністю у світових валютах. США і ЄС збільшують грошову масу (антикризовий захід) і вони зацікавлені в контролі над рухом ліквідних коштів. Надлишок доларів і євро осідають не тільки в резервах Центробанку Китаю, з яким можна централізовано домовитися. Офшорні зони, які беруть під час кризи мільярди умовних одиниць, можуть легко повернути їх із забуття, як тільки почнеться стійке відновлення, що може знецінити світові валюти (особливо долар) [2, с. 7-9].

На практиці немає чітких заходів антиофшорній політиці. Найпростіше - це відмова від офшорного бізнесу, коли в законодавстві країни прописується заборона відкриття офшорів на її території.

Друга міра - це бажання США реформувати фінансові системи офшорів відповідно до міжнародних стандартів. Третя міра - скасування банківської таємниці, яка дасть можливість державам перевіряти офшорні компанії [3, с. 88]. Швейцарія, яка контролює більше третини всіх офшорних потоків, погодилася надавати інформацію про клієнтів, які підозрюються в ухиленні про сплату податків. Банк UBS повідомив своїм американським клієнтам про закриття офшорних рахунків. До Швейцарії приєдналися Ліхтенштейн, Люксембург, Монако, Австрія, Андорра.

В Україні, насамперед, не існує кримінальної відповідальності за офшори. Хоча Верховна Рада зареєструвала законопроект № 4694 "Про внесення змін до статті 212 Кримінального кодексу України (щодо ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) через використання офшорних компаній або офшорних зон)" від 19.05.2016 року. Ухвалення даного законопроекту дозволило би притягати до кримінальної відповідальності осіб, що підпадають під дію Закону України "Про державну службу" за умисне ухилення від сплати податків, зборів, здійснене з використанням офшорних податкових юрисдикцій (офшорних компаній) або офшорних зон. Сприяла б активній боротьбі із виведенням грошових коштів, що належить сплаті до Державного бюджету, за кордон та реальному покаранню винних осіб. Зокрема, державних службовців, які ухиляються від сплати податків, зборів з використанням офшорних податкових юрисдикцій, пропонувалося карати штрафом від 15 до 25 тисяч неоподатковуваних

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах. Але 29.08.2019 цей законопроект був відкладений.[5]

Деякі фахівці стверджують, що всі заходи, спрямовані проти офшорів, не досягнуть результатів в повній мірі. Країни Європи (особливо Франція) заявляють, що офшори заважають їм нормально розвиватися. На даний момент існують країни, які згодні піти на зустріч Європі в питанні про офшори, проте велика кількість країн все ще дотримуються суворої секретності в плані надання інформації про клієнтів. Ці офшорні зони залишаються затребуваними, навіть якщо потраплять в «чорний список», адже бажання підприємця знизити свої витрати шляхом зменшення виплати податків є природним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байрачний Ю. Н. Офшорний бізнес в податковому плануванні -М.: Міжнародний університет, 2015 р., С. 50-55.
2. Сердинов Э. М. Международный оффшорный финансовый сектор // Банковское дело, № 10, 2012 г., С. 6-10.
3. Михаел Хараламбос. Социально-экономическая адаптация стран-членов ЕС: проблемы и перспективы // Дисс. на соиск. учёной степени кандид. эконом. Наук. - М, 2014 г., С. 87-93.
4. Дорофеев К. Н. Оффшорные зоны как модель мировой финансовой системы // Молодой ученый. - 2015. - №1. - С. 204-208.
5. <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-novosti-zakonodatelstva-1-ugolovnaya-otvetstvennost-s-konfiskaciej-imushhestva-za-ofshory> - [електронний носій]

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Лесюк С. М.,

*студ. II курсу бакалаврату факультету міжнародної торгівлі та
права Київського національного торговельно-економічного університету
спеціальність «Право»*

Науковий керівник: к. ю. н., доц. Г. А. Шведова.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ В УКРАЇНІ

Питання корупції є одним із найактуальніших у світі. Опитування, проведене багатьма інформаційними агентствами, показало, що ця проблема вважається найбільш обговорюваною у світі. Проте масштаби корупційних схем в діяльності різних важливих державних структур вражають. Корупція становить реальну загрозу національній безпеці та блокує розвиток зростання економіки більшості країн світу, негативно впливає на суспільне життя. Тому для всієї міжнародної спільноти проблема запобігання та протидії корупції залишалась та продовжує залишатися однією з найактуальніших . [1]

Згідно Закону України «Про запобігання корупції» під «корупцією» розуміється використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі зазначеній у ч. 1 ст. 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей. [2]

Проблема корупції не нова для нашої країни. У всесвітньому рейтингу СРІ (Індекс сприйняття корупції), який базується на незалежних опитуваннях у яких беруть участь міжнародні фінансові та правозахисні експерти, у тому числі Світового банку, Freedom House, World Economic Forum тощо. Україна посіла 131 місце зі 176 країн. [3] Цю сходинку разом з нами розділили Казахстан, Росія, Непал та Іран. **Україна дещо покращила свої показники в 2018 році. Її результат — 32 бали та 120 місце серед**

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

180 країн. Таким чином Україна здобула ще 2 бали та піднялася на 10 місць (результат за 2017 рік — 30 балів, 130 місце). [4] Загальні засади протидії корупції, вироблені міжнародними організаціями, взято за основу в розвинених країнах. Серед найважливіших документів, які підписані, ратифіковані та набули чинності в Україні слід назвати такі: «Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією», «Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією», «Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції».

Основним аргументом у боротьбі із корупцією є кримінальна відповідальність за вчинені корупційні правопорушення. За вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень особи, зазначені в ч. 1 ст. 3 ЗУ «Про запобігання корупції» притягуються до такої відповідальності: кримінальної, адміністративної, цивільно-правової, дисциплінарної (у встановленому законом порядку) (ч. 1 ст. 65 цього ЗУ)

Поняття «корупційні злочини» базується: на положеннях міжнародного законодавства, зважаючи на визначення поняття «корупція»

Наразі корупційними злочинами відповідно до КК України вважаються злочини, передбачені привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України); (ст. 262 КК України); (ст. 308 КК України); (ст. 312 КК України); (ст. 313 КК України); (ст. 320 КК України); (ст. 357 КК України); (ст. 410 КК України).

Тому з вищесказаного можна зробити такий висновок до цієї тематики питання. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання може бути призначене й у випадках, коли воно не передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу за умови, що з урахуванням характеру злочину, вчиненого за посадою або у зв'язку із заняттям певною діяльністю, особи засудженого та інших обставин справи суд визнає за неможливе збереження за ним права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. (ч. 2 ст. 55 КК України). [5]

Намагаючись якомога детальніше дослідити питання про кримінальну відповідальність та особливості захисту у справах про корупційні злочини ми

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

прийшли до таких висновків. Основні причини корупції такі: брак політичної волі, недосконалість законодавства України, недостатня кількість професійних кадрів у багатьох ключових сферах держави (неспроможність виконання своїх обов'язків) і найголовнішою причиною ми вважаємо те, що у своєму засновку у людей, які тим чи іншим способом причетні до корупційних схем, немає поваги та любові до своєї батьківщини. Тому для розвиненої економічної держави потрібно застосовувати, ба більше посилювати законодавство для того, щоб запобігати та присікати проблему корупції у всіх її проявах.

Що стосується нашої Держави, то, від неї, як від суспільства, нічого кардинально й не залежить. Тому перше, що потрібно зробити — незалежними засоби масової інформації, у вік ІТ, вони мають велике значення. Потрібно якомога детальніше зайнятися цим питанням. І виховувати дітей, майбутніх громадян, починати прямо з дитячих садочків, не забуваючи за своє виховання, якому також необхідна належна увага та самокритичне мислення. Далі будуть і незалежні суди, і влада, яка прийде не для власного збагачення. Країна починається із кожного з нас!

Список використаних джерел:

1. Кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://radako.com.ua/news/kriminalna-vidpovidalnist-za-korupciyni-pravoporushennya>.
2. Закону України «Про запобігання корупції» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
3. Індекс сприйняття корупції: Україна за рік не зробила ривку вперед [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dw.com/uk/індекс-сприйняття-корупції-україна-за-рік-не-зробила-ривку-вперед/a-37256855>.
4. ІНДЕКС СПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇ-2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2018/>.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

5. Особливості захисту у справах про корупційні злочини [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/182538_osoblivost-zakhistu-u-spravakh-pro-koruptsyn-zlochini.
6. Ільєнок Т.В. Боротьба з корупцією: міжнародний досвід / Т. Ільєнок // Юридична наука. – 2013. - №2/2013 – С. 131.
7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй против корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/corruption.shtml
8. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією // Відомості Верховної Ради України. 2007. - № 47-48.
9. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією. Ратифіковано Верховною Радою України Законом України № 2476-IV від 16.03.2005 // Відомості Верховної Ради. – 2005. – № 16. – ст. 266.
10. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131.
11. Відповідальність за корупційні злочини. Судова практика розгляду справ про корупційні правопорушення. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://dvgrz.dsns.gov.ua/files/2018/5/5/2017_Корупц_злочини_МВС_судов_практика.pdf.

Лямзіна О.В.,

*студентка 3 курсу, спеціальність «Право»,
Ірпінський державний коледж економіки та права, м. Ірпінь,
Науковий керівник: **Тарасенко Т.В.**, к. ю. н.,
викладач Ірпінського державного коледжу економіки та права*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Сім'я – це найважливіше, що є у нашому житті. Це скарб, який кожен з нас повинен берегти. З самого народження нас оточують найрідніші люди. Вони нас вчать всьому: ходити, говорити, думати. Вони годують нас,

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
одягають, піклуються про наше здоров'я. Вчать бути добрими, чемними та виховують нас.

У родині мають бути довірчі відносини. При цьому всі один одного люблять, поважають, розуміють і завжди готові допомогти, що б не сталося. Але, на жаль, не всі сім'ї такі.

Побої і знущання у сім'ї для багатьох є щоденною реальністю, про яку мовчать. В нашій державі проблема насильства над дітьми та жінками замовчувалась як самими жертвами, так і правоохоронними органами та суспільними організаціями. Величезна кількість соціологічних опитувань свідчать про надзвичайно широке розповсюдження домашнього насильства в усіх верствах населення. Важливим кроком до подолання проблеми насильства в родині має стати її усвідомлення, як суспільством в цілому, так і кожною особою.

За сучасних умов в Україні, як і в багатьох інших країнах світу, простежуються тенденції до поширення насильницьких дій у сім'ї, на міжособистісному рівні, у стосунках батьків і дітей, чоловіка та жінки.

За статистичними даними правоохоронних органів з приводу вчинення насильницьких дій у сім'ї, переважною більшістю потерпілих є жінки та неповнолітні діти.

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII «домашнє насильство» - це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

Домашнє насильство класифікують на психологічне, сексуальне, економічне та фізичне [2].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Психологічне насильство – є одним із небезпечних видів домашнього насильства, яке включає в себе словесні образи, приниження, переслідування, погрози та інші діяння, які спрямовані на обмеження волевиявлення особи. На перший погляд психологічне насильство не є таким очевидним, як фізичне. Проте воно має не менш тяжкі наслідки. Образи, чіпляння, приниження руйнують самооцінку жертви, викликають пригніченість і почуття безсилля, можуть стати причиною страшної дії – самогубства. Загальновідомо, що словесне насильство передує грубим формам фізичного насильства і супроводжується побиттям.

Сексуальне насильство включає в себе діяння сексуального характеру, вчинені проти статевої свободи, чи статевої недоторканості особи.

Фізичне насильство включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті та вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, проти кожної п'ятої жінки світу хоч раз у житті було скоєно фізичне або сексуальне насильство, отже, кожна п'ята жінка хоча б один раз у житті зазнає побиття або зґвалтування. За офіційними даними, у 2017 році поліція зареєструвала 110 тисяч звернень за фактом насильства в сім'ї, а вже у 2018 році на 12 тисяч звернень більше [6].

В Конституції України, основному законі нашої держави, закріплено, що ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави - захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, права та свободи, життя та здоров'я інших людей від протиправних посягань будь якими не забороненими законом засобами.

Відповідно до ч. 3 ст. 24 Конституції України рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям [1].

Для того, щоб реалізувати конституційні гарантії Верховною радою України було прийнято Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2009 року № 2866-IV метою якого є досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України [3].

Тобто, здійснення будь-якого насильства над особою, є повним порушенням як основного закону, так і інших нормативно-правових актів нашої держави.

Згідно зі ст. 126-1 Кримінального кодексу України домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи, карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до двох років [4].

Основним завданням будь якого суспільства і держави є запобігання насильницької злочинності, яку здійснюють у сім'ї. Для України як соціально-орієнтованої правової держави пріоритетним напрямком є збереження і підтримка інституту сім'ї, де шануються моральні й культурні цінності, дотримуються права і враховуються інтереси всіх членів сім'ї.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

7 грудня 2017 року Верховною Радою України було видано Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» № 2229-VIII. Відповідно до ст. 4 цього закону кожній постраждалій від домашнього насильства особі гарантується безпека; належна увага до кожного факту домашнього насильства під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; повага та неупереджене і небайдуже ставлення з боку суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, забезпечення пріоритетності прав, законних інтересів та безпеки під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; врахування особливих потреб та інтересів постраждалих осіб, зокрема осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку; конфіденційність інформації про постраждалих осіб та осіб, які повідомили про вчинення домашнього насильства [2].

Також ще одним із нормативно-правових актів, який на сьогоднішній день регулює проблему домашнього насильства є постанова Кабінету Міністрів України

«Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі» від 20.03.2019 № 234. Ним передбачено, що суб'єкти, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству, своєчасно виявлятимуть факти вчинення насильства та реагуватимуть на них, захищатимуть життєво важливі інтереси постраждалих осіб, запобігатимуть виникненню повторних випадків насильства, забезпечуватимуть проведення заходів у зазначеній сфері, надаватимуть комплексну та своєчасну допомогу постраждалим особам, а також вестимуть облік випадків насильства [5].

Отже, насильство – це проблема, яку не можна не помічати. Будь-яке насильство є руйнівним для розвитку особистості. Насильство є дією, за допомогою якої добиваються необмеженої влади над людиною, повного контролю поведінки, думок, почуттів іншої людини. Для вирішення цієї проблеми необхідно проведення широкої просвітницької кампанії, спрямованої на подолання стереотипів у сімейних відносинах та створення у

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
суспільстві атмосфери нетерпимості до будь-яких проявів насильства та жорстокості.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 26.08.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 5. Ст. 35.

3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2009 р. № 2866-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 52. Ст. 561.

4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст. 131.

5. Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2019 № 234.

6. Домашнє насильство. Громадське телебачення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/protidiya-domashnomu-nasilstvu>

Маляр Б.Б.,

студентка групи ЮЗМ-2018, Університет Короля Данила

Науковий керівник :

к.ю.н., доцент кафедри кримінального права і процесу

Гуркова А.В.

(м.Івано-Франківськ, Україна)

КОНФЛІКТНІ СИТУАЦІЇ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ТА МЕТОДИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Вивчення літератури по криміналістичній тактиці показало, що в більшості наукових робіт значна увага приділяється тактиці допиту підозрюваних у конфліктних ситуаціях. Конфлікт можна розглядати як загострення міжособових відносин [6, с.17]. Проте, існує й інший погляд на це

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
поняття як на «спосіб існування суперечності у взаємодії, що полягає у зіткненні діяльностей носіїв суперечності і їх змін, обумовленому цим зіткненням» [1, с.48-49].

О.Я. Баєв виділяє дві фази процесу розвитку конфліктної ситуації: а) усвідомлення слідчим ситуації як конфліктної; б) вибір процесуальних і криміналістичних засобів вирішення слідчим конфліктів і їх реалізація [2, с.58].

Трохи інакше представлені стадії конфлікту в психології: а) протоситуація або якась об'єктивна ситуація, що впливає надалі на обидві сторони; б) розвиток конфлікту; в) кульмінація конфлікту [4, с.17].

Представляється, що завдання слідчого повинне полягати не тільки в усвідомленні вже назрілої конфліктної ситуації і пошуку шляхів її вирішення, але і в попередженні виникнення конфліктів у своїй діяльності, вирішення конфліктогенної ситуації, тобто ситуації, що містить передумови можливого конфлікту.

Таким чином, слід виділити три етапи розвитку конфліктної ситуації: а) передконфліктний стан або конфліктогенна ситуація; б) власне конфлікт, тобто усвідомлення і реалізація ними стратегії конфліктної поведінки; в) визначення слідчим тактичних способів подолання конфліктної ситуації, що створилася.

Найчастіше конфліктні ситуації при допиті потерпілого виникають, якщо суб'єкт володіє необхідною інформацією, але умисно приховує або спотворює її. Це одна з чотирьох інформаційних моделей стану суб'єкта, що приводить до конфліктної ситуації із строгим суперництвом.

Слід зазначити, що конфліктна ситуація із строгим суперництвом виникає завжди, коли допитуваний займає позицію протидії розслідуванню. Позиція протидії може виявлятися в наступних формах при допиті:

- а) відмова особи від дачі показань;
- б) ухилення від дачі показань;
- в) дача неправдивих показань;
- г) умисне приховання або замовчування окремих обставин події, що цікавить слідство;

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

д) зміна показань з правдивих на неправдиві повністю або частково;

е) відмова допитуваного суб'єкта від процесуального оформлення повідомлених на допиті відомостей [2, с.97].

Подолання конфліктної ситуації із строгим суперництвом здійснюється в наступних напрямках:

1) з'ясування слідчим причин конфлікту;

2) тактичний вплив безпосередньо на суб'єкта протидії;

3) усунення зовнішніх умов, що сприяли виникненню конфліктної ситуації.

При відмові від дачі показань суб'єкт займає чітку, ясну, зрозумілу для слідчого позицію. Відмова в більшості випадків виражається у формі категоричної заяви з поясненням причин займаної позиції. Завдання слідчого в даній ситуації допиту полягає у встановленні дійсних причин відмови від дачі показань і їх усуненні, а також в зміні позиції допитуваного суб'єкта з негативної на позитивну.

Попередження про кримінальну відповідальність за відмову від дачі показань є ефективним тактичним прийомом впливу на певну категорію допитуваних. На осіб, раніше судимих, цей прийом може не справити ніякого враження.

Аналіз взаємин з людьми і характерної поведінки людини в тих або інших життєвих ситуаціях, як в рамках кримінальної справи, що розслідується, так і до початку кримінального провадження допоможуть встановити причину ухилення суб'єкта від дачі показань. Слід брати до уваги національні звичаї, релігійні вірування людини [5, с.57].

Основне завдання слідчого полягає у вжитті реальних заходів по усуненню причин, що перешкоджають допитуваному сприяти розслідуванню, виходячи з об'єктивної оцінки слідчої ситуації, що склалася.

З вищенаведеного варто зробити висновок про те, що тактика і прийоми слідчого при допиті повинні виходити з його професійно-психологічних якостей. Слідчий повинен як професійно, так і психологічно сконтактувати з допитуваною особою щодо правдивості відомостей при проведенні допиту.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Список використаних джерел

1. Басай В.Д. Криміналістика. Навчально-методичне забезпечення: Посібник для студентів-правознавців / Басай В.Д. – Івано-Франківськ: Плай, 2002. – 244 с.
2. Бахин В.П. Преступная деятельность: понятие, характеристика, принципы, изучение / Бахин В.П., Карпов Н.С., Цымбал П.В. – К.: НАВСУ, 2001. – 202 с.
3. Хасан Б.И. О понятийной схеме и особенностях конфликта в деятельности по расследованию преступлений / Хасан Б.И // Проблемы психологии следственной деятельности: Сб. науч. статей / [Под ред. А.Р. Ратинова]. – Красноярск: КГУ, 1986. – С. 45-51.
4. Шепитько В.Ю. Теоретические проблемы систематизации тактических приемов в криминалистике / Шепитько В.Ю. – Харьков: РИП «Оригинал», 1995. – 200 с.
5. Южанинова А.Л. Судебно-психологическая экспертиза в гражданском процессе. Судебно-психологическая экспертиза по делам о компенсации морального вреда / Южанинова А.Л. – Саратов: Изд-во СГУ, 2000. – 164 с.
6. Якушин С.Ю. Тактические приемы при расследовании преступлений: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Якушин С.Ю. – Казань, 1983. – 24 с.

Нижник Діана

*студентка 2 курсу Університету Короля Данила, групи Юс-2018-2
Науковий керівник – Острогляд Олександр Васильович*

ЗМІНИ ДО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ: ПРОГРЕС ЧИ РЕГРЕС ЗАКОНОДАВСТВА?

Кримінальний кодекс України було прийнято 05.04.2001р., Верховною Радою України. Проте, набув чинності він 01.09.2001. Варто зазначити, що з того моменту даний документ неодноразово був змінений. Ця ситуація

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
зберігає свою актуальність і на сьогоднішній день. Загалом ми можемо спостерігати тенденцію – коли в Україні змінюється влада, то тоді зміни торкаються і Кримінального кодексу. Прикладом такої ситуації є і Закон « Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»(№7279-д), яким запроваджується інститут кримінальних проступків, набуде чинності з 1 січня 2020 року. Даний документ передбачає запровадження інституту кримінальних проступків шляхом внесення змін до Кримінального кодексу України. Так що ці всі зміни значать: прогрес законодавства чи навпаки регрес?

Ще з початку свого формування в незалежній державі кримінальне законодавство України було в центрі уваги з боку суспільства та з боку самих законодавців. Це і пояснює факт внесення стількох змін. Та попри це все, динаміка і кількість внесених поправок до Кримінального кодексу України у різні роки не просто вражає, а відверто кажучи насторожує та в деяких моментах лякає. Така правотворча практика ставить під загрозу не тільки системність кримінального закону, вона може і спотворювати його функціональне призначення.[1, ст.36]

Володимир Михайлович Литвин доцільно зауважив: «...постійне внесення змін і доповнень до закону негативно впливає на стабільність законодавства в цілому і правову передбачуваність зокрема, а копіювання нормативних розробок інших держав без відповідної адаптації нерідко приносить у нашу правову систему норми і принципи , нехарактерні для неї, що загрожують блокуванням інших положень, особливо тих, які виконуються за гранти. І ті, хто сьогодні працює у Верховній Раді України, відчують тиск з боку розробників таких законів, бо їм треба швидше прозвітувати, що вони виконали відповідну роботу. Якість нікого не цікавить...»[2]. Слова Володимира Михайловича є дуже актуальним на сьогоднішній день, зважаючи на ту кількість поправок, змін які Кримінальний кодекс зазнає, за свій недовгий час існування.

Зміни до Кримінального кодексу України зумовлені деякими причинами. Звісно їх перелік є далеко не вичерпним, але виділимо основні:

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

1) Прискорення євроінтеграційних процесів, що вимагає швидко приведення законодавства України у відповідність до європейських стандартів.

2) Революційні зміни, які відбулися на території України в 2013-2014рр, та тривають і до сьогодні.

3) Залежність кримінального закону з кожним роком все більше від політичних процесів. Тобто, активна політика останніх років зумовлює виникнення нових правових норм у Кримінальному кодексі.

4) Бажання політиків зробити кодекс легким засобом для боротьби з проблемами соціального характеру.

Для того щоб краще зрозуміти чи є прогресом зміни до кримінального законодавства України, проведемо аналіз декількох поправок, визначимо їх значення. 16.01.2014р., Верховною Радою України було прийнято Закон України №728-VII « Про внесення змін до статті 297 Кримінального кодексу України щодо відповідальності за осквернення або руйнування пам'ятників , споруджених в пам'ять тих, хто боровся проти нацизму в роки Другої світової війни – радянських воїнів-визволителів, учасників партизанського руху, підпільників, жертв нацистських переслідувань, а також воїнів-інтернаціоналістів та миротворців». Вказані зміни були скасовані Законом України №732-VII від 28.01.2014р. [3, ст. 294] Що ж змінилося через двадцять днів, раптово зникла потреба в охороні пам'ятників? Проте це ще не кінець ось таких поправок, оскільки в той же день згадані вище зміни знову приймаються Верховною радою України у тій самій редакції. З цього можна зробити висновок, що приймати закони в нашій державі не так вже і важко. Байдуже, що він стосується одного питання, головне що влада активно займається пошуком проблем, коли їх і без того достатньо.

Розділ Особливої частини Кримінального кодексу України « Злочин проти основ національної безпеки України», зазнав змін у 2014 році, така ситуація була зумовлена подіями того часу в державі. Тому I розділ Особливої частини був доповнений ст. 110 « Екстремістська діяльність» від 16.01.2017р.,[4] Дані зміни також були скасовані рівно через місяць на підставі Закону України №767-VII від 23.02.2014. Судячи з цього можна

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
дійти висновку, що за вказаний час проблема з екстремістською діяльністю була «вирішена», і тому дані зміни більше не були потрібні.

З даної ситуації, яка склалася розуміємо, що не усі поправки і зміни до Кримінального кодексу є виправданими. Тому можна сказати, що змін кримінальне законодавство все ж таки потребує, але з усунення усіх недоліків, які воно в собі збило за багато років. Саме від суб'єктів законодавчої ініціативи, парламенту та президента України, котрий підписує закони, залежить за якими законами житиме суспільство, чи адекватно відбиватимуться соціальні реалії, чи сприятимуть закони забезпеченню порядку, підвищеної ефективності захисту прав і свобод громадян, прогресу загалом. Це стосується всіх суспільних сфер, які регламентуються законом, зокрема й сфери протидії злочинності та забезпечення правопорядку [5, ст.7] Я вважаю, наша влада потребує допомоги з удосконалення кримінального законодавства, існують навіть різні способи як це зробити. Найактуальнішим з них буде: прийняття закону, який чітко б регламентував порядок внесення змін та доповнень до Кримінального кодексу України, тоді коли чітко виникає така потреба. Відомо про наукові заходи, конференції з питань про удосконалення законодавства. На яких часто виступають студенти, гості, особи які мають пряме відношення до законотворення зі своїми доповідями, тезами, у яких викладені свіжі ідеї та погляди. Було б доцільно створити в такому законі і правила відбору тез чи доповідей, поетапно за результатами наукових конференцій. Реалізувавши які можна було б дійсно досягнути частково успіху, якщо б суб'єкти законодавчої ініціативи хоч трохи прислухалися до них.

Отже, внесення змін до Кримінального кодексу України на даному етапі швидше несе регрес для законодавства, а ніж прогрес. Це зумовлено тим, що система внесення змін не має якісного характеру та залежить від політичної ситуації в країні, а не від реальної необхідності усунення проблем. Можна сказати, що Кримінальний кодекс з року в рік набирає нових змін і поправок, які насправді не мають настільки важливого значення, часом здається влада сама шукає собі проблеми, і усуває їх, для вигляду що виконує свої обов'язки. Попри це все не помічаючи що, дуже багато статей кодексу є «мертвими»,

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
тобто не мають практичного підтвердження їх дієвості. Що також є дійсно проблеми актуальні, якими треба займатися, а вони не передбачені кодексом. Як на мене, немає сенсу переписувати, дописувати те, що немає значення. Достатньо забрати з кодексу все лишнє і почати дотримуватися написаного, тому що скільки кодекс не мінняй, якщо немає порядку його дотримування, то немає і його ефективності.

Список використаних джерел:

1. Швець В.Д. Практика внесення змін і доповнень до КК України: здобутки та прорахунки // 10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн. Право, 2011. С. 35-40
2. З стенограми Урочистого засідання Верховної ради України від 16 липня 2010 року
3. Бурдін В. М. Зміни до Кримінального кодексу України, насторожують. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична . 2015.№1.С.291-301
4. З газети «Голос України», випуск за 16.01.2017р.
5. Швець В.Д., Грицак В.М., Василькевич Я.І., Гацелюк В.О. Законодавча реалізація кримінально-правової політики: аналіз законопроектної діяльності Верховної Ради України V скликання з питань кримінального права / Вступне слово професора М.І. Мельника – К.: Атіка, 2008. – 244 с.

Озарко Назарій-Ростислав Любомирович
Студент III курсу групи КЮС 2017
Коледж ПВНЗ Університет Короля Данила
Науковий керівник: к.ю.н., доц. Острогляд О.В.
(м. Івано-Франківськ, Україна)

НАРКОКАРТЕЛІ ЯК ОРГАНІЗОВАНІ ГРУПИ ТА ЗЛОЧИННІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Організовані групи та злочинні організації, як найбільш небезпечні форми співучасті, загрожують важливим суспільним відносинам, поставленим під кримінально-правову охорону, зокрема життю, здоров'ю, волі, честі, гідності, громадській безпеці, громадському порядку, а останнім часом і національній безпеці держави. До таких злочинних організацій можна віднести синдикати, мафію та картелі різних типів.

У чинному КК України передбачені чотири форми співучасті. Слід визначити ті з них, які можуть лягти в основу поняття групової злочинності. Таким чином, поняття співучасті є тотожним поняттю “група”. Однак, слід зазначити, що хоч будь-яка форма співучасті є групою, проте не всі з них мають значення як злочинна група, а саме - як явище з досить високим ступенем організованості. Таким чином, ми можемо виокремити обов'язкові ознаки організованої групи:

- 1) наявність хоча б трьох осіб;
- 2) попередня, до початку готування або вчинення злочину, організованість учасників;
- 3) стійкість об'єднання, що виявляється у такому:
 - а) метою створення групи є вчинення принаймні двох злочинів;
 - б) наявність єдиного плану, відомого всім учасникам групи;
 - в) розподіл функцій учасників групи [4 с.329].

Організовані групи, що контролюють певні території. До них можна віднести картелі які контролюють певні визначені сфери економічного впливу. Поділяються:

- а) за сферами прояву: ОЗУ у сфері економіки; ОЗУ у сфері управління; ОЗУ у соціальній сфері;

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

б) за особливостями злочинні формування бувають: побудовані на професійній основі й без такої; з використанням посадових можливостей членів організованої злочинної групи й без таких можливостей [5 с.166].

За визначенням Європейської комісії, «картелями є угоди та/або погоджені дії двох або більшої кількості конкурентів, спрямовані на координацію конкурентної поведінки на ринку та/або впливають на відповідні параметри конкуренції за допомогою таких дій, в т. ч. шахрайські дії при проведенні торгів [7].

До таких же злочинних організацій можна віднести мексиканські та колумбійські наркокартелі, які роблять мільярдні обороти в цілому світі з продажу наркотиків. Звичайно як тут не згадати про найвідоміші організації такого типу. До таких належить Медельїнський кокаїновий картель заснований Пабло Ескобаром – найвідомішим та найбагатшим злочинним кокаїновим бароном світу, а також картель Калі який на рівні з Медельїнським братом робили найбільший бізнес по виробництву продажу і збуту наркотиків. Якби наркобізнес цих двох компаній існував і до сьогодні, то за підрахунками економістів зміг би обігнати провідні компанії світу по отриманню прибутку.

Чудовим прикладом може слугувати **Картель Сіналоа**: дохід – 3 млрд дол. Сіналоа є найбільшим мексиканським наркокартелем, і це одне з кількох угруповань, які працюють як посередники між американськими виробниками наркотиків і ненаситним американським ринкомпо сьогоднішній день. Незважаючи на те, що лідера організації було заарештовано, угруповання, судячи з усього, зуміло уникнути кривавих розбірок за спадок, які погубили багато організацій після відходу їх лідерів [6].

Сюди також можна віднести Російську мафію – це офіційно найстрашніша організоване злочинне угруповання яке теж займається виробництвом і збутом наркотиків та іншими промислами. На Заході під терміном «Російська мафія» можуть матися на увазі будь-які злочинні організації, як власне російські, так і з інших держав. Також можна віднести Сицилійську, Кенійську мафію, мафіозне угруповання «Ангели Пекла» – відомі

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

незаконною діяльністю продаж зброї, наркотиків, контроль над проституцією тощо. ще сюди ж відносять Албанську мафію і повну її протилежність – Сербську мафію. Однією з всесвітньовідомих і найбільш організованих є також Монреальська мафія Різутто, що діє і функціонує по сьогоднішній день, це одна найбільших мафіозних сімей світу. Злочинна сім'я базується в Монреалі, але заправляє провінціями Квебек і Онтаріо. Різутто належить нерухомість на сотні мільйонів доларів у різних країнах, мають відношення до продажу наркотичних засобів. Всі ці угруповання так чи інакше мають безпосереднє відношення до наркобізнесу. [1]

Доходи організованої злочинності дуже складно підрахувати, оскільки шахраї докладають значних зусиль, щоб приховати свої заробітки. Також значення терміна «організована злочинність» досить розмите. Будь-яке угруповання від розгалуженого наркокартелю до жменьки викрадачів можна віднести до організованих злочинних груп, а міцність зв'язків в злочинних організаціях по всьому світу сильно розрізняється. Деякі угруповання, наприклад, японські якудза, мають чітку ієрархію і структуру, що дозволяє економістам і правоохоронцям в Японії приписувати бандам якудза набагато вищі доходи, ніж злочинним організаціям інших країн [6].

Одним із найнебезпечніших видів організованої злочинності, поряд із названими, є незаконний обіг наркотичних засобів, що має тенденцію до зростання й загрожує національній безпеці не лише України, а й і планетарній загалом, оскільки йому притаманні транснаціональний характер, професіоналізм, висока технічна оснащеність злочинних угруповань. Наркобізнес спричиняє збільшення кількості хворих на наркоманію. За даними Департаменту боротьби з незаконним обігом наркотиків МВС України, станом на 1 січня 2006 р. на обліку в органах внутрішніх справ перебувало більше 152,4 тис. споживачів наркотиків, або майже 32 споживача на кожні 10 тис. населення. Схиляння до вживання наркотиків за 5 місяців 2007 р. виросло на 31,8 %, порівняно з відповідним періодом 2006 р. Це є одним зі способів утвердження наркобізнесу. Конфіскація доходів і коштів від контрабанди і торгівлі забороненими наркотичними засобами є

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

одним з ефективних методів підриву економічного підґрунтя організованої наркобізнесової діяльності [3, с.5].

Специфікою протидії картелям в Україні є те, що така практика покликана шукати ознаки порушення антимонопольного законодавства, використовуючи характеристики не поведінки, а структури ринку. З позиції Європейського Суду Правосуддя будь-які прямі контакти між конкурентами створюють практично незаперечну презумпцію наявності узгоджених дій на ринку. Найгучніші картельні справи, – «Укроліяпром», «Укрспирт», «Укрцукор» та інші. Встановити факт обміну або отримання інформації досить просто, тому антимонопольним органам ЄС зазвичай не складає великих труднощів довести їх наявність [2] .

З вищенаведеного можна зробити висновок про те, що було розглянуто специфіку організації різноманітних злочинних груп та злочинних формувань, зокрема мафіозних та картельних, які несуть особливу суспільну небезпеку і загрозу суспільству та нації. Злочинні організації у своїх діях опікуються традиційними промислами (наркобізнес, незаконний обіг зброї, контроль за проституцією, вимагання, викрадення та перепродаж автомобілів, антикваріату і культурних цінностей, контрабанда, піратство), а й значно урізноманітнюють діяльність у зв'язку з постійним розвитком прогресу і технологій. В Україні на даний час також ведеться боротьба з такого роду злочинними організаціями та угрупованнями.

Список використаних джерел

1) 13 Найбільш відомих і зухвалих мафій світу. ? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://versii.if.ua/novunu/13-nayblilsh-vidomih-i-zuhvalih-mafiy-svitu/>

2) Є. В. Алімпієв, К. Ф. Захарова Економічні підходи протидії картельним угодам у практиці антимонопольного комітету [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4756>

3) Погорецький М.А. Організована злочинність в Україні: тенденції розвитку та заходи протидії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: file:///C:/Users/Nazar/Downloads/boz_2007_16_9.pdf

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

4) Нікіфоров В.Ю. Проблеми кваліфікації співучасників в організованій групі та злочинній організації // Форум права. -2008. -№ 1. – С.328-333 [Електронний ресурс]. –Режим доступу: file:///C:/Users/Nazar/Downloads/FP_index.htm_2008_1_49.pdf

5) Калиновська Я. О. Сучасні види організованої злочинності загальнокримінальної спрямованості. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 5. С. 164–168.: [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_25.pdf

6) ТОП 5 найбільших злочинних угруповань у світі ? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://myplanet.com.ua/?p=14655>

7) Що таке картелі і як з ними боротися? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/120497>

Орлюк О.О.,

студентка 18 групи, 2 курсу ФМТП.

*Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ*

*Науковий керівник: **Шведова Г. А.,** к.ю.н., доцент
Київський національний торговельно-економічний університет*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Для початку, варто розібратися, що таке корупція. В Кримінальному кодексі України немає прямого визначення терміну «корупція», оскільки в даному законодавстві вживається термін «неправомірна вигода» і визначено перелік корупційних злочинів. Неправомірна вигода – це широке поняття, яке включає в себе не тільки отримання грошових коштів чи іншого майна, а й переваг, пільг, послуг, нематеріальних активів. Варто пам'ятати, що кримінальна відповідальність передбачена не лише для особи, яка вимагає чи приймає неправомірну вигоду, але й для громадянина, який її пропонує чи надає[1].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Питання «як боротися з корупцією?» вже десятиліттями задають собі наші люди. Дані соціологічних опитувань свідчать: абсолютна більшість громадян (понад 80%) вважають корупцію характерним явищем для нашого суспільства. У цілому, населення України оцінює корупцію як зло, що руйнує державу, знищує суспільну мораль та завдає шкоди всьому суспільству. Більшість населення України (56%) корупцію розуміють як продажність та підкуп посадових осіб, політичних діячів. Для інших, корупція – це зловживання владою, перевищення посадових повноважень для власного збагачення. Найкорумпованішими, на думку населення, є: медичні заклади, правоохоронні та судові органи, вищі учбові заклади, міністерства та інші органи центральної виконавчої влади[2].

Можна погодитися з думкою В. Гвоздецького, що корупція – це відображення стану суспільного організму[3]. Адже наявність корупції залежить не лише від «совісності» держслужбовців, а й від обізнаності звичайних громадян. Високий показник корупції в суспільстві є проявом правового нігілізму суспільства та недостатнього рівня правової свідомості громадян. Багато хто, знаючи що в тій чи іншій установі можуть прийняти пропозицію неправомірної вигоди, піде легшим шляхом, маючи в кишені предмет неправомірної вигоди. Та мало хто може повністю усвідомити рівень небезпеки таких дій. Кримінальна відповідальність – найлегший з наслідків, які можуть бути в таких ситуаціях. Корупція вбиває. Приймаючи пропозицію неправомірної вигоди на прикордонній службі та пропускаючи особу, що підозрюється в торгівлі органами, працівник цієї служби може прирікати на смерть навіть члена власної сім'ї. Отримуючи неправомірну вигоду та підписуючи підроблену довідку пацієнта з написом «здоровий/а», лікар може наражати на небезпеку всіх оточуючих людей, адже він не може знати напевне, чи дійсно здоровий цей пацієнт. І таких прикладів є дуже багато. Приховування злочинів, підкуп суддів, прийняття на роботу «по дружбі» - це все є проявами корупції і карається відповідно до ст. 368 ККУ.

За останні кілька років в Україні було створено три органи державної влади, які борються з корупцією, а саме: Національне антикорупційне бюро (НАБУ), Антикорупційна прокуратура та Національна агенція з питань

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
запобігання корупції (НАЗК). Усі ці органи співпрацюють між собою, однак мають різні функції та завдання. На сайті УкрІнформ наведена детальна інфографіка щодо цих трьох органів[4].

Також Державною прикордонною службою України на їхніх сторінках в соцмережах публікуються відео навчального характеру, які на основі реальних подій показують наслідки пропозиції та прийняття пропозиції неправомірної вигоди. На нашу думку, ці заходи, які були вжиті державою в останні роки, мають значно зменшити рівень корупції та збільшити рівень правової свідомості населення.

Зрозуміло, що певні соціальні групи зацікавлені в існуванні корупції. Однак, більшість населення України хоче жити в нормальному правовому, соціально здоровому суспільстві. Очевидною є істина: чим менше пропозицій неправомірної вигоди даватимуть, тим менше їх будуть приймати. Боротьбу з корупцією потрібно починати з себе. Не надавайте неправомірну вигоду, якщо її вимагають. Краще зверніться до правоохоронних органів чи суду. Діючи разом, ми зможемо щось змінити[2].

Звісно, абсолютно повністю викоринити корупцію з життя держави неможливо. Проте можливо зменшити її рівень та запобігти її розвитку. Як висновок, можна також додати, що сприяючи розквіту корупції, тобто пропонуючи чи приймаючи пропозицію неправомірної вигоди, ми дискредитуємо насамперед самих себе та граємо в так звану «російську рулетку». Чим обернеться пропозиція чи прийняття неправомірної вигоди – кримінальною відповідальністю чи чимось більшим? Знати цього ми, на жаль, достеменно не можемо. Проте можемо зробити правильний вибір – звернутися до правоохоронних чи антикорупційних державних органів, щоб вберегти своє життя та життя оточуючих.

Список використаних джерел:

1. Кримінальна відповідальність за корупцію [Електронний ресурс] / - Режим доступу до ресурсу:
<https://anticorruption.in.ua/instructions/kriminalna-vidpovidalnist-za-koruptsiyu-.html>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

2. Стан і проблеми корупції в Україні [Електронний ресурс] / / -

Режим доступу до ресурсу: <https://zakjust.gov.ua/yurydychni-konsultatsii/464-stan-i-problemy-koruptsii-v-ukraini>

3. Гвоздецькпй В. Д Корупція та її негативні наслідки для суспільства / В. Д. Гвоздецькпй / / Вісник Академії управління МБС. - 2011. - №2. - С. 161-168.

4. Головні антикорупційні органи України. Інфографіка [Електронний ресурс] / / Укрінформ Режим доступу до ресурсу: www.ukrinform.ua/amp/rubric-economy/1928065-golovni-antikoruptsiyni-organi-ukrajini-infografika.html

Осипова П.В.,

Студентка 2 курсу бакалаврату факультету міжнародної торгівлі та права

*Київського національного торговельно-економічного університету
Спеціальність «Право»*

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Г.А.Шведова

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ - ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

На сьогодні проблема торгівлі людьми є досі актуальною. Це явище є однією з найжорстокіших форм порушення основоположних прав і свобод людини. Незважаючи на те, що в ХХІ столітті суспільство звикло вважати, що поняття «рабство» як явища вже не існує, статистика вказує зворотнє. У доповіді «Глобальний альянс проти примусової праці» за 2005 рік Міжнародної організації праці зазначено, що у світі налічується близько 12,3 мільйона осіб, які змушені примусово працювати. Із них 2,4 мільйона стали жертвами торговців людьми [1]. Також не втішають дані про торгівлю дітьми. За звітами ЮНІСЕФ до цього виду нелегального бізнесу залучається близько 1,2 мільйона дітей кожного року, які зазнають трудової та сексуальної експлуатації [1].

З плином часу правоохоронні органи вдосконалюють різні механізми протидії торгівлі людьми, але обсяги проблеми все одно залишаються лякаючими. Це пов'язано з еволюцією злочину внаслідок прагнення нелегальних бізнесменів отримати щонайвищі прибутки та протистояти

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
діяльності правоохоронних органів. Вперше про це явище як глобальну проблему було заявлено на початку ХХ століття, тож в саме цей період було розроблено найважливіші документи, які спрямовані на боротьбу з работоргівлею.

У 1948 році Генеральна Асамблея ООН прийняла Загальну Декларацію прав людини, що закріпила основні принципи міжнародного права. Стаття 4 зазначає: «Ніхто не повинен утримуватися в рабстві або підневільному стані; рабство або работоргівля забороняються у всіх їхніх видах». Також основним документом сучасності, що закріпив чітке визначення торгівлі людьми на міжнародному рівні став Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. Так у статті 3 зазначене найповніше визначення цього виду злочинів, також в ній зазначається: «Експлуатація включає, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або звичаї, подібні з рабством, підневільний стан або вилучення органів» [2].

Дедалі більше незаконною торгівлею людьми займаються транснаціональні злочинні угруповання, оскільки такий вид злочинності має низький рівень розкриття і висунення звинувачень є малоімовірними. Це спричинено складністю розкриття та розслідування таких справ: злочин розтягнутий в часі та просторі, правопорушники знаходяться в різних країнах, постраждалі через страх не звертаються до правоохоронців. Таким чином судовим органам дуже важко зібрати достатні докази для висунення вердикту і призначити покарання, хоча кримінальна відповідальність за торгівлю людьми передбачена в усіх країнах світу, зокрема і в Україні. Дослідженням проблеми торгівлі людьми транснаціональними організованими злочинними групами займалися вчені і практики багатьох країн світу. Найбільш вагомий внесок у теоретичну розробленість зазначеної проблематики внесли вчені як Ю.М. Антонян, М.М. Бабаєв, Н.І. Ветров, Л.Д. Гаухман, А.І. Долгова та інші.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Кримінальну відповідальність за торгівлю людьми або здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, передбачено статтею 149 КК України. Враховуючи розміщення статті 149 у розділі III Особливої частини КК України, об'єктом торгівлі людьми законодавець вважає свободу (волю), честь або гідність особи. Предметом цього злочину є людина [3, с.52].

В Україні існують різні джерела отримання відомостей про факт торгівлі людьми. Один з найефективніших шляхів отримання інформації є звернення громадян. Хоча враховуючи специфіку такого злочину, потерпілі та інші особи, які знають про його обставини, досить рідко звертаються до правоохоронців або доносять відомості в неповній мірі. Таке відбувається через страх, неусвідомленість у тяжкості наслідків та погану ознайомленість з кримінальним та кримінально-процесуальним правом.

Іншим джерелом може виступати так званий негласний апарат. Надана ним інформація характеризується ефективністю та надійністю, що обумовлено надходженням фактів від осіб, що мають доступ до злочинного середовища.

Одним із можливих шляхів отримання інформації про факти торгівлі людьми є систематичне відпрацювання осіб з так званої «групи ризику», тобто тих, які опинялися в полі зору оперативних підрозділів за причетність до злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, наприклад, сутенерів або працівників секс-індустрії, працівників ринків, де працевлаштовані іноземці, тощо.

Отже, проблема торгівлі людьми - це питання, яке хвилює світ вже не одне століття. Така форма порушення прав і свобод є однією з найжорстокіших. Але з початку ХХ століття як міжнародне право, так і внутрішньо державні законодавства активно почали впроваджувати превентивні заходи щодо такого роду злочинів. Таким чином незаконним бізнесменам стає дедалі важче вести подібного роду справи. Проте казати щось про повне викорінення работоргівлі зарано. Державам та організаціям доведеться все більше удосконалювати механізми з запобігання такому поняттю як торгівля людьми.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Список використаних джерел:

1. Новости ООН. Права человека. [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.un.org/russian/news>.
2. Законодавство України. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності Прийнятий резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
3. Кримінальний кодекс України: за станом на 11.06.2018/ Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Вид-во учбової літератури, 2018. – 174 с.

Петрик К.Г., Півень А.П.,

*Факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний
університет,
м. Київ, Україна
Науковий керівник: Шведова Г. А., к.ю.н., доцент*

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТОРГІВЛЮ ЛЮДЬМИ

Торгівля людьми є злочином проти людяності. Кожна країна у світі є задіяною в торгівлі людьми, чи як країна походження, транзиту чи призначення жертв. Торгівля людьми сильно впливає на країни, що знаходяться в стані економічної та політичної трансформації або постконфліктного стресу, які в основному і є країнами походження для всесвітнього кримінального процесу торгівлі людьми. Це явище також впливає як на економічно розвиненіші країни призначення, так і на країни транзиту. Людей, що живуть в скрутних умовах, привертає можливість поліпшення свого життя в багатших і розвиненіших країнах, а в той же самий час в країнах призначення зростає попит на низькооплачуваних робочих в нелегальних трудових секторах економіки, а також в легальних трудових секторах з низькою заробітною платнею.[1]Згідно статистичних даних, поліцейські підрозділи по боротьбі з торгівлею людьми упродовж

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

поточного року зареєстрували 189 кримінальних правопорушень за статтею 149 Кримінального кодексу України, з яких 91 випадок – трудова експлуатація, 69 – сексуальна експлуатація, 25 фактів втягнення у злочинну діяльність, 205 громадянам надано статус потерпілих в кримінальних провадженнях, серед них 123 чоловіки, 78 жінок, двоє неповнолітніх та двоє малолітніх. Окрім того, за п'ять місяців 2019 року поліцейські викрили 16 організованих груп, які діяли у сфері торгівлі людьми. [2]

На нашу думку, торгівля людьми може трактуватися як сучасне рабство, що може торкнутись кожного незалежно від статусу, віку чи статі, тому необхідно звертатися до цієї проблеми і регулювати належним чином законодавством. Саме стаття 149-1 ККУ передбачає різні види експлуатації людей серед яких: всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність або примусове переривання вагітності, примусове одруження, примусове втягнення у зайняття жебрацтвом, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах [3]. Найбільш страшним фактом є те, що дітей експлуатують, примушуючи чинити злочини, займатись важкою фізичною працею, або ж продають дітей для дослідів.

Ми вважаємо, що жорстке покарання для людей або груп людей, що займаються експлуатацією людей, зупинить їх дій і кількість потерпілих зменшиться до мінімуму. Життя людини, її гідність та честь є найвищими благами, ніхто не має права порушувати ці доктрини, а правоохоронні органи та держава повинні захищати людей від різних проявів експлуатації.

Список використаної літератури:

1. Торговля людьми чи інша незаконна угода про передачу людини // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.] — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. — Т. 6 : Т — Я. — 768 с. — ISBN 966-7492-06-0.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

2. Департамент комунікації національної поліції України \ Досвід Швеції з питань протидії торгівлі людьми та сексуальній експлуатації – 2019 р. [електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua>

3. Кримінальний кодекс України, поточна редакція — Редакція від 18.10.2019, підстава - 140-IX

Петришин Юлія,

студентка 2 курсу Університету Короля Данила, Групи Юс-2018-2

Науковий керівник – к. ю. н., доц. Острогляд Олександр Васильович

СМЕРТНА КАРА В УКРАЇНІ: ЗА ЧИ ПРОТИ?

Питання стосовно застосування смертної кари як виду кримінального покарання завжди було і залишається широко обговорюваним в суспільстві, а також дискусійним серед науковців та практиків в сфері правоохоронної діяльності. Актуальність дослідження даної тематики обумовлена стрімким зростанням кількісних та якісних показників особливо тяжких насильницьких злочинів, жорстоким та винятково цинічним характером їх вчинення. На противагу цим загрозливим явищам в суспільстві поширюється думка про доцільність застосування більш дієвих та суворих покарань до осіб, що вчиняють такого роду злочини діяння.

Смертна кара — вища міра покарання; страта злочинця, засудженого на смерть за вчинення особливо тяжких злочинів чи дій, що суперечать державній політиці країни. З'явилася вона з моменту, коли держава взяла на себе функцію виконання покарання за вчинені злочини. Майже всі суспільства протягом існування всього людства на певній стадії свого розвитку застосовували смертну кару до кримінальних і політичних злочинців. У більшості сучасних державах смертна кара була скасована, в тому числі і в Україні. Вона вважається недопустимою на території Ради Європи. Деякі країни скасували смертну кару за винятком особливих обставин, таких як, наприклад, зраду під час бойових дій. Інші держави, такі як Китай, США, зберегли її як найвищу міру покарання. У країнах, які практикують смертну кару, методи страти визначаються законодавством.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Щодо України, то скасування смертної кари було наслідком прагнення розширити свої «кордони» на міжнародній арені. Відсутність смертної кари є обов'язковою умовою для перебування держави в Раді Європи.

Мораторій на виконання смертних вироків уперше почав діяти у 1995 р. в Україні, незадовго до вступу в міжнародну організацію. [1]

Процес дослідження поняття смертної кари актуалізує широке коло філософських, соціологічних та методологічних проблем, пов'язаних із пізнанням загальних засад та закономірностей розвитку правосуддя і правопорядку України. Вона викликає численні суперечності, бо стосується більшості сфер нашої життєдіяльності, зокрема політико-правової, соціально-економічної, моральнорелігійної, культурно-психологічної та інших. І це не дивно, адже смертна кара – вища, виняткова міра покарання. Питання застосування смертної кари в умовах демократизації та гуманізації кримінального і кримінально-процесуального законодавства не втратило своєї актуальності, потребуючи подальшого аналізу і розгляду необхідності їх реформації.

Якщо заглибитися в статистику, то можна простежити, що на зламі ХХІ ст. світ поступово став відмовлятися від цієї міри покарання. Уже до 1995 р. від неї відмовилося приблизно 60 держав, серед яких Данія, Франція, Італія, Швейцарія, Німеччина, Ісландія. Нині дві третини країн світу законодавчо або на практиці відмовилися від застосування смертної кари. За даними досліджень міжнародної правозахисної організації Amnesty International, у 2018 р. лише в 10% країн світу виконувалися смертні вирoki. Загалом минулого року в усьому світі було страчено 825 людей. На противагу цьому, досі існують країни, які зберегли смертну кару як правовий інститут. Серед них одні з найбагатших та найвпливовіших країн світу, як-от Сполучені Штати Америки та Китай, а також Японія, Саудівська Аравія, Іран, Кувейт та інші.

Що стосується України, то кількість тяжких та особливо тяжких злочинів, які найчастіше вчиняються з особливою жорстокістю та цинізмом, з кожним роком усе збільшується. Це нашо вухує на думку про доцільність повернення виняткової міри покарання до чинного Кримінального кодексу

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
України. Проте це питання періодично обговорюється українськими парламентарями. Є низка аргументів на підтримку тієї думки, що смертна кара необхідна нашому законодавству та суспільству, оскільки суспільство поки не досягло рівня справжньої гуманності й високої цивілізованості, тому поки від смертної кари відмовлятися зарано. О можна почути, що даний вид покарання суперечить основоположним засадам гуманізму, адже згідно зі ст. 3 Конституції України, життя людини визнається найвищою цінністю. Звичайно, у смертної кари функція покарання проявляється в максимальному ступені, у засудженого віднімається життя, отже, усі права й інтереси, проте варто зауважити, що це відбувається тільки після виконання вироку, а до цього засуджений має цілий комплекс прав. Інакше кажучи, за ним зберігається право на оскарження вироку касаційним порядком, право написати клопотання про помилування, мати адвоката й побачення з ним у необмеженій кількості та тривалості, засуджений має право установленим порядком на побачення з родичами, зі священником, отримання та надсилання листів тощо. Обов'язково варто зауважити, що процедура досудового слідства й розгляду таких судових процесів має бути значно ускладнена й розглядатися під жорстким контролем для забезпечення покарання конкретної особи за конкретний злочин і лише за наявності прямих доказів її вини. [2]

На мою думку, даний вид покарання має застосовуватися до окремої категорії діянь злочинців. Їх список повинен бути ретельно проаналізованим, чітко зваженим і затвердженим з урахуванням думки кожного громадянина України. Насамперед виконання смертного вироку виключає можливість повторного вчинення злочину. Людина в такому разі не має можливості втекти, відкупитися чи потрапити згодом під амністію. Тож, якоюсь мірою смертна кара може слугувати, хоча і жорстким, але дієвим методом майбутньої соціальної реформації, яка допоможе стати суспільству на шлях розвитку.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Список використаних джерел:

1. СМЕРТНА КАРА: БУТИ ЧИ НЕ БУТИ? М.І. Карпенко А.В. Бандурович. Юридична наука № 5/2013 С. 62-69. http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2013_5_9
2. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СМЕРТНОЇ КАРИ В УКРАЇНІ Бондаренко О.С., Ковальов Н.С., Юридичний науковий електронний журнал С. 178-180. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74388>

Піхур Ю.В.,

студ. I курсу бакалавріату факультету міжнародної торгівлі та права Київського національного торговельно-економічного університету спеціальність «Право»

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Г. А. Шведова

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї

Проблема насилля над дітьми є надзвичайно важливою та потребує покращення політики держави щодо їх захисту. Актуальність проблеми полягає в тому, що одним із показників духовного розвитку та соціальної зрілості суспільства є ставлення до дітей. Ця проблема небезпечна насамперед тим, що від неї страждають діти, страждають не лише від насильства по відношенню до себе, а й спостерігаючи за насильством у своїй сім'ї, вони в майбутньому переносять цей негативний досвід у власне життя.

Саме тому ми можемо визначити, що дана проблема потребує не просто обговорення, але й термінового вирішення. Для цього ми у статті розкриємо суть цієї проблеми та механізми її виникнення.

Документами, які регулюють питання захисту прав дитини в Україні, є Конвенція про права дитини, ратифікована Постановою Верховної Ради України 27 лютого 1991 року, Конституція України, Закон України «Про ратифікацію Європейської конвенції про здійснення прав дітей», Сімейний кодекс України. Зазначені нормативно-правові акти закріплюють права дитини, серед яких і захист від насильства. Зокрема, стаття 3 Конвенції про права дитини передбачає таке: держави-учасниці зобов'язуються

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів.

Насильство над дітьми – це проблема, що викликає серйозну стурбованість суспільства. Насильство над дітьми – широке поняття, яке включає різні види поведінки батьків та опікунів, інших родичів, учителів, вихователів, будь-яких осіб, які старші або сильніші. Жорстоке поводження з дітьми і зневага їх інтересів можуть мати різні види і форми, але їх наслідок завжди наносить: серйозний відбиток на здоров'я, розвиток і соціалізацію дитини, нерідко – загрозу її життю або навіть смерті [1]. Жорстоке поводження із дітьми в сім'ї не така вже й рідкість. Часто плутаючи методи виховання із звичайним насильством, батьки намагаються бути «розпорядниками» життя власної дитини, між батьками чи іншими членами сім'ї.

Найбільше страждають від домашнього насильства діти у віці до 10 років. Причому кожен третій з них не вчився у школі – чи батьки не пускали, примушуючи просити милостиню, чи то немає можливості відвідувати заняття (відсутність одягу та ін.)

Більшість науковців в галузі кримінального права розрізняють чотири основні форми жорстокого поводження та зневажання дітей:

Фізичне насильство - дії або відсутність дій з боку батьків або інших дорослих, що шкодять здоров'ю дитини, порушують її розвиток і позбавляють життя. Це можуть бути тілесні покарання, удари долонею, стусани, опіки, задушення, грубі хапання, штовхання, плювки, застосування палиці, паска, ножа, пістолета [2].

Сексуальне насильство або розбещення дітей та інцест - це будь-які сексуальні стосунки/взаємодія з дитиною, в яких дитина використовується дорослим або іншою дитиною для задоволення сексуальних потреб. Сексуальне насильство включає в себе статеві зносини (коїтус), оральний і анальний секс, взаємну мастурбацію, інші тілесні контакти із статевими органами. До сексуального розбещення відносять також залучення

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
дитини до проституції, порнобізнесу, оголення перед дитиною статевих органів і сідниць, підглядання за нею, коли дитина цього не підозрює: під час роздягання, відправлення природних потреб [2].

Психологічне (емоційне) насильство - це постійні або періодичні словесні образи, погрози від батьків, опікунів, учителів, вихователів, приниження людської гідності, звинувачення в тому, в чому дитина невинна, демонстрація ворожості, нелюбові. До цього виду насильства належить також постійна брехня, обман дитини (внаслідок чого вона втрачає довіру до дорослого), а також ситуації, коли вимоги до дитини не відповідають її віковим можливостям [2].

Ми вважаємо, що зважаючи на такі статистичні дані перед державою постає завдання обов'язково захистити всіх дітей, для цього необхідно насамперед врегулювати законодавчу базу. І саме тоді все буде ефективно, коли це буде доступно.

В законі «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (РЕД.07.12.2017), зазначено правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, напрямки реалізації. На нашу думку нова редакція цього закону є більш досконалою, та спрямована на більш системні заходи для вирішення цієї глобальної проблеми. Дана проблема потребує ще детальнішого вивчення та вдосконалення.

Список використаних джерел:

1.Стромило А.П., Мукомел С.А. Насильство над дітьми та його наслідки// Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки - 2008. – Вип. 121. – С. 140-143.

2. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 5, ст.35) – [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Плетяк Н. В.,

магістр права,

Науковий керівник: Гуменюк Т.І.

д.і.н., доц., професор кафедри

теорії та історії держави і права,

Університет Короля Данила (м. Івано-Франківськ)

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ В ЄВРОПІ

У багатьох країнах Європейського Союзу використовується як пропорційна, так і мажоритарна виборчі системи. Однак європейські норми, на відміну від українських, захищають стабільність виборчого законодавства, що є гарантією чесних прозорих виборів, оскільки це унеможливає маніпуляції із законодавством напередодні або під час проведення виборчого процесу. Конституційні принципи виборчого права прямо стверджуються Міжнародною конвенцією про громадянські і політичні права, за винятком прямого виборчого права, яке передбачається в контексті. У Європі спільним стандартом є ст. 3 першого Протоколу до Європейської конвенції про права людини, яка ясно стверджує право на вільні вибори із таємним голосуванням, а судові рішення визнають, що інші принципи випливають із цього положення [2, с. 20]. Більш деталізовано критерії демократичних виборів сформульовані у документі Копенгагенської наради з людського виміру ОБСЄ від 29 червня 1990 р., де зазначено: «вільні вибори є одним із елементів справедливості, що істотно необхідні для повного вираження людської гідності, та рівних і невід'ємних прав усіх людей, а волевиявлення людей на вільних, чесних, періодичних нефальсифікованих виборах визнається основою легітимності влади» [6]. Вимога невтручання органів публічної влади та їх посадових і службових осіб характерна для виборчого законодавства багатьох держав. Втручання суб'єктів владних повноважень у виборчий процес поза межами їх законних повноважень несе серйозну загрозу демократичному характеру виборів, дотриманню основних принципів виборчого права. Як зазначає Венеціанська комісія, «одним з найбільш важливих структурних повторюваних викликів, на які регулярно звертається увага у звітах місій зі спостереження за виборами у більшості країн, де

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

проводиться спостереження, є зловживання під час виборчих процесів адміністративними ресурсами, які також називають публічними ресурсами» [3, с. 437]. Щодо кримінальної відповідальності за порушення виборчого законодавства, то у Латвії вона встановлюється КК, а саме Р. Х «Злочини проти держави». Так ст. 90 КК Латвії передбачається кримінальна відповідальністю за перешкоджання реалізації права вибору, участі у ініціюванні законодавства, перешкоджання ініціюванню національних референдумів та підтримці ініціатив громадян ЄС. До особи, яка свідомо шляхом насильства, обману, погроз, виплат чи інших незаконних засобів перешкоджає здійсненню права вільно брати участь у зборі підписів для ініціювання законодавства або національного референдуму та для підтримки ініціативи громадян Європейського Союзу застосовується покарання у вигляді позбавлення волі на строк до одного року або тимчасового обмеження волі, громадських робіт, або штрафу. Щодо особи, яка свідомо шляхом насильства, шахрайства, погроз, виплат чи інших незаконних засобів перешкоджає здійсненню права вільно обирати та бути обраним, а також права вільно брати участь у національному референдумі, передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк до трьох років або тимчасового обмеження волі, громадських робіт, штрафу [1, с. 119].

Одним зі способів відображення положень про адміністративно-правову відповідальність за порушення виборчого законодавства у нормативно-правових актах європейських країн є включення відповідних норм безпосередньо до виборчого законодавства, зокрема виборчих кодексів. Саме таким шляхом пішов польський законодавець, де норми про адміністративно-правову відповідальність за вчинення порушень включені до Розділу IX Виборчого кодексу (ВК). Його окремі положення стосуються і кримінально-правової відповідальності, зокрема арешту та позбавлення волі, однак більшість норм в частині кримінальної відповідальності все ж закріплено у Карному кодексі (КК) Польщі, зокрема у Розділі XXXI «Злочини у сфері виборів і референдумів» [1, с. 120]. За окремі типи порушень виборчого законодавства передбачена кримінальна відповідальність Карним кодексом Польщі (зокрема, Розділом XXXI «Злочини проти виборів і референдумів»).

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Щодо французького законодавства, то за аналогією з польським норми щодо відповідальності за порушення виборчого законодавства містяться безпосередньо у виборчому законодавстві, а саме у Главі 7 Кн.1 Виборчого кодексу (ВК) Франції. У цій главі відображені майже виключно заходи кримінально-правової відповідальності, найпоширенішими з яких є штраф, а також позбавлення волі. Нерідко ці два види покарання застосовуються одночасно – перелік правопорушень, за які настає такий вид відповідальності, є широким [1, с. 121]. У більшості випадків, окрім основного покарання, законодавець вдається до додаткового покарання, передбаченого ст. 131-26 КК Франції, а саме обмеження ряду громадянських і політичних прав. Такі обмеження стосуються права обирати і бути обраним, права здійснювати судову функцію або бути експертом в суді, представляти будь-яку сторону в суді або надавати їй допомогу, права давати показання в суді, за винятком простих заяв, а також права бути опікуном чи піклувальником – втім, це не виключає права, після консультації з суддею з опіки та заслуховування ради у сімейних справах, бути опікуном чи піклувальником щодо своїх власних дітей. Заборона на здійснення цивільних і сімейних прав не може перевищувати десять років у разі засудження за злочин і п'ять років – у разі засудження за делікт. Суд на власний розсуд може встановити тимчасову заборону на здійснення всіх або частини зазначених прав. Строк позбавлення права голосу або права займати державні посади не може перевищувати 10 років [1, с. 122]. У випадках порушення виборчого законодавства з метою спотворити результати виборів в деяких зарубіжних країнах застосовується загальна норма про кримінальну відповідальність за підробку документів та внесення неправдивих даних до них. Беручи до уваги той факт, що вибори є надзвичайно складним політико-правовим процесом, подібний підхід з позиції вітчизняних виборчих перегонів та звучних політично-виборчих скандалів, пов'язаних із фальсифікацією, видається спрощенням. Ст. 164 КК Естонії встановлює кримінальну відповідальність за «підкуп виборів». Ст. 165 КК Естонії встановлює кримінальну відповідальність за «обманні дії на виборах». Ця стаття визнає кримінально караним «багаторазове голосування, за винятком випадку зміни свого голосу, наданого

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

електронним способом, або участь у виборах без прав голосу або від імені іншої особи». Карається подібне діяння «штрафом до 300 штрафних одиниць або арештом» [4, с. 185]. Кримінальне законодавство багатьох сучасних усталених демократій передбачає в окремих випадках позбавлення окремих категорій злочинців брати участь у майбутніх виборах або реалізовувати своє виборче право, не вважаючи це порушенням прав людини взагалі та виборчих прав у вузькому розумінні. Так, кримінальне право багатьох країн Європи знає різні види покарання за порушення виборчого законодавства, зокрема, покарання у виді: 1) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (у т. ч. діяльністю, пов'язаною з проведенням виборів); 2) позбавлення виборчого права – права обирати і бути обраним. Відповідно до ст. 132-26 Кримінального кодексу Франції, передбачається застосування такого покарання як позбавлення громадянських, цивільних та сімейних прав, яке, серед всього іншого, передбачає позбавлення як права голосу, так і права бути обраним. Відповідно до § 45 КК ФРН позбавлення пасивного виборчого права здійснюється на термін від 2 до 5 років. Крім того, зазначені вище види покарань передбачені, зокрема, кримінальними кодексами Фінляндії, Бельгії, Іспанії, Австрії, Голландії, Туреччини, Сан-Марино, Польщі, Угорщини, Кореї, КНР та інших країн [5, с. 368-369].

На думку європейських експертів з питань виборчого права, обмеження виборчих прав загальних категорій груп осіб без урахування конкретних фактів, що є унікальними для окремої особи, не відповідає належній міжнародній практиці. Проте позбавлення виборчого права дозволяється лише у тому випадку, коли особа має судимість за вчинення настільки серйозного злочину, що позбавлення політичних прав є дійсно пропорційним тяжкості скоєного злочину [5, с. 370]. Головна ідея, яка випливає з висновків європейських організацій та рішень Європейського суду з прав людини полягає в тому, що треба розрізняти позбавлення виборчих прав окремих соціальних груп в силу їх соціально-правового статусу (наприклад, засуджених до позбавлення волі лише на підставі їх статусу засуджених до цього виду покарання) та позбавлення виборчих прав як вид покарання, яке застосовується індивідуально у відповідності до кримінального закону та з

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
дотримання відповідної законної процедури внаслідок порушення винної особи переважно виборчого законодавства, яке, як правило, вчиняються винятково з прямим умислом.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко Б., Задоя К., Калмиков Д. Відповідальність за порушення виборчого законодавства: посібник для членів виборчих комісій, поліцейських, слідчих та суддів / Кириченко Ю., Хавронюк М., Шехавцов Р.; за ред. М. Хавронюка. Київ : «АК-Group», 2019. 122 с.

2. Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права: Матеріали Венеціанської Комісії, Парламентської Асамблеї, Комітету Міністрів, Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи: пер. з англ. / за ред. Ю.Ключковського. Вид. 2-е, випр. і доповн. Київ, 2009. 500 с.

3. Ключковський Ю.Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні. К. 2018. 908 с.

4. Колодін Д.О. Відповідальність за фальсифікацію виборчої документації за кримінальним законодавством європейських країн. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1583/Kolodin.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

5. Колодін Д.О. Доцільність запровадження покарання у виді позбавлення виборчого права (до питання щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за злочини проти виборчих прав громадян). Актуальні проблеми політики. 2013. Вип. 48. С. 365-373. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/2129/Kolodin.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

6. Позачергові вибори народних депутатів України 2019: посібник для суддів / за ред. М. Цуркана. Київ, 2019. 252 с. URL: http://www.nsj.gov.ua/files/1563186725IFES_15072019.pdf

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Похилова А.О., Щербатенко А.В.,

студентки 2 курсу 10 групи

Факультет міжнародної торгівлі та права

Київський національний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.Л.,

доцент кафедри загальноправових дисциплін

Місто Київ

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ САНКЦІЙ ЗА ВЧИНЕННЯ ОКРЕМИХ ЗЛОЧИНІВ

Питання вдосконалення змісту санкцій Кримінального кодексу України хоча і є достатньо неоднозначним, але є надзвичайно важливим та потребує аналізу. Покарання повинно співвідноситися з принципами відповідності покарання ступеню суспільної небезпеки посягання, справедливості, обґрунтованості, вини, індивідуалізації покарання та бути узгодженим із санкціями за вчинення інших близьких за видом і характером злочинів. Чіткого визначення поняття “санкція” не існує, воно не закріплено на законодавчому рівні, а в деяких випадках це є причиною призначення несправедливого покарання. Як правило, під санкцією розуміють частину статті Особливої частини Кримінального кодексу, що визначає вид і розмір покарання за злочин, описаний у диспозиції. Т.А. Денисова засвідчує, що санкція є необхідним елементом кримінально-правової норми у статті Особливої частини КК України. Зміст санкції полягає у встановленні моделі кримінального покарання за діяння, яке передбачено в диспозиції з урахуванням особистості злочинця [1, С. 85].

Насамперед, визначення покарання має відповідати засадам, наведеним вище, для того щоб уникнути несправедливості при призначенні покарання судом. У процесі дослідження покарань за злочини прослідковується, що схожі за багатьма ознаками, в тому числі за ступенем суспільної небезпеки, санкції є тотожними за своїм змістом, але відповідальність за них не відповідає вимогам призначення покарання. Звісно, в процесі призначення покарання також потрібно брати до уваги дані судової практики, накопичений досвід боротьби зі злочинністю, плоди наукових досліджень.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Серед деяких недоліків, властивих санкціям статей, на думку В.В. Полтавець, слід виділити такі:

- при конструюванні санкції не завжди беруться до уваги характер і ступінь суспільної небезпечності передбаченого в диспозиції статті злочину, а також особливості можливого суб'єкта злочину, що негативним чином позначається на судовій практиці. Як приклад, важко визнати справедливим призначення судами найбільш суворого покарання, зазначеного в санкції статті, що передбачає відповідальність за вчинений злочин, тільки через те, що інші види покарання, які встановлені цією санкцією, не можуть бути призначені певним суб'єктам злочину;

- як уявляється, правильна побудова санкцій в кожному конкретному випадку передбачає врахування вже наявних санкцій і ступеня тяжкості самого злочину та типових особливостей особи винного. Через це не повинно бути явної невідповідності в межах санкцій, передбачених за злочини, ступінь суспільної небезпечності яких приблизно однаковий, так само як і санкції не мають бути однаковими, якщо ступінь суспільної небезпечності злочинів, за які вони передбачені, різний. Така розбіжність між санкціями є явним порушенням принципу рівності громадян перед кримінальним законом у сфері призначення покарання;

- реалізація принципу справедливості покарання також не одержала адекватного відображення при визначенні покарання за злочини, ознаки яких передбачені загальною та спеціальною нормами, а санкція спеціальної норми встановлена менш сувора, ніж санкція загальної норми [2].

Тепер звернемось до безпосереднього прикладу. Слушною є думка Волинець Р. А., який зазначає, що в окремих статтях Особливої частини КК штраф встановлено у розмірі, значно меншому, ніж розмір заподіяної відповідним злочином матеріальної шкоди, з огляду на що вважається, що такі розміри штрафу не можуть зробити вчинення злочину економічно не вигідним. До цих статей з упевненістю можна віднести ч. 1 ст. 224 КК, ч. 1 ст. 232-2, санкції яких передбачають основне покарання у вигляді штрафу від однієї тисячі до двох тисяч НМДГ, або ч. 1 ст. 232-1 КК, санкція якої передбачає основне покарання у вигляді штрафу від семисот п'ятдесяти до

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
двох тисяч НМДГ. Цілков очевидно, що незаконне використання інсайдерської інформації, розміщення цінних паперів, зареєстрованих з порушенням чинного законодавства, або приховування інформації про діяльність емітента можуть принести значно вищі прибутки винній особі, ніж розмір штрафу, передбачений за вчинення цих злочинів. Щоправда, до особи також може бути застосовано покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю терміном до трьох років [3]. На нашу думку, для того щоб злочинець відчув провину, покарання має бути максимально справедливим та виправданим, адже особа тільки тоді зможе спокутувати свою вину повною мірою.

Наведемо приклад, який ілюструє Д.О. Калмиков, із однорідними злочинами про експлуатацію дітей. Втягнення малолітнього батьками або особами, які їх замінюють, у жебрацтво карається позбавленням волі на строк від 4 до 10 років відповідно до ч. 2 ст. 304 КК, тоді як безпосереднє використання вказаними особами малолітнього як жебрака – обмеженням волі на строк до 3 років або позбавленням волі на той самий строк згідно ч. 1 ст. 150-1 КК [4].

Зокрема Горох О.П. розглядає інший приклад – ч. 3 ст. 308 КК, яка з-поміж інших особливо кваліфікувальних ознак передбачає розбій із метою викрадення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. У ній встановлено покарання у виді позбавлення волі на строк від семи до дванадцяти років із конфіскацією майна. Водночас санкція за розбій спрямований на заволодіння чужим майном, передбачений ч. 4 ст. 187 КК, містить покарання у вигляді позбавлення волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна[5]. Тобто при встановленні цієї санкції не було дотримано принципу справедливості.

Дудоров О.О. та Хавронюк М.І. засвідчують, що при порівнянні між собою злочинів, санкції за вчинення яких зовсім однакові, доводиться зробити висновок про те, що нібито цілком однаковим є ступінь тяжкості злочинів, передбачених, наприклад: ч. 1 ст. 119 (убивство з необережності) і ч. 2 ст. 158-2 (пошкодження виборчої документації); ч. 3 ст. 161 (порушення рівноправності громадян, що спричинило загибель людей) і ч. 4 ст. 185

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
(крадіжка у великих розмірах); ч. 2 ст. 130 (зараження іншої особи невеликою інфекційною хворобою) і ч. 1 ст. 328 (необережне розголошення державної таємниці без тяжких наслідків) [6].

Викладені вище положення дозволяють зробити висновок про те, що проблематика відповідності санкцій ступеню суспільної небезпечності та її реалізація відносяться до тих, що не є досить однозначними у теорії кримінального права України. Недоліки, виявлені нами, притаманні і іншим санкціям кримінально-правових норм. Отже, санкції ККУ потребують вдосконалення та внесення змін для того, щоб вони відповідали запропонованим у цій статті правилам побудови санкцій певних кримінально-правових норм, і забезпечували співрозмірне покарання суспільній небезпеці певного виду кримінально-правової відповідальності.

Список використаної літератури:

1. Денисова Т. А. Поняття кримінально-правової санкції / Т. А. Денисова // Право та державне управління : зб. наук. пр. / Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2011. – № 1. – С. 81-86.
2. Полтавець В. В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним правом України : монографія / В. В. Полтавець. – Л. : РВВ ЛАВС, 2005. – С. 237.
3. Волинець Р. А. Кримінально-правові санкції, передбачені за злочини, що зазіхають на фондовий ринок / Р. А. Волинець // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. - 2018. - Вип. 31. - С. 117-120. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2018_31_32
4. Калмиков Д.О. Аналіз санкцій статті 150 Кримінального кодексу України / Д.О. Калмиков // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2012. - №4. - С. 37-42.
5. Горох О. П. Проблеми конструювання санкцій спеціальних кримінально-правових норм / Горох О.П. // Наукові записки НаУКМА. - 2009. - Т. 90 : Юридичні науки. - С. 94-98.
6. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К.: Ваіте, 2014. – С. 944.

Пристай Ростислав,
студент юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
м. Львів

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ
ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗАХИСТУ БІОМЕТРИЧНИХ ДАНИХ**

Анотація. У тезах обґрунтовано актуальність дослідження правового регулювання у сфері відповідальності за порушення законодавства про захист персональних даних як загалом, так і біометричних даних; проаналізовано вітчизняні засади регулювання відносин у досліджуваній сфері.

Ключові слова: біометричні дані, біометрія, біометричні параметри людини.

Rostyslav Prystai

Student, Faculty of Law

Ivan Franko National University of Lviv

**RESPONSIBILITY FOR VIOLATION OF THE LEGISLATION ON
BIOMETRIC DATA PROTECTION (CRIMINAL LAW ASPECT)**

Summary: *the elaboration focuses on legal regulation in the sphere of protection of personal data, including biometric data, and on responsibility for violation of legislation in this area. The author analyzes main provisions of the Ukrainian legislation on regulation of this sphere.*

Keywords: *biometric data, biometrics, human biometric parameters.*

Сьогодні в світі і в Україні зокрема, існує значна кількість осіб, які користуються біометричними паспортами (загалом, з початку оформлення біометричних документів в Україні, Міграційна служба оформила понад 3,7 млн. ID-карток (з січня 2016 року) та понад 15,6 млн. паспортів громадянина України для виїзду за кордон (з січня 2015 року – за даними ДМС). Багато з нас широко використовує такі мобільні функції як Touch ID чи Face ID. І внутрішній (ID-картка), і закордонний паспорти мають електронний чіп із біометричними даними власника документу, Touch ID – сканер відбитків пальців, який проводить сканування подушечки пальця для ідентифікації

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

особи, ту ж саму функцію виконує і Face ID – шляхом відтворення математичного образу відсканованого обличчя.

Яскравими прикладами успішного використання біометричних систем на сьогоднішній день є впровадження біометричної ідентифікації в банківських і фінансових організаціях України (наприклад, СК «Нафтогазстрах»), системи корпоративного обліку робочого часу провідників поїзних бригад Південної залізниці, біометричного контролю доступу до інформаційних систем у ПАОУ і РЦП «Укрзалізниця», Прикордонної служби України, компаніях McDonalds, Carrefour, DHL, «Національний оператор торгових автоматів», а також комплексної системи інформаційної безпеки в київському представництві трубно-колісної компанії «Інтерпайп».

Однак, на сьогодні зафіксовано великі витіки даних у мережах супермаркетів Morrisons (штраф 10,5 тис. фунтів стерлінгів), British Airways (штраф 183 млн фунтів), витік даних 500 млн користувачів Marriott у листопаді 2018 р., Нова Пошта (навесні 2018 р. було повідомлено про витік скріншотів бази паспортних даних клієнтів, позапланова перевірка не знайшла доказів), Uber у грудні 2017 р. (компанія заплатила викуп 100 тис. доларів за нерозголошення даних), Facebook Inc. (існує вже багато справ, в одній з яких штраф становить 5 млрд доларів) та ін [6].

Відповідальність. Стаття 28 Закону України “Про захист персональних даних” [4] містить загальне положення, відповідно до якого порушення законодавства про захист персональних даних тягне за собою відповідальність, встановлену законом – тобто відсилає до законодавства України загалом.

Кодекс України про адміністративні правопорушення [3] містить положення, які передбачають відповідальність лише в сфері захисту персональних даних загалом – стосовно недодержання встановленого законодавством про захист персональних даних порядку захисту персональних даних, що призвело до незаконного доступу до них або порушення прав суб’єкта персональних даних, відповідальність осіб, які здійснили таке втручання – він не передбачає, втім, суспільна небезпечність даного діяння, яка полягає у здатності заподіювати шкоду особистим правам

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

і свободам людини і громадянина, а конкретно праву громадянина на недоторканість приватного життя, особисту таємницю – передбачає саме кримінальну відповідальність за незаконні дії з біометричними даними.

Шляхи, якими біометричні дані можуть потрапити до рук злочинців, є достатньо простими: через співробітників установ, які мають безпосередній доступ до таких даних, або шляхом несанкціонованого втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів) чи автоматизованих систем, на яких зберігаються такі дані [7].

На відміну від КУпАП, Статтею 182 Кримінального кодексу України [2] (далі – «КК України») передбачена кримінальна відповідальність за сам факт незаконного збирання, відповідно до якої незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконна зміна такої інформації, крім випадків, передбачених іншими статтями цього Кодексу, - караються штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років.

Проте, об'єктивна сторона даного діяння проявляє себе в наступних формах: **1) незаконне збирання конфіденційної інформації про особу; 2) незаконне зберігання такої інформації; 3) незаконне її використання; 4) незаконне поширення конфіденційної інформації про особу; 5) поширення її у публічному виступі, творі, що публічно демонструється, чи в засобах масової інформації.** Таке збирання конфіденційної інформації про особу передбачає отримання їх у будь-який спосіб, у т.ч. шляхом викрадення – в нашому випадку таке незаконне збирання конфіденційної інформації може відбуватись, як було вказано раніше, двома шляхами: а) через співробітників установ; б) шляхом несанкціонованого втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів) чи автоматизованих систем, на яких зберігаються такі дані. Саме тому, дане діяння слід кваліфікувати за сукупністю статей 182 та 361 Кримінального кодексу України – несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

мереж електрозв'язку, а у випадку якщо така інформація була отримана через співробітника відповідної установи – за статтю 364 Кримінального кодексу України.

Висновки. За останні роки у світі набула значного поширення тенденція впровадження електронного документообігу та зберігання інформації на електронних носіях, серверах. Водночас почастишали випадки кібератак на державні та приватні бази використання і збереження інформації. Як правило, біометричні дані зберігаються на спеціальних електронних носіях та в базах даних, доступ до яких здійснюється за допомогою спеціального програмного забезпечення через глобальну мережу Інтернет.

Наразі можна виділити лише правовий і технологічний механізм захисту персональних даних [7]. Правовий містить нормативно-правове регулювання збору, використання та захисту біометричних даних. На законодавчому рівні збір та захист біометричних даних в Україні повністю не врегульований. Наразі він регулюється лише Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», положеннями та інструкціями, затвердженими Кабінетом Міністрів України. Також до нормативного регулювання частково можна віднести Закон України «Про захист персональних даних». Технологічний передбачає використання спеціальних пристроїв, програмного забезпечення і встановлення обмеженого доступу до носіїв та джерел зберігання таких даних.

На даний момент у Кримінальному кодексі України відсутня спеціальна стаття, яка б передбачала відповідальність за незаконне збирання таких даних, а тому пропонується внести зміни до Кримінального кодексу України, які передбачатимуть відповідальність за незаконні дії саме з біометричними даними, як «чутливої» категорії особистої інформації – адже на відміну від іншої інформації про особу, біометричні дані є унікальними і їх неможливо замінити іншими, як от втрачений чи викрадений пароль.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальний регламент захисту даних для європейських держав-членів, *Official Journal of the European Union, volume 59*, 2016 – URL: [General Data Protection Regulation - EUR-Lex](#);
2. Кримінальний кодекс України:Верховна Рада України, станом на 18.10.2019, №2341-III, URL: [zakon.rada.gov.ua › laws › show › stru](#);
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення, станом на 02.11.2019, *Відомості Верховної Ради України* – URL: [zakon.rada.gov.ua › laws › show › stru](#);
4. Закон України “Про захист персональних даних”, станом на 30.01.2018, №34, ст.481;
5. Закон України “Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус”, *Відомості Верховної Ради України*, 2013, №51, ст.716;
6. Бригинець С., Біометричні дані: збір і захист у Європі, США та Україні. *Юридична Газета*. 2019. №40 (694). С. 16-17.
7. Сербін Я., Кодування тіла. *Юридична газета*. 2019. №40 (694). С. 5;

Ройко О. О.,

студент 1 курсу юридичного факультету, НАУ

Науковий керівник: Пильгун Н. В.

доцент кафедри теорії та історія

держави та права, ЮФ НАУ, к. ю. н., доцент

ДОМАШНІЙ АРЕШТ, ЯК ВИД ПОКАРАННЯ

Питання щодо кримінальних правопорушень є актуальними повсякчас. У Конституції України, а саме у ст. 3 зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. А ст.29 Основного Закону гарантує кожній людині право на свободу, проте, відповідно до Закону та відповідно до неподібних вчинків людини, права та свободи особи можуть бути обмежені. Право на свободу гарантується і міжнародними правовими

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

актами, зокрема ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачає, що кожен має право на свободу та особисту недоторканність [2]. Щодо Законів, які обмежують права особи, то це Кримінальний кодекс України (далі у статті матиме назву КК України) та Кримінальний процесуальний кодекс України (КПК України).

У кримінальному процесі звуження права на свободу й особисту недоторканність носять примусовий характер. Ці обмеження мають забезпечити дієвість кримінального провадження та ґрунтуватися на процесуальному примусі, тобто заходах, які застосовуються до осіб з метою забезпечення ефективності кримінального провадження. Такими заходами є: судовий виклик; тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; тимчасове обмеження доступу, тимчасовий доступ до предметів та документів кримінального провадження; тимчасове вилучення майна; арешт майна; привід; затримання особи без ухвали суду; запобіжні заходи [3]. Законне позбавлення свободи особи за вчинення кримінального правопорушення передбачене КК України, в свою чергу КПК України допускає можливість законного позбавлення свободи особи як засобу забезпечення кримінального провадження.

Ст. 51 КК України передбачає, що до осіб, визнаних винними у вчиненні злочину, судом можуть бути застосовані, крім іншого, такі види покарань: обмеження волі та позбавлення волі на певний строк [4].

Із аналізу ст. 176 КПК України, вбачається, що запобіжними заходами, які можуть застосовуватися до особи і обмежують право на свободу є: тримання під вартою, домашній арешт та затримання особи [5]. При вказаних покарання в строк його відбування приписується тільки такий запобіжний захід як тримання особи під вартою.

КПК України на стадії досудового розслідування та розгляді справи у суді допускає обмеження свободи особи, наприклад, при застосуванні до особи такого запобіжного заходу, як тримання під вартою, строк цього запобіжного заходу застосовується у строк відбування покарання. Притягнення особи до запобіжного заход, тобто «домашнього арешту», хоча й обмежує права особи, не враховується покарання, які були призначені судом.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Так, відповідно до ч. 1 ст. 72 КК України, при складанні покарань за сукупністю злочинів та сукупністю вироків менш суворий вид покарання переводиться в більш суворий вид виходячи з такого їх співвідношення: 1) одному дню позбавлення волі відповідають: а) один день тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або арешту; б) два дні обмеження волі; в) три дні службового обмеження для військовослужбовців або три дні виправних робіт; г) вісім годин громадських робіт; 4) одному дню обмеження волі або арешту відповідають вісім годин громадських робіт [5].

Щодо попереднього ув'язнення, то воно присуджується у строк покарання у разі засудження особи до позбавлення волі день за день або за правилами, передбаченими у ч. 1 ст. 72 КК України. Із аналізу ст. 72 КК України, можемо зробити висновок, що двом дням обмеження волі відповідає одному дню позбавлення волі, тоді ж такий запобіжний захід, який забезпечує кримінальне, провадження як домашній арешт не може бути зарахований судом у строк покарання.

У ч. 1 ст. 61 КК України зазначено, що покарання у виді обмеження волі полягає у триманні особи в кримінально-виконавчих установах відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці. Деталізує відбування покарання у виді обмеження волі [4].

У ст. 59 Кримінально виконавчого кодексу передбачено, що таке покарання полягає у тому, що засуджений направляється до виправного центру й утримується в ньому протягом встановленого вирокостроку; постійно знаходиться в межах цього центру під наглядом і не має права залишати його межі без спеціального дозволу адміністрації; мешкає в спеціально призначеному для засуджених гуртожитку (за межами у квартирі); зобов'язаний дотримуватися встановленого розпорядку дня; підлягає обов'язковому залученню до праці в умовах забезпечення за ним нагляду, інше [6].

Щодо запобіжного заходу домашнього арешту, то ч. 1 ст. 181 КПК України визначає, що домашній арешт полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби [5].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Якщо під час розгляду клопотання про тимчасово обмежити права людини згідно кримінального процесуального законодавства, не пов'язаного з триманням під вартою, прокурор доведе та обґрунтує наявність усіх обставин, які є зазначені в частині першій цієї статті, слідчий суддя, суд застосовує відповідний запобіжний захід, зобов'язує підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади, а також виконувати один або кілька обов'язків, необхідність покладення яких була доведена прокурором, а саме:

- 1) прибувати до визначеної службової особи із встановленою періодичністю;
- 2) не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду;
- 3) повідомляти слідчого, прокурора чи суд про зміну свого місця проживання та/або місця роботи;
- 4) утримуватися від спілкування з будь-якою особою, визначеною слідчим суддею, судом, або спілкуватися з нею із дотриманням умов, визначених слідчим суддею, судом;
- 5) не відвідувати місця, визначені слідчим суддею або судом;
- 6) пройти курс лікування від наркотичної або алкогольної залежності;
- 7) докласти зусиль до пошуку роботи або до навчання;
- 8) здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну;
- 9) носити електронний засіб контролю (ст. 194 КПК України) [5].

Тобто з вищенаведених аргументів можна зробити висновок, що покарання у виді обмеження волі та застосуванням заходу такого як домашній арешт мають спільні ознаки за обмеженням права особи. У мотивувальній частині Рішення Конституційного Суду України у справі за Конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини третьої статті 315 Кримінального процесуального кодексу України (справа № 1-28/2017/23 від 23.11.2017 року Суд наголошує, що Серед наведених видів запобіжних заходів особливе місце займають домашній арешт та тримання під вартою, оскільки вони пов'язані з

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
обмеженнями конституційного права особи на свободу та особисту недоторканність [7].

Тобто запобіганням закону, який може бути застосований до особи є тримання під вартою, домагання арешту затримання особи.

Список використаних джерел:

1. Конституція України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 // Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/print>
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних (Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97) // Режим доступу:
http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року "Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів". Указ Президента України; Концепція від 08.04.2008 № 311/2008
4. Кримінальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131) // Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
6. Кримінально-виконавчий кодекс(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 3-4, ст. 21)// Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
7. Кримінально-виконавчий кодекс(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 3-4, ст. 21)// Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> № 1-28/2017 // Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-17#n2>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Сергієнко Сергій Леонідович,
*слухач 361 групи магістратури
Академії Державної пенітенціарної служби*

ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ: АКТУАЛЬНІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ

Сучасний стан розвитку української держави можна визначити як перехідний. Він характеризується двома діаметрально протилежними тенденціями: прагненням до стандартів демократичної, соціальної, правової держави, з одного боку, і низьким рівнем правової культури, деформованою правосвідомістю – з іншого. За своєю характеристикою правовий нігілізм є антиподам законності, легітимності, що притаманний не лише сфері духовного життя суспільства, а й сфері правової свідомості. Також він є критерієм визначення реального стану суспільства, в тому числі соціальною характеристикою.

Враховуючи наведене, актуальність вивчення основних характеристик, причин виникнення правового нігілізму та його проявів обумовлені сучасним розвитком суспільства.

Увагу правовому нігілізму як вагомій проблемі державно-правової дійсності приділяли безліч вітчизняних науковців, серед яких: О. Бугера, О. Дахно, В. Дудченко, А. Заєць, Т. Мельничук, Ю. Оборотов, О. Рогач, С. Скуріхін, О. Ткаля, О. Хаврат, Г. Чувікова та інші.

У науковій літературі існують два підходи до розуміння сутності правового нігілізму – класичний (традиційний) і новаторський. Правовий нігілізм, як уважає В. Гойман, – це «сформоване у громадській чи індивідуальній свідомості стійко зневажливе чи інше негативне ставлення до права, наявність у посадових осіб і громадян установки на досягнення соціально значущих результатів неправовими засобами або гранично мінімальне їх використання в практичній діяльності, характеризується повною відсутністю солідарності з правовими приписами чи виконанням (дотриманням) їх виключно під загрозою примусу або внаслідок корисливих мотивів» [1, с. 85].

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

У межах класичного підходу правовий нігілізм розглядається як деструктивний соціальний феномен, сутність якого – негативне ставлення до права, зневіра в його можливості вирішувати нагальні проблеми так, як того вимагає соціальна справедливість. Представники новаторського підходу вважають, що до існування цього явища призводить саме право через свою недосконалість [2, с. 89] .

Правовий нігілізм розглядається як специфічний соціальний орієнтир, який визначає напрям негативних тенденцій у юридичній сфері і без якого стає неможливим пошук нових концепцій та ідеалів, а також шляхів вирішення проблем, що існують у суспільстві [3, с. 12].

На особистісному рівні правовий нігілізм виступає в двох якостях: як стан настроїв і як спосіб дій, лінія поведінки. Останнє – індикатор шкідливості і небезпеки явища. Вчинки – наслідки помислів, тому саме за вчинками можна судити про реальну наявність і наслідки правового нігілізму. Зі зменшенням правової культури і правової свідомості збільшується правовий нігілізм [4, с. 16].

На думку правознавця І. Турло, правовий нігілізм – це також і напрямок у соціально-політичній та юридичній думці і поведінці людей, що заперечує соціальну цінність права, ідею верховенства права і правової держави взагалі, вважає право найменш досконалим способом регулювання суспільних відносин [5, с. 35]. Отже, правовий нігілізм – це крайній прояв правового невігластва, відкидання або ігнорування права, юридичних норм і загальноприйнятих правових цінностей, зневажливе ставлення до правових принципів і традицій [6, с. 269].

Правовий нігілізм є породженням системи суб'єктивних і об'єктивних чинників, зокрема: наступність нігілістичних традицій –протягом багатьох століть формувалося нігілістичне ставлення до правових норм, які приймалися в угоду владі і втілювалися в життя з порушенням принципів справедливості, свободи і рівності [7, с. 29].

М. Хайдеггер, вважає, що нігілізм – це «не просто історичне явище серед інших явищ, не лише духовна течія разом з іншими – християнством, гуманізмом і просвітництвом – у межах європейської історії. Нігілізм, за

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
своєю суттю, – основний рух в історії Західної Європи, який виявляє таку глибину, що його розгортання може мати наслідком лише світову катастрофу... Нігілізм – внутрішня логіка європейської історії, це наслідок розколу світу на «суще» й «цінне», відокремлення реальності від її змісту» [8, с. 164].

Особливе місце в дестабілізації суспільства, на переконання Ю. Швачки, належить юридичному або правовому нігілізму, сутність якого полягає в загальному негативному ставленні, неповазі до права, законів, нормативно-правових актів [9, с. 375]. Ю. Шемшученко визначає правовий нігілізм як крайній вияв правового безкультур'я, відкидання або ігнорування права, юридичних норм і загальноприйнятих правових цінностей, зневажливе ставлення до правових принципів і традицій. Він справедливо вважає, що правовий нігілізм як антипод правової культури породжує правопорушення, у тому числі й кримінальні злочини [10, с. 508].

Аналіз літератури свідчить, що існують певні труднощі у виведенні поняття правого нігілізму й існує значна різноманітність додаткових дефініцій поняття правового нігілізму [11, с. 140]. Разом із тим потрібно підкреслити, що наукові пошуки розв'язання цього питання йдуть повільним шляхом і навіть у спеціалізованих наукових виданнях (як вітчизняних, так і закордонних) практично відсутня достатня практична база [12, с. 69].

На думку Ляхович М.В. вихід із правового нігілізму вбачається у таких заходах: – підвищення загальної і правової культури громадян, їх правової і моральної свідомості. Слід проводити комплекс виховних, навчальних, профілактичних, ідеологічних заходів попередження правового нігілізму. Необхідно запровадити кваліфіковану правову освіту у навчальних закладах; – вдосконалення законодавства [13, с. 50].

Отже, проведений аналіз дозволяє надати охарактеризувати відповідну дефініцію, надавши наступне авторське визначення: правовий нігілізм – це деформаційний стан правосвідомості особи, групи осіб, суспільства, який характеризується усвідомленням ігнорування принципів і норм права, приписів закону, цінності прав людини, зневажанням ставленням до правових традицій.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Небезпека правового нігілізму полягає у тому, що правовий нігілізм сам по собі не містить злочинного умислу, але може бути основою для виникнення такого умислу та є однією з основних причин поширення злочинності й вчинення найжахливіших злочинів проти окремих осіб, суспільства, держави, а іноді й цілих народів, або націй.

Подолання правового нігілізму – процес тривалий і складний, що передбачає зміни об'єктивних чинників життя суспільства, спрямований на створення оновленого соціально-правового середовища. У системі засобів подолання правового нігілізму пріоритетне значення, по-перше, набуває правова політика держави, яка повинна бути підпорядкована завданню утвердження в суспільному житті якісного правового закону, що відображав би інтереси особистості, різноманітних соціальних угруповань, відповідав би міжнародно-правовим стандартам, національним правовим традиціям, діючи ефективно; по-друге, подолання правового нігілізму пов'язано також з утворенням якісної системи правового обслуговування, у тому числі правового інформування населення, яке підвищує правову компетентність громадян; по-третє, перспективним напрямом подолання правового нігілізму може бути загальна юридична освіта, переваги якої містяться в рівному розподілі періодів навчання під час життєвого циклу людини й наданні їй можливості здобувати необхідні юридичні знання, вміння й навички в той момент, коли виникає в них необхідність; по-четверте, подолання правового нігілізму пов'язане з поліпшенням механізму правового регулювання суспільних відносин і правового захисту інтересів громадян і суспільства в цілому відповідно до європейських стандартів, ідеалів і цінностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гойман В.И. Механизм обеспечения реализации закона в современных условиях. *Сов. государство и право*. 1991. № 12. С. 85-91.
2. Волошенко О. В. Види правового нігілізму. *Вісник університету внутрішніх справ*. 1999. № 5. С. 87-91.
3. Черніков О. О. Правовий нігілізм: поняття, структура та форми прояву. *Право і суспільство*. 2014. № 1. С. 10-14.
4. Демидов Л. И. Политический радикализм как источник правового нигилизма. *Государство и право*. 1992. № 4. С. 14-22.
5. Турло І.І. Формування нової парадигми правосвідомості як необхідного фактору розбудови правової держави в Україні. *Державне право*

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

*Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
України. 1998. № 2. С. 23-36.*

6. Шерстюк С. В. Правовий нігілізм як антипод правової культури. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2013. №3 (17). С. 269-271.

7. Волковицька Н. Поняття правової свідомості та її структури: теоретичні і методологічні проблеми дослідження. *Юридична Україна*. 2010 р. № 2. С. 28-33.

8. Хайдеггер М. *Время и бытие* / М. Хайдеггер. Москва: Республика, 1993. 447 с.

9. Швачка В.Ю. Правовий нігілізм у контексті правової соціалізації особистості. *Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Вип. 24. Одеса : Юридична література, 2005. С. 374-383.*

10. *Юридичний словник-довідник* / за ред. Ю.С. Шемшученка. Київ: Феміна, 1996. 696 с.

11. Дручек О.В. Правовий нігілізм: підходи до розуміння. *Форум права*. 2009. № 2. С. 140-144.

12. Гладкий С.О. Правовий нігілізм як об'єкт правового самопізнання. *Форум права*. 2014. № 3. С. 69-73.

13. Ляхович М.В. Правовий нігілізм в Україні: поняття, форми прояву та шляхи подолання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ : збірник наукових праць*. 2016. С. 44-51.

Скітецька Людмила Павлівна,

*Київський національний торговельно- економічний університет, 2 курсу
бакалаврату факультету міжнародної торгівлі та права,
спеціальність “Цивільне право та процес”
м.Київ*

*Науковий керівник: Ситніченко Олена Михайлівна кандидат
юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін КНТЕУ*

ПРОБЛЕМА ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Сталою є істина, що «верховенство права (Rule of law) – це панування права у суспільстві». У статті 8 Конституції України зазначається, що в Україні, як і в усьому цивілізованому світі, визнається і діє принцип верховенства права [1]. Зокрема, Кримінально-процесуальний кодекс імперативно зазначає те, що кримінальне провадження здійснюється з

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
дотриманням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави [2]. На нашу думку, проблема верховенства права в кримінальному праві є особливо важливою.

Однак, закріплення верховенства права в різноманітних законодавчих актах не означає його втілення в реальність. За результатами рейтингу верховенства права за 2019 рік, оприлюдненого на сайті міжнародної неурядової організації World Justice Project Україна, посідає 77-у позицію серед 126 країн світу [3]. У порівнянні з попередніми оцінками, Україна піднялася на чотири позиції і є сьомою з 13 країн регіону, що є хорошим показником. Отже, аналізуючи цей рейтинг маємо беззаперечний висновок, що проблема верховенства права в Україні дійсно існує.

Ми вважаємо, що для функціонування принципу верховенства права потрібно не тільки де-юре, а й де-факто. Проте, законодавче закріплення в Україні не є досконалим. Багато законодавчих актів не є доступними для всіх, тому що вимагають для їх повного розуміння спеціальних знань, або в них немає чіткої відповіді, або виникає колізія, що повністю суперечить основній суті верховенства права - це доступність закону (тобто, закон має бути зрозумілим, чітким, передбачуваним). Основним тезисом є те, що права людини повинні бути захищені. Історично склалося так, що в нашому суспільстві переважає конформістська поведінка, коли застосовується метод «Поводься так як поводяться інші». Це є дійсно небезпечно, тому що в суспільстві не замислюються про свої права та обов'язки, а просто слідують схемі, яка діє роками. Захист прав людини не може бути втіленим без рівності перед законом. Наразі в Україні сумна статистика «Більшість громадян (75%) вважає, що в Україні не існує рівність усіх громадян перед законом, протилежної точки зору дотримується лише 10%. «Перевагами» перед законом користуються ті, хто має гроші (так вважають 79% населення) та ті, хто має владу (73%)» [4]. Наступною вимогою, без якої всі попередні просто втрачають значення, є те, що суд в Україні має бути справедливим, а влада має здійснюватися у правомірний, справедливий та розумний спосіб з

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
дотриманням державою як її міжнародно-правових зобов'язань, так і тих, що зумовлені національним правом.

Фіксація у Конституції України принципу верховенства права не перетворило його у частину культури і ментальності, яка б застосовувалась у всіх сферах суспільного життя. Права людини все ще не вписалися в цінності для нашої країни, вони залишаються, якщо й не зовсім чужими, то, принаймні, й не визначальними для правосвідомості значної частини населення. Це одна з вирішальних причин різкого погіршення стану з їх дотриманням і забезпеченням в Україні, яке ми спостерігаємо нині. Для прикладу, порушення верховенства права з якими ми стикаємось, без перебільшень, кожного дня: порушення правил дорожнього руху, різноманітні прояви сімейного насилля, корупція, засудження невинних, хуліганство і т.д. Тобто, будь-який факт, де людина ставить себе вище закону, визнається порушенням принципу верховенства права. І тут справа не тільки в механізмі держави чи судових органів чи проблем політичної ситуації, тут виникає проблема в кожному з нас.

Отже, для того, щоб вдосконалити втілення принципу верховенства права в Україні, необхідно приділити увагу на викорінення явних недоліків, які дуже важливі для подальшого розвитку нашої держави. Підсумовуючи вищесказане можна виділити декілька важливих питань, які потребують негайного вирішення:

По-перше, зменшити вплив державоцентричного характеру судочинства і збільшити значимість людини в державному апараті, поставити на перше місце повагу до прав і свобод людини: природні, невід'ємні і невідчужувані права і свободи людини повинні набувати вирішального значення у відносинах між нею і державною владою. Поставити за мету захист інтересів держави, державних установ, інститутів влади, посадових осіб та розпочати ліквідацію вплив бізнесу на формування державних інтересів.

По-друге, великою проблемою нашого суспільства є корумпованість державних органів. Адже, як сказав всесвітньо відомий Френсіс Фукуяма - провідний американський філософ та політолог, директор Центру демократії,

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
розвитку та верховенства права в Стенфордському університеті «Єдиний спосіб боротьби з корупцією — реальне верховенство права» [5]. Можна сказати, що цей пункт впливає з першого тому, що тільки в тому випадку, коли законодавці, судді та інші посадові особи будуть ставити на перше місце не власні інтереси, а принципи верховенства права, законності, рівності ми зможемо побудувати сильний механізм держави.

По-третє, кожна інстанція повинна керуватись принципами рівності, справедливості та відповідальності тому, що допоки кожна частина великої державної структури не усвідомлюватиме, що все залежить саме від неї, механізм не зможе нормально функціонувати.

Список використаної літератури:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012 зі змінами станом на 28.11.2019 № 4651-VI// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2019,. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4651-17>
3. Україна посідає 77-е місце зі 126 у рейтингу верховенства права [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-verkhovenstvo-prava-reityng/29797624>.
4. Права людини в Україні: хронічні хвороби і нові виклики// [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://dif.org.ua/article/prava-lyudini-v-ukraini-khronichni-khvorobi-i-novi-vikliki>
5. «Єдиний спосіб боротьби з корупцією — реальне верховенство права», — Френсіс Фукуяма | Дуже важлива передача [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.google.com.ua/amp/s/hromadske.ua/amp/posts/yedinij-sposib-borotbi-z-korupciyeyu-realne-verhovenstvo-prava-frensis-fukuyama-duzhe-vazhliva-peredach>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Устич А.О.,

студентка 2 курсу

Факультет міжнародної торгівлі та права

Київський національний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: **Шведова Г.Л.**

Доцент кафедри загальноправових дисциплін

Місто Київ

ДО ПИТАННЯ ПРО ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЮ ПОКАРАННЯ ТА ПРИНЦИПИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Індивідуалізація покарання - обов'язкове врахування при призначенні покарання індивідуальних особливостей конкретної справи і, головним чином, особи засудженого. Кожний конкретний злочин чи особа, що його вчинила, за обставинами вчинення чи за особистими рисами злочинця має свої індивідуальні особливості. Тому й покарання за нього повинно бути максимально конкретизованим, індивідуалізованим, виходячи із конкретних обставин та враховуючи особу винного. Чим тяжчий злочин і чим більша суспільна небезпечність винного, тим тяжчим буде покарання. І навпаки: якщо злочин не є тяжким, якщо особа, котра його вчинила, не становить значної небезпеки, то такому винному покарання пом'якшується, а інколи він звільняється від покарання.[1]

Сутність індивідуалізації призначення покарання судом полягає у визначенні виду покарання (або видів), його строку або розміру з урахуванням індивідуального ступеня суспільної небезпеки скоєного злочину, індивідуальних властивостей особистості винного та деяких інших обставин, що безпосередньо не характеризують злочин і особу винного. Б. С. Волков вважав, що індивідуалізація покарання - необхідна умова забезпечення досягнення найбільшої ефективності при найменших кримінально-правових засобах. Для ефективності покарання важливо не тільки те, що ми отримали в результаті його застосування, але й за допомогою яких засобів отримане було досягнуто. Саме вибір такого покарання, яке було б менш суворим і разом з тим найбільш економічним і ефективним, багато в чому залежить від обставин, що характеризують особу винного. Як результат - суд повинен

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
обирати таку міру кримінального впливу, яка була б необхідним і достатнім засобом досягнення цілей і завдань, зазначених у кримінальному законі, відповідно у ч. 2 ст. 65 КК України. [3]

При призначенні покарання слід розрізняти законодавчу і судову його індивідуалізацію. Законодавець, встановлюючи норми, що регулюють застосування покарань, враховує всю різноманітність життєвих ситуацій, які можуть виникнути на практиці, і вже в самому законі намагається хоча б у загальній формі сформулювати відправні положення, які б індивідуалізували призначення покарання. Так, у самій системі покарань, що існує в кримінальному законі, вже містяться елементи законодавчої індивідуалізації. Адже встановлення "сходинки" покарань за ступенем суворості і за іншими ознаками є свідченням того, що вони різняться між собою і застосовуються за наявності необхідних для цього умов. Визначаючи в статтях Особливої частини КК відповідні санкції, даючи суду можливість призначити покарання більш м'яке, ніж передбачено законом, законодавець уже прагне індивідуалізувати можливості призначення покарання. Проте цих загальних положень закону ще не достатньо, щоб подолати можливий розрив між абстрактними його дефініціями і конкретними обставинами справи. Для усунення такого розриву й існує судова індивідуалізація, тобто застосування покарання до конкретної особи з урахуванням ступеня тяжкості конкретного злочину, особи засудженого, обставин, які пом'якшують і обтяжують, встановлених у справі.

Передбачені в КК додаткові покарання (конфіскація майна, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину кваліфікаційного класу) поряд з основними покараннями дають суду можливість повної реалізації індивідуального підходу при призначенні покарання винному.

Основні вимоги принципу індивідуалізації полягають у тому, щоб до особи, виходячи з конкретних обставин справи, призначалося покарання, необхідне і достатнє для її виправлення та попередження нових злочинів [5]. Диференціація покарань є вираженням принципів справедливості і рівності громадян перед законом й одночасно передумовою принципу

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)
індивідуалізації. Таким чином, виділення з поміж усіх видів покарань «спеціальних видів покарань», дає змогу стверджувати, що у разі призначення їх особам вони будуть найбільш дієвими. Але одразу виникає цілий ряд питань, таких як, наприклад, визначення цілей спеціальних видів покарання, підстав, порядку та індивідуалізації їх застосування. А отже, при розробці теоретичних питань боротьби зі злочинністю необхідно всебічно дослідити проблему покарання, його роль і значення як засобу попередження злочинності перш за все. Це зобов'язує до поглибленого аналізу всього комплексу питань, пов'язаних із сутністю окремих видів покарання і особливо ефективністю їх застосування.[2]

Отже, індивідуалізація покарання та принцип призначення потребують вдосконалення та внесення змін на законодавчому рівні і в нравозастосовній практиці. До цих пір в кримінально-правовій науці відсутня однозначна інтерпретація поняття «особи винного». Провідне поняття індивідуалізації покарання "гуманізм", яке означає, що потрібно визнавати в кожній людині особистість, поважати її честь та гідність. Гуманізм не виключає необхідності застосування суворих заходів кримінального покарання до осіб, які вчинили тяжкі злочини. Не проаналізований процес обліку основних факторів, що детермінують вибір покарання під кутом зору принципів кримінального права, не визначена належна ступінь впливу злочинного діяння на особу винного, на вибір санкції, не розроблені конкретні шляхи обрання характеру та заходи впливу з урахуванням даних про особу винного. Кожен злочин має бути максимально індивідуалізований та конкретизований до особи, що його вчинила, враховуючи конкретні обставини та особу винного. Міра покарання, яка визначається відповідно до вимог індивідуалізації покарання повинна якнайбільше сприяти досягненню цілей кримінального покарання та виконанню завдань кримінального законодавства.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Список використаних джерел:

1. Принципи призначення покарання та судова практика-[Електронний ресурс] http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/krim_pravo/087.php
2. Індивідуалізація покарання як принцип його призначення, Національна школа суддів-[Електронний ресурс] <http://nsj.gov.ua/ua/news/individualizatsiya-pokarannya-yak-printsip-yogo-priznachennya/>
3. Поняття індивідуалізації покарання-[Електронний ресурс] http://leksika.com.ua/12210605/legal/individualizatsiya_pokarannya
4. Кримінальний кодекс України: зі змінами та доповненнями станом на 7 жовтня 2019 року/ уклад. та підгот. В.І.Тютюгін – Харків: Право, 2019.-332с.
5. Спеціальні види покарання-[Електронний ресурс] <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/16052>

Шпетна С.Р.,
студентка I курсу, 103 група
науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри
теорії та історії держави і права **Пильгун Н.В.**
Національний Авіаційний Університет
м. Київ, Україна

ШЛЯХИ ТА СПОСОБИ БОРОТЬБИ З ПОШИРЕННЯМ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

З точки зору кримінального права організована злочинність вважається складовим елементом тих факторів, які можуть призвести до негативних наслідків у здійсненні функцій та завдань держави.

Здійснити значимі успіхи у вирішенні цього питання досі ще не вдалося, не дивлячись на регулярне проведення належних правових заходів. Це насамперед пов'язано з тим фактом, що останнім часом організована злочинність здобула надзвичайно великих масштабів розвитку та поширення.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Крім того, з появою нових інноваційних технологій з'являються різноманітні види та способи реалізації організованої злочинності.

Як приклад, можна навести класифікацію злочинної діяльності, яку пропонує Е.В Федосов. Його висновки базуються на Законі України від 30 червня 1993 року «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» та кримінальному законодавстві. Вказані нормативно-правові акти є провідними у процесі протидії злочинній діяльності, тому якомога точніше мають визначати класифікацію злочинних угруповань, керуючись кримінально-правовими ознаками. Внаслідок цього вчений звертає увагу на наступну класифікацію організованих злочинних угруповань[1, с.51]:

1) організована група;

2) сутенерська організована група, яка забезпечує діяльність з надання сексуальних послуг особами чоловічої та жіночої статі з метою отримання прибутків (ч.4 ст.303 КК України);

3) організована група, створена у виправній установі з метою тероризування засуджених або нападу на адміністрацію (ст.392 КК України);

4) банда (ст.257 КК України);

5) не передбачене законом воєнізоване або збройне формування (ст.260 КК України);

6) група, діяльність якої здійснюється під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів і поєднана із заподіянням шкоди здоров'ю людей або статевою розпустою (ст.181 КК України);

7) терористична група чи терористична організація (ч.4 ст.258 КК України);

8) злочинна організація (ст.255 КК України);

9) транснаціональна організація, яка займається порушенням встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини, вилученням у людини шляхом примушування або обману її органів або тканин з метою їх трансплантації або незаконною торгівлею органами або тканинами людини (ч.5 ст.143 КК України)[2, с.352]

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Данна проблема активно розглядається та вивчається великою кількістю вчених та спеціалістів з юридичної науки. До них можна віднести: О.М. Бандурка, С.М. Гусаров, В.Д. Гвоздецький, Е.В. Федосов, О.Г. Кальман, М.В. Корнієнко, О.М. Литвинов, Є.К. Марчук, В.Т. Нор, Р.Л. Степанюк, В.Б. Харченко, О.Ю. Шостко та інші відомі науковці.[3, с.72] Це є необхідним на сучасному етапі вирішення питання протидії організованій злочинності, так як задля формування ефективно діючої нормативно-правової основи глибоке та чітке знання коренів кримінології є невід'ємною складовою. Що стосується участі державної політики в створенні основи для боротьби зі злочинністю, то відповідні заходи мають бути послідовними та постійними. Слід також зазначити, що необхідним кроком є дотримання чинного законодавства та спеціальних принципів:

- законності, суть якого полягає в тому протидія злочинним організаціям повинна обов'язково виконуватись в межах, зазначених у законодавстві, та спеціальними уповноваженими на це органами та безпосередньо суб'єктами;
- прозорості, тобто населення держави має право на отримання та дослідження інформації про діяльність відповідних органів з метою боротьби організованої злочинності у межах та порядку, що не має суперечити інтересам органам правоохоронної діяльності;
- послідовності та організованості, що говорить про обов'язкове дотримання усіх належних строків та порядків, розподілу повноважень функцій та завдань між суб'єктами, які приймають участь у перешкоджанні діяльності злочинних організацій;
- комплексності, що передбачає використання всіх можливих аспектів, стратегій та поєднання стратегічних і тактичних завдань.

На основі саме цих принципів у законодавство України було впроваджено наступні шляхи боротьби з організованою злочинністю:

- Створення правової основи, організаційних, матеріально-технічних та інших умов для ефективної боротьби з організованою злочинністю, організація міжнародного співробітництва у цій сфері;

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

- Виявлення та усунення або нейтралізація негативних соціальних процесів і явищ, що породжують організовану злочинність та сприяють їй;
- Запобігання нанесенню шкоди людині, суспільству, державі;
- Запобігання виникненню організованих злочинних угруповань;
- Виявлення, розслідування, припинення і запобігання правопорушенням, вчинюваним учасниками організованих злочинних угруповань, притягнення винних до відповідальності;
- Забезпечення відшкодування шкоди фізичним та юридичним особам, державі;
- Запобігання встановленню корумпованих зв'язків з державними службовцями та посадовими особами, втягненню їх у злочинну діяльність;
- Протидія використанню учасниками організованих злочинних угруповань у своїх інтересах об'єднань громадян і засобів масової інформації;
- Запобігання легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, використанню суб'єктів підприємницької діяльності для реалізації злочинних намірів.[4]

Отже, ефективна боротьба з організованою злочинністю можлива за умови створення та реалізації належної системи забезпечення цієї діяльності. Кадрово-професійне забезпечення боротьби з корупцією передбачає побудову ефективної системи підготовки, добору та розстановки кадрів для державної служби, управлінських ланок правоохоронних органів, їх атестації, професійного навчання та виховання, перепідготовки, а також стимулювання чесного і сумлінного ставлення до виконання службових обов'язків.

Список використаних джерел

1. Федосов Е. В. Узагальнена класифікація організованих злочинних угруповань. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2013. № 1. С. 93–102.
2. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / За загал. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2003. – 1196 с.

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ**

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

3. Калиновська Я. О. Сучасні види організованої злочинності загальнокримінальної спрямованості. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 5. С. 164–168.

4. Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби із організованою злочинністю»/ Відомості Верховної Ради України, 1993, №35 с.358.

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ**

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

ЗМІСТ

Автухов К.А.

ЩОДО ПОТРЕБИ У ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІНАХ ПОРЯДКУ ВИКОНАННЯ ШТРАФУ.....3

Бдайцієва Х.М.

ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО ДАКТИЛОСКОПІЮВАННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....4

Богданова М.П.

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВТРУЧАННЯ У ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ДІЯЧА В УКРАЇНІ ТА ФРАНЦІЇ.....9

Гловюк І.В., Пономаренко Д.В.

ПІДСУДНІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ВИЩОМУ АНТИКОРУПЦІЙНОМУ СУДУ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ.....14

Гуцуляк М.Я., Ковальов С.І.

«ПРО ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ОКРЕМІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ».....19

Завертайло І.О.

ПРИПИНЕННЯ ДІЇ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ ЗА КПК УКРАЇНИ.....23

Крет Г.Р.

СТАНДАРТИ ДОКАЗУВАННЯ «ОКРЕМІ ДОСТОВІРНІ ДОКАЗИ», «ДОСТАТНІСТЬ ДОКАЗІВ» І «ПОВІТРЯ РЕАЛЬНОСТІ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КРАЇН АНГЛОСАКСОНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ.....26

Максимович Р.Л.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 375 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....31

Марченко Т.Ю.

ТЕНДЕНЦІЇ У ЗАСТОСУВАННІ СТАТТІ 6 (3) В КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД УКРАЇНСЬКИМИ СУДАМИ: АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЗА ЖОВТЕНЬ 2019 РОКУ.....36

Медицький І.Б.

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО У РОЗРІЗІ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ НАСЛІДКІВ ЗЛОЧИННОСТІ.....43

Могіла В.С.

КЛОПОТАННЯ СЛІДЧОГО У ПОРЯДКУ СТ. 245 КПК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ.....47

Огерук І.С.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗЛОВЖИВАННЯ ВПЛИВОМ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ ЩОДО ПІДЛЕГЛОГО.....52

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ**

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Острогляд О.В.

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....56

Піцик Х.З.

КОРИСЛИВА ЕКОНОМІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ.....61

Попович О.С.

ПОНЯТТЯ «ТЕРОРИЗУВАННЯ».....65

Пузирьов М.С., Васільєв В.О.

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ
ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....68

Репецький С.П., Вилка К.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЩОДО СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ ІЗ
ЗАСУДЖЕНИМИ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....73

Самофалов О.Л., Сергієнко Ю.Л.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ ТА ПРАВОВИХ ЗАСАД ЇЇ
ВІДШКОДУВАННЯ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....80

Сервецький І.В.

ДЕЯКІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ОЗНАКИ ШПИГУНСТВА.....85

Ющик О.І.

ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА ГОТУВАННЯ ДО ЗЛОЧИНУ.....90

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВА І ПРОЦЕСУ В ПРАЦЯХ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ**

Анохіна Д.

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРОПОЗИЦІЇ, ОБІЦЯНКИ АБО НАДАННЯ
НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ СЛУЖБОВІЙ ОСОБІ.....96

Бедрійчук П.

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО У КОНТЕКСТІ НОВЕЛ КРИМІНАЛЬНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА.....100

Боброва В.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРЕДМЕТУ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ.....104

Бондар Я.

ОСОБЛИВОСТІ ВТЯГНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У ЗЛОЧИННУ ДІЯЛЬНІСТЬ..106

Бублич І.

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ФІЗИЧНІЙ ОСОБІ, ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК
ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....108

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ**

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Вересай Р.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ДОВІЧНОГО
ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....113

Галярник Р.

КОРУПЦІЙНІ ПРОЯВИ В МИТНІЙ СФЕРІ.....116

Гриб Д.

ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....120

Григорчук Н.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.....122

Гураль Т., Солодка Х.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОПИТУ СВІДКА ТА ПІДОЗРЮВАНОВОГО.....125

Давиденко С.

ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ ЯК ОДИН ІЗ ЗАХОДІВ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ.....129

Дубінченко Д.

СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....133

Дутчак В.

СПІВЗАПОДІЯННЯ У НЕОБЕРЕЖНОМУ ЗЛОЧИНІ.....136

Залеська Д.

ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ
В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ.....141

Коржик К.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАННЯ РІВНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ
СУДОЧИНСТВІ.....146

Корнієнко В.

ЛІКАР ЯК СПЕЦІАЛЬНИЙ СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ.....150

Корольова О.

ПРАВОВА ПРИРОДА ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ,
ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ.....156

Куденко В.

СВІТОВИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ОФШОРНИХ ЗОН.....159

Лесюк С.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ В УКРАЇНІ.....162

Лямзіна О.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....165

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ**

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Маляр Б. КОНФЛІКТНІ СИТУАЦІЇ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ТА МЕТОДИ ЇХ ПОДОЛАННЯ.....	170
Нижник Д. ЗМІНИ ДО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ: ПРОГРЕС ЧИ РЕГРЕС ЗАКОНОДАВСТВА?.....	173
Озарко Н.-Р. НАРКОКАРТЕЛІ ЯК ОРГАНІЗОВАНІ ГРУПИ ТА ЗЛОЧИННІ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	178
Орлюк О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ.....	182
Осипова П. ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ- ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ.....	185
Петрик К., Півень А. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТОРГІВЛЮ ЛЮДЬМИ.....	188
Петришин Ю. СМЕРТНА КАРА В УКРАЇНІ: ЗА ЧИ ПРОТИ?.....	190
Піхур Ю. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'ї.....	193
Плетяк Н. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ В ЄВРОПІ.....	196
Похилова А., Щербатенко А. ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ САНКЦІЙ ЗА ВЧИНЕННЯ ОКРЕМИХ ЗЛОЧИНІВ.....	201
Пристай Р. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗАХИСТУ БІОМЕТРИЧНИХ ДАНИХ.....	205
Ройко О. ДОМАШНІЙ АРЕШТ, ЯК ВИД ПОКАРАННЯ.....	209
Сергієнко С. ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ: АКТУАЛЬНІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ.....	214
Скітецька Л. ПРОБЛЕМА ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	218

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ**

Матеріали VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару (Івано-Франківськ, 06 грудня 2019 р.)

Устич А.

ДО ПИТАННЯ ПРО ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЮ ПОКАРАННЯ
ТА ПРИНЦИПИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ.....222

Шпетна С.

ШЛЯХИ ТА СПОСОБИ БОРОТЬБИ З ПОШИРЕННЯМ ОРГАНІЗОВАНОЇ
ЗЛОЧИННОСТІ.....225

Наукове видання
Матеріали
VIII Всеукраїнського науково-практичного семінару

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ**

Матеріали подані мовою оригіналу. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Упорядники:

О. В. Острогляд

Художнє оформлення:

І. В. Гребенюк

Видано за авторською редакцією

Підп. до друку Формат 60x84/18
Папір офс. Друк різнографічний. Гран. Bookman Old Style
Умовн.др.арк. 11,05. Наклад 100.